

**Stichting DLO
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)**

**DLO-programma 406
Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek**

Werkafspraken en werkplan 2007

CVO Rapport Nummer CVO 06.009

F.A. van Beek (edt)

Stichting DLO
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)
Postbus 68
1970 AB IJMUIDEN
Tel: 0255 564600
Fax: 0255 564644
Bezoekadres: Haringkade 1, IJmuiden

De Stichting DLO-
Centrum voor Visserijonderzoek
is geregistreerd in het
Handelsregister Gelderland
nr. 09098104
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Inhoud

Samenvatting	6
Summary.....	13
Formats voor BO en WOT-onderzoekprogramma's/thema's voor 2007	15
I Algemeen	15
II Werkafspraken 2007	16
III Beheersparagraaf.....	24
IV Kwaliteitsborging	26
V Lijst met afkortingen	27
VI Annex Werkplan 2007	29
1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij.....	30
1.1 Kennisbehoefte doelgroep	30
1.2 Doelstelling en aanpak van het onderzoek	30
1.3 Onderdelen.....	31
1.3.1 Toestandsbeoordeling zeevisbestanden.....	31
1.3.1.1 review groepen (ICES)	32
1.3.2 Toestandsbeoordeling van het IJsselmeer.....	32
1.3.3 Advisering aan Directie Visserij en Europese Unie.....	32
1.3.3.1 ACFM (ICES)	33
1.3.3.2 ACE (ICES)	33
1.3.3.3 STECF (EU)	33
1.3.3.4 STECF subgroepen (EU)	33
1.3.4 Ondersteunende WOT	34
1.4 Resultaten en producten	35
1.5 Samenwerking.....	35
1.6 Begroting/Onderbouwing kosten	36
1.7 English summary.....	37
2 Marktbemonstering zeevisserij	38
2.1 Argumentatie	38
2.2 Projectbeschrijving	38
2.3 Onderdelen.....	39
2.3.1 Marktbemonstering schol	39
2.3.2 Marktbemonstering tong.....	39
2.3.3 Marktbemonstering griet.....	40
2.3.4 Marktbemonstering tarbot	40
2.3.5 Marktbemonstering schar (EP).....	40
2.3.6 Marktbemonstering tongschar.....	41
2.3.7 Marktbemonstering kabeljauw.....	41
2.3.8 Marktbemonstering wijting.....	41
2.3.9 Marktbemonstering zeebaars.....	42
2.3.10 Marktbemonstering mul.....	42
2.3.11 Marktbemonstering Noorse kreeftjes	42
2.3.12 Marktbemonstering roggen	43
2.3.13 Marktbemonstering haring.....	43
2.3.14 Marktbemonstering makreel.....	44
2.3.15 Marktbemonstering horsmakreel.....	44
2.3.16 Marktbemonstering blauwe wijting	44
2.3.17 Marktbemonstering zilversmelt.....	45
2.3.18 Marktbemonstering garnaal.....	45
2.3.19 Otolieten voor leeftijdsbepaling	46
2.3.20 Kwaliteitsborging biologische bemonstering	46
2.3.21 Database	47
2.4 Producten	47
2.5 Samenwerking.....	47
2.6 Begroting	48
2.7 English summary.....	49
3 Bestandsopnamen op zee	50
3.1 Argumentatie	50
3.2 Projectbeschrijving	51
3.3 Onderdelen.....	51
3.3.1 International Bottom Trawl Survey	51
3.3.2 Makreel- en Horsmakreel ei-surveys.....	52
3.3.3 Blauwe wijting survey.....	52

3.3.4	Haringsurveys	52
3.3.5	Platvisurveys	53
3.4	Overzicht benodigde vaartijd in 2007	54
3.5	Producten	54
3.6	Samenwerking.....	54
3.7	Begroting	55
3.8	English summary.....	56
4	Monitoring bijvangsten	57
4.1	Argumentatie	57
4.2	Projectbeschrijving	57
4.2.1	Discardonderzoek	57
4.2.2	Monitoring bijvangsten cetaceans	58
4.3	Onderdelen.....	58
4.3.1	Discards boomkorvisserij	58
4.3.2	Discards bordentrawl visserij op Noorse kreeft.....	58
4.3.3	Discards pelagische visserij	59
4.3.4	Bijvangst zeezoogdieren pelagische visserij	59
4.3.5	Bemonstering diepzee soorten.....	59
4.3.6	Internationale activiteiten.....	59
4.3.7	Producten	60
4.3.8	Samenwerking.....	60
4.4	Begroting	60
4.5	English summary	61
5	Visserijstatistiek	62
5.1	Argumentatie	62
5.2	Projectbeschrijving	62
5.3	Onderdelen.....	63
5.3.1	Opzet database	63
5.3.2	Logboekgegevens	63
5.3.3	VMS gegevens	63
5.3.4	Kwaliteitscontrole	64
5.3.5	Kwadrantenstatistiek	64
5.3.6	Categoriestatistiek.....	64
5.3.7	Recreatieve visserij	64
5.3.8	Precisieniveaus	65
5.3.9	Producten	65
5.4	Samenwerking.....	66
5.5	Begroting	66
5.6	English summary.....	67
6	Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren.....	68
6.1	Argumentatie	68
6.2	Projectbeschrijving	69
6.3	Onderdelen.....	70
6.3.1	Surveys IJsselmeer en Markermeer.....	70
6.3.2	Surveys Grote rivieren.....	71
6.3.3	Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer.....	72
6.3.4	Registratie migrerende en diadrome vis IJsselmeer	72
6.3.5	Monitoring glasaal	73
6.3.6	Centrale database met digitaal beschikbare basisdata.....	73
6.3.7	Beschikbaarheid onderzoeksvaartuigen	74
6.4	Overzicht benodigde vaartijd in 2007	74
6.5	Producten	74
6.6	Samenwerking.....	75
6.7	Begroting	75
6.8	English summary.....	75
7	Monitoring schelpdierbestanden	77
7.1	Argumentatie	77
7.2	Projectbeschrijving	78
7.3	Onderdelen.....	79
7.3.1	Bestandsopnamen sublitoraal.....	79
7.3.2	Bestandsopnamen litoraal.....	79
7.3.3	Vangststatistiek	80
7.3.4	Overige activiteiten.....	80
7.4	Overzicht benodigde vaartijd in 2007	80
7.5	Producten	81
7.6	Samenwerking.....	81
7.7	Begroting	81

7.8	English summary	82
8	Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur	83
8.1	Argumentatie	83
8.2	Projectbeschrijving	83
8.3	Producten	84
8.4	Begroting	84
8.5	English summary	85
9	Kenniscirculatie	86
9.1	Argumentatie	86
9.2	Projectbeschrijving	86
9.3	Onderdelen	87
9.3.1	Publiekelijke toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten	87
9.3.2	Regionale Adviesraad	87
9.3.3	Toegankelijkheid van resultaten voor LNV	88
9.3.4	Accountmanagement	88
9.3.5	Kennisontwikkeling in internationaal verband	88
9.4	Producten	89
9.5	Samenwerking	89
9.6	Begroting	89
9.7	English summary	90
10	Vrije Ruimte	91
10.1	Argumentatie	91
10.2	Projectbeschrijving	91
10.3	Onderdelen	91
10.3.1	Marine Protected Areas	91
10.4	Begroting	92
10.5	English summary	93
11	Programma management 406	94
11.1	Argumentatie	94
11.2	Projectbeschrijving	94
11.3	Producten	95
11.4	Begroting	95
11.5	English summary	95

Samenvatting

Inleiding

Dit rapport bevat het voorgenomen werkplan voor 2007 van DLO-programma 406. Dit programma is een WOT-programma waarin Wettelijke Onderzoek Taken worden uitgevoerd die betrekking hebben op het beheer van de visserij. Het programma heeft zowel betrekking op de zeevisserij, de visserij in binnenwateren als de aquacultuur en omvat een aantal uiteenlopende onderzoeksonderwerpen, met als belangrijkste gezamenlijk element "een vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling". Het huidige programma is aangevangen in 2002 bestrijkt de periode t/m 2009 en is een voortzetting van de DLO programma's 212 (1994-1997) en 339 (1998-2001).

De inhoud van het programma is vastgesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in 2004 na een evaluatie van de wettelijke taken door de Directie Wetenschap en Kennis (LNV-DWK) van dit Ministerie. Hierna is tussen LNV en DLO een overeenkomst gesloten om het programma tot en met 2009 uit te voeren. Ook zijn hierbij afspraken gemaakt over de (toekomstige) financiering van het programma. De inhoud van het programma kan jaarlijks worden aangepast naar aanleiding van veranderingen in de regelgeving of veranderingen in kennisbehoefte. Daarnaast zijn in deze overeenkomst afspraken gemaakt over het beschikbaar stellen van kennisbasis middelen aan het programma. Deze middelen zijn bedoeld voor het instandhouden en ontwikkelen van de kennisinfrastructuur die nodig is om het programma te kunnen uitvoeren. Voor de inzet van kennisbasis middelen wordt jaarlijks een afzonderlijk werkplan gemaakt.

Bij het WOT onderzoek kan op tweeërlei wijze onderscheid gemaakt tussen de taken. Het onderzoek kan worden ingedeeld in zware WOT en lichte WOT. Zware WOT heeft betrekking op voedselveiligheid en welzijn. Hiervan is in programma 406 op dit moment geen sprake. Alle onderzoek wordt als lichte WOT geclassificeerd.

Een tweede onderscheid kan worden gemaakt tussen strikte taken, die betrekking hebben het uitvoeren van wettelijke regelingen, en ondersteunende taken of onderzoek, welke noodzakelijk worden geacht om de strikte taken te kunnen uitvoeren. De meeste taken die in programma 406 worden uitgevoerd hebben een strikt karakter. Wanneer er sprake is van ondersteunende taken is dit bij het betreffende programmaonderdeel aangegeven.

Naar aanleiding van de eisen, die LNV stelt met betrekking tot de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van strikte WOT, heeft DLO in 2001, op basis van een met het Ministerie van LNV overeengekomen WOT-statuuut, een aantal WOT-units opgericht. Deze WOT-units staan los van de contract-research-organisatie van DLO. Het WOT onderzoek dat betrekking heeft op de visserij is met ingang van 2002 ondergebracht bij het "Centrum voor Visserijonderzoek" (CVO). Deze WOT-unit is gestationeerd bij het Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([Wageningen Imares](#)).

Onderzoeksprojecten in 2007

Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
Marktbemonstering zeevisserij
Bestandsopnamen op zee
Monitoring bijvangsten
Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
Visserijstatistiek
Monitoring schelpdierbestanden
Toetsing aquatische organismen voor aquacultuur
Kenniscirculatie/Communicatie
vrije ruimte

De uitvoering van de onderzoeksprojecten is uitbesteed aan Wageningen Imares met uitzondering van het project "Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij". Ook de coördinatie van het programma, en het beheer van de vrije ruimte wordt door het CVO uitgevoerd. Het CVO heeft met Wageningen Imares een meerjarige overeenkomst aangegaan welke de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek, die conform het WOT-statuuut is vereist, garanderen.

De onderzoekstaken in dit programma hebben overwegend een langlopend en toegepast karakter en zijn noodzakelijk om LNV te kunnen adviseren. Inhoudelijk bestaan de taken voornamelijk uit het adviseren van LNV en de EC m.b.t. tot beheer van de visserij en aquatische ecosystemen en het daarvoor noodzakelijke verzamelen en bewerken van gegevens. De taken zijn inhoudelijk als qua omvang jaarlijks aan relatief weinig verandering onderhevig.

Het onderzoek in 2007 is onderverdeeld in 10 kernprojecten. Met uitzondering van het project 'vrije ruimte' is de inhoud van deze projecten is beschreven in Annex Werkplan 2007. De vrije ruimte van het programma wordt niet vooraf ingevuld en is bedoeld om ad hoc knelpunten van LNV gedurende 2007 op te lossen. Daarnaast wordt de coördinatie van het programma in een afzonderlijk project uitgevoerd.

Belangrijke aandachtspunten voor het WOT programma in 2007

- In mei 2006 heeft LNV bij de EC een nationaal onderzoeksprogramma¹ voor 2007 ingediend. Dit onderzoeksprogramma omvat de uitwerking van een aantal Europese verordeningen² (hierna de DCR genoemd) welke de lidstaten verplicht om biologische, economische en statistische gegevens te verzamelen over een aantal visbestanden en de visserij daarop. De biologische onderdelen van dit onderzoeksprogramma zijn in dit werkplan opgenomen in de projecten "Marktbemonstering zeevisserij", "Bestandsopnamen op zee" en de discardbemonstering in het project "Monitoring bijvangst".
- In dit nationaal onderzoeksprogramma is vooralsnog geen voorstel opgenomen voor het bemonsteren van paling wegens het ontbreken van richtlijnen van de EC. Wanneer in de onderzoeksperiode richtlijnen van kracht worden, moet worden overwogen het onderzoeksprogramma (en de daarbij horende financiering) aan te passen. Wel zal in 2007, buiten het WOT-kader, een onderzoek worden uitgevoerd om in beeld te brengen hoe de contouren van een toekomstige aalmonitoring eruit moeten komen te zien. Op basis van de resultaten van dit onderzoek, en afhankelijk van de Europese besluitvorming over richtlijnen dienaangaande, kan dan in 2008 een gerichte aalmonitoring in het programma worden opgenomen.

¹ National Programme 2006 – THE NETHERLANDS (detailing the state of completion of the aims set at the time of the drawing-up of the minimum programme and of the extended programme)

² DCR: Data Collection Regulation bestaande uit de volgende verordeningen

COUNCIL DECISION of 29 June 2000 on a financial contribution from the Community towards the expenditure incurred by Member States in collecting data, and for financing studies and pilot projects for carrying out the common fisheries policy (2000/439/EC)

COUNCIL REGULATION (EC) No 1543/2000 of 29 June 2000 establishing a Community framework for the collection and management of the data needed to conduct the common fisheries policy

COMMISSION REGULATION (EC) No 1639/2001 of 25 July 2001 establishing the minimum and extended Community programmes for the collection of data in the fisheries sector and laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1543/2000

COMMISSION REGULATION (EC) No 1581/2004 of 27 August 2004 amending Regulation (EC) No 1639/2001 establishing the minimum and extended Community programmes for the collection of data in the fisheries sector and laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 1543/2000

- De EC herziet momenteel de DCR. Naar verwachting zal de DCR gaan bestaan uit twee geheel nieuwe verordeningen: een basisverordening van de Raad en een toepassingsverordening van de EC. De EC verwacht dat verordeningen in 2008 van kracht worden. Dit heeft consequenties voor alle partijen die bij het uitvoeren van de Verordening betrokken zijn. De verordeningen hebben betrekking op het verzamelen, opslaan en bewerken van gegevens die noodzakelijk worden geacht voor het uitvoeren van het GVB. De (concept) basisverordening stelt hogere eisen aan de kwaliteit van de gegevens, aan de procedures voor het verzamelen en bewerken van de gegevens en de opslag in en toegang tot databases waarin deze gegevens worden opgeslagen. Bovendien neemt de hoeveelheid te verzamelen data toe. Met name wordt een uitbreiding aangekondigd naar het verzamelen van gegevens over het effect van de visserij en aquacultuur op het ecosysteem. In de nieuwe verordening wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen het facultatief programma en verplicht programma. De bemonsteringsverplichting van de Lidstaten strekt zich dan ook uit tot activiteiten van nationale vaartuigen buiten de wateren van de gemeenschap. Voor Nederland houdt dit in dat het bemonsteren van de visserij in Mauritanië en Peru wordt verplicht. Aan de hand van de verscherpte eisen, waaraan de Lidstaten moet voldoen, zal tijdig moeten worden geïnventariseerd welke stappen noodzakelijk zijn binnen de organisaties, die met het uitvoeren en administratie van de Verordening zijn belast, om aan de nieuwe eisen te voldoen. Hiervoor zijn vooralsnog geen middelen in dit werkplan gereserveerd.
- In 2005 en 2006 heeft de CvT bij LNV-DK aandacht gevraagd voor een afstemmingsoverleg voor tussen LNV-DN, LNV-DK en LNV-DVis voor een (her)verdeling van taken tussen over WOT Visserij en WOT Informatievoorziening Natuur. Dit naar aanleiding van het feit dat er vanuit de Europese regelgeving verschillende monitoringstaken op ons afkomen. Onder deze additionele taken vallen o.a. een monitorprogramma m.b.t. aalherstelplan, aanvullende verplichtingen m.b.t. het monitoren van discards, voortzetting van het monitoren van exoten (Japanse oester en Ensis) en verplichtingen om te monitoren m.b.t. soorten en habitats vanwege VHR en KRW. Er wordt dringend op een reactie van LNV-DK gewacht.
- De EC onderzoekt momenteel samen met ICES de mogelijkheid om de structuur van het proces dat leidt tot het opstellen van beheersadviezen voor zeevisbestanden zodanig te reorganiseren zodat de adviezen eerder in het jaar beschikbaar komen. Dit geeft de EC meer tijd voor onderhandelingen en andere adviesorganen te raadplegen. Een voorlopige conclusie is dat dit mogelijk is maar vrij grote consequenties heeft, zowel financieel als logistiek, voor de onderzoeksinstituten in de verschillende landen. Deze consequenties zullen in 2007 nader worden onderzocht. Gezien de druk, die de EC op het proces zet, is het echter zeer wel mogelijk dat een nieuwe structuur al in 2008 wordt geïntroduceerd.
- Bij een aantal projecten wordt gebruik gemaakt van (zeegaande) vaartuigen. Deze werden tot in 2006 door LNV voor het uitvoeren van WOT ter beschikking gesteld. LNV is voornemens per 1 januari 2007 de onderzoeksvloot te herstructureren. Dit kan consequenties hebben voor de kwaliteit en de kosten³ van het onderzoeksprogramma. Tijdens het opstellen van dit werkplan waren details met betrekking tot de beschikbare onderzoeksvloot en de gebruikcondities nog niet bekend. Wel werd aangegeven dat het de bedoeling is dat de onderzoeksvaartuigen

³ Deze kosten kunnen zowel betrekking hebben op het doorberekenen van de exploitatiekosten van de schepen aan het onderzoeksprogramma als, bij vervanging van een schip, het doen van aanvullende experimenten om het effect van het wisselen van schip op het onderzoeksresultaat te onderzoeken.

in principe in de komende 5 jaar op dezelfde condities beschikbaar blijven voor de uitvoering van WOT.

Veranderingen in het werkplan voor 2007 in vergelijking met 2006

Het werkplan voor 2007 is in grote lijnen gelijk aan dat voor 2006. De belangrijkste wijzigingen zijn in deze paragraaf samengevat.

- Er valt slechts een beperkte overheveling te verwachten van niet gebruikte financiële middelen van 2006 naar 2007. De verwachting is dat alle in 2006 gealloceerde financiële middelen vrijwel geheel zullen worden uitgeput. Uitzondering hierop is een reservering, gemaakt in voorgaande jaren, voor makreel-eisurvey die eens in de 3 jaar worden uitgevoerd. Over het meenemen van deze reservering zijn afspraken gemaakt met LNV-DVis.
- In 2007 wordt een internationale ei-survey op makreel en horsmakreel uitgevoerd. De survey wordt, vanwege de omvang en kosten, eens in de drie jaar uitgevoerd. Voor de uitvoering van deze survey is in de afgelopen twee jaar 110 k€ gereserveerd uit de programmagelden welke aan het budget van de survey voor dit jaar zijn toegevoegd.
- In de afgelopen jaren is het discardonderzoek, dat door Nederland wordt uitgevoerd, beperkt gebleven tot de voor Nederland twee belangrijkste vlootsegmenten: de boomkorvloot en de pelagische vriestrawlers in Europese wateren. Naar aanleiding van internationale kritiek op de beperkte omvang van het Nederlandse discardonderzoek wordt op verzoek van LNV de discardbemonstering uitgebreid met 4 reizen in de visserij op Noorse kreeft. De visserij in de Noordzee op deze soort door Nederlandse vaartuigen is in de afgelopen jaren sterk toegenomen.
- Bij de recente herziening van de DCR in 2004 is de lijst met soorten, waarvan de vangsten moeten worden bemonsterd op leeftijd, lengte en overige biologische kenmerken, uitgebreid. In de nieuwe lijst is garnaal (*Crangon crangon*) opgenomen. Nederland, als belangrijkste garnalenvisser in de Noordzee wordt verplicht deze soort vanaf 2007 bemonsteren. De bemonstering is in het project 'Marktbemonstering zeevisserij' opgenomen.
- Naar aanleiding de toename van belangstelling van de beheerder voor de bescherming van het kustecosysteem waar garnalen een sleutelpositie innemen en de verplichte deelname aan de internationale bemonstering van deze soort wordt een structurele bijdrage van Nederland aan het internationale onderzoek op deze soort noodzakelijk geacht. Vooralsnog zal deze bijdrage zich beperken tot het deelnemen aan de ICES werkgroepen waarin de resultaten van de bemonsteringen worden geëvalueerd. Dit onderdeel is ondergebracht in het project 'Advisering'.
- De activiteiten van STECF (het wetenschappelijk adviesorgaan van de EC) zijn in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Zowel het aantal vergaderingen van de expertgroepen als de hoeveelheid gegevens, die voor deze vergaderingen moet worden bewerkt, is toegenomen. Het budget voor deze activiteiten in 2007 is verhoogd met 1 extra vergadering (nu 11 experts groepen en 2 reguliere STECF vergaderingen) en een hoeveelheid uren voor het bewerken van gegevens. Voor een aantal van deze vergaderingen komt de EC tegemoet in een deel van de kosten van het beschikbaar stellen van experts. Hiermee is in de begroting rekening gehouden.
- In afwachting van een evaluatie van de resultaten van de DCR pilotstudy, waarin wordt getracht de aanvoer van kabeljauw in de Nederlandse sportvisserij te schatten, is dit onderdeel in 2007 geschrapt uit het NP. Indien de evaluatie daartoe aanleiding geeft zal het programmaonderdeel na 2007 in een of andere vorm weer terugkeren

- Deelname aan de North Sea Commission Fisheries Partnership is komen te vervallen. Er waren in 2006 geen bijeenkomsten en een belangrijk deel van de in deze partnership beoogde communicatie tussen belanghebbenden in de visserij zijn overgenomen door de RAC. Naar aanleiding van het instellen van Regionale Advies Councils (RAC) heeft de CvT verzocht om vanuit dit programma ondersteuning aan deze RACs te leveren. Vanaf 2007 zullen bijdragen worden geleverd aan de Noordzee RAC en de pelagische RAC. Afgelopen jaren zijn de contacten van het visserijonderzoek met de Noordzee RAC voornamelijk gevoerd via het F-project en is de bijdrage uit het WOT programma beperkt gebleven tot de pelagische RAC. Het F-project loopt echter in 2007 af. Bij de ondersteuning van de RACs wordt rekening gehouden met de specifieke eisen die aan de WOT organisatie zijn gesteld die de onafhankelijkheid en het voorkomen van belangenverstremming waarborgen. De bijdragen van het WOT-programma aan de RAC blijven beperkt tot het presenteren en toelichten van de beheersadviezen, het bijwonen van RAC vergaderingen en werkgroepen en het evalueren van beheersvoorstellen. De activiteit in ondergebracht in het project Kenniscirculatie/Communicatie. Het budget beschikbaar voor deze activiteit is echter beperkt gehouden.
- Aangezien er in de afgelopen twee jaren door LNV geen beroep is gedaan op de middelen die beschikbaar zijn gehouden voor ondersteuning aan de ontwikkeling van een vermogensmeter voor scheepsmotoren is dit onderdeel (in het project 'Advisering') geschrapt.
- De Nederlandse bijdrage aan de scheepskosten van de ASH survey, welke door de door het Deense onderzoeksvaartuig Dana wordt uitgevoerd, werden tot 2006 uit het programmabudget betaald. Daarnaast moet Nederland vanaf 2006 een financiële bijdrage leveren aan de deelname van de Ierse onderzoeksvaartuig Celtic Explorer voor deelname aan de blauwe wijting survey. Daar staat tegenover dat Nederland vanaf 2006 een financiële bijdrage van een aantal Lidstaten ontvangt voor de inzet van de Tridens in de blauwe wijting survey. Met LNV is afgesproken dat de kosten en inkomsten uit schepen van deze surveys met elkaar kunnen worden verrekend. Wageningen Imares zal voor de administratie hiervan zorgen. De netto inkomsten zullen aan LNV worden overgemaakt.
- De survey op schelpdieren langs de Nederlandse kust, gericht op Ensis en Spisula maar ook de overige aanwezige schelpdiersoorten is een aangepaste voortzetting van de 'inventarisatie strandschelpen', die in de afgelopen jaren in dit programma is uitgevoerd. Bij het vaststellen van het werkplan voor 2006 was besloten deze survey vooralsnog niet uitvoeren. De visserij op deze soorten is gekoppeld aan vergunningen en gebiedsspecifieke vissplannen. De vergunningaanvragen worden getoetst aan de Vogel- en Habitatrichtlijn, waarbij rekening wordt gehouden met mogelijke cumulatieve effecten. Om deze toetsing te kunnen doen moet er inzicht zijn in de omvang en ontwikkeling van het totale spisulabestand. In 2006 is echter door LNV gevraagd de survey alsnog uit te voeren met meer focus op Ensis. De survey in 2006 is gefinancierd uit de 'vrije ruimte' en vrijgekomen middelen van het programma. Deze survey is nu opnieuw op verzoek van LNV in het werkplan voor 2007 opgenomen.
- Nieuw is deelname aan de ICES workshop WKEFA. De huidige ICES assessment werkgroepen schieten tekort in het integreren van ecosysteem- en visserij-overwegingen in assessments en advies. Problemen zijn de hoge werkdruk (toestandsbeoordelingen en forecasts) en aanwezige expertise. De nieuwe workshop van ICES heeft een experimenteel karakter en is gevraagd vorm te geven aan deze integratie. De workshop neemt een aantal terms of reference van andere ICES

werkgroepen waaronder WGNSSK die een bredere expertise vragen dan die in assessmentwerkgroepen aanwezig is.

- Ook nieuw is deelname aan de ICES workshop WKREF. Dit is een eenmalige workshop waarin de management referentiepunten (voorzorgslimiet en targets) voor een aantal bestanden worden herzien. De voor Nederland belangrijke visbestanden zijn Noordzee haring en kabeljauw en Atlanto-scandische haring
- De vergelijkende visserij tussen de Stern en een vervangend vaartuig is uit het werkplan verdwenen. Ondanks het feit dat de voorgenomen vergelijkende visserij in 2005 en 2006 niet is doorgegaan, is deze eenmalig uit te voeren activiteit voorlopig geschrapt totdat meer duidelijkheid ontstaat over de toekomst van de Stern en de overige onderzoeksvaartuigen. Het onderdeel was gefinancierd uit NAP gelden.
- Op verzoek van LNV-Dvis is voor het eerst een bemonstering van de visfauna aan de oevers van het IJsselmeer en Markermeer in het programma opgenomen. De bemonstering wordt uitgevoerd in het kader van verplichtingen voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn water.
- Naar aanleiding van het besluit om beschermde gebieden (Marine Protected Areas, MPA) in zee in te stellen, overweegt LNV om ICES een studie naar de geschiktheid van kandidaatgebieden uit te voeren en verzoekt om in het programma rekening te houden met ondersteuning van deze studie. Hierbij wordt gedacht aan een bedrag van ongeveer 100k€ verspreid over 3 jaar. Aangezien er nog geen concrete beslissingen met betrekken tot het uitvoeren van de studie zijn genomen wordt voorgesteld een eventuele bijdrage uit dit programma ten laste te laten komen van de vrije ruimte.

Financiering

Het programma wordt gefinancierd uit de het onderzoeksbudget dat LNV aan DLO ter beschikking stelt voor het uitvoeren van WOT. Het programmabudget voor 2007 is 3.959 miljoen Euro (inclusief 2% krimp). Daarnaast is in voorgaande jaren 110,6 duizend Euro gereserveerd voor het uitvoeren van de survey op makreel en horsmakreel eieren. De begroting gaat er tevens van uit dat 52k€ wordt overgeheveld van 2006 naar 2007. De concept begroting van het programma vertoont een tekort van ongeveer 198 k€. Hiervoor is door de CvT aan LNV-DK een aanvulling van programmabudget gevraagd. Het totaal te besteden LNV budget in 2007, inclusief de gevraagde aanvulling is 4,320 k€

In totaal is in het programma er voor ongeveer 410 k€ bezuinigd. Daarnaast wordt voor ongeveer 708 k€ extra begroot. De belangrijkste verhoging van de kosten hebben betrekking op de jaarlijkse tariefsverhoging voor arbeid met 5% terwijl het onderzoeksbudget maar met 1% is gestegen. Verder is er meer geld uitgegeven voor de uitvoering van de drie-jaarlijkse ei-survey op makreel en horsmakreel, de uitbreiding van het discardprogramma en het monitoren van het IJsselmeer, de ondersteuning van de RACs en RAC werkgroepen en de survey op Ensis.

Bijdrage EU in financiering

Omdat een groot deel van de dataverzameling mede wordt uitgevoerd naar aanleiding van Europese regelgeving ontvangt de Lidstaat hiervoor een vergoeding van de EC. De financiële bijdrage van de EU in 2007 aan onderdelen van dit programma wordt geschat⁴ op ongeveer 1.9 miljoen Euro. Dit is inclusief 1.0 miljoen Euro voor het beschikbaar stellen van de onderzoekvaartuigen die in dit programma worden ingezet. Deze middelen worden in 2007 door de EC overgemaakt aan de Lidstaat mits deze in voldoende mate aan de verplichting voldoet.

Capaciteit van het programma

In het format is een beheersparagraaf opgenomen waarin een begroting van het programma is gepresenteerd. De begroting van 2007 is gebaseerd op de tarieven zoals aangegeven in de kaderbrief DLO 2007. De totale capaciteit van het programma is begroot op 4,336 k€ waarvan 4,320 k€ ten laste van het LNV programmabudget en 16 k€ extern wordt gefinancierd. De in de begroting opgenomen vrije ruimte bedraagt 100k€. In FTE is de capaciteit van het programma 35.7.

Goedkeuring programma

Het concept werkplan is op 31 oktober 2006 door de begeleidingscommissie van programma 406 (BC) beoordeeld. De BC heeft de Commissie van Toezicht (CvT) geadviseerd om het programma goed te keuren. De CvT heeft het programma op 7 november 2006 goedgekeurd. In de conceptbegroting van het programma werd een tekort van 293k€ geconstateerd. Dit tekort werd door de CvT teruggebracht tot 198 k€. Voor de dekking van het tekort is extra budget gevraagd.

⁴ basis is de begroting die LNV heeft aangeboden aan de EU in het NP 2007

Summary

Introduction

In DLO-programme 406 entitled “Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek”, statutory tasks are carried out which are related to Dutch and EU legislation in fisheries management and aquaculture. The present programme started in 2002 and will be continued until 2010. The main product of the programme is the provision of advice on fishery management and resource conservation to the Ministry of Agriculture, Nature Conservation and Food Quality, in particular the Directorate of Fisheries and the European Commission. Many of the projects in this programme deal with extensive data collection, which forms the basis for the advice. These projects include the compulsory collection of biological data required by the DCR⁵. The programme is carried out by the Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([Wageningen Imares](#)) in IJmuiden and Centre for Fisheries Research ([CVO](#)) and is co-ordinated by drs. F.A van Beek (programme manager).

Fisheries policy makers and managers are, like in most other policy areas, dependent on information. The present programme provides biological information for the management of fisheries and aquaculture in open systems. The aim of the programme is to contribute to the collection of essential data on fisheries, fish stocks and aquaculture through sampling programmes as well in marine as in inshore areas. The data collection includes sampling programmes on fish species landed in fishing ports, discard and by-catch monitoring programmes on board of commercial vessels and scientific surveys using research vessels. In addition monitoring programmes on shellfish (bivalves) are carried out in coastal waters, annually, to estimate the biomass of these resources. The data will be used to provide advice on management. The advice on marine stocks and fisheries is based on international data and assessments carried out by international working groups. The main international frameworks in which this is done are [ICES](#) and [STECF](#). These frameworks also play an dominant role in the co-ordination of the marine research.

Within the programme nine different projects can be distinguished which each may consist of several sub-projects. These are listed in the text table. A small part of the available resources of the programme is not allocated to existing projects and will be used for dealing with *ad hoc* requests for information. In addition to the projects listed in the table, the management of the programme is run as a separate project.

This report contains a description of the work being carried out in 2007, including an allocation of the available budget over the different projects. The contents of the programme is relatively stable.

Research projects in 2007

Assessment and advice
 Market sampling marine species
 Marine research vessel surveys
 Monitoring by-catches
 Fish and fishery research inshore waters
 Fishery statistics
 Monitoring shellfish stocks
 Accreditation aquatic organism for aquaculture
 Communication
ad hoc requests

Major changes in the programme compared to last year are a participation in an international egg survey on mackerel and horse mackerel, which is held only once every three years. The

⁵ DCR: a suite of EU regulations establishing an international biological and economic data collection on European fisheries and the resources exploited by those

discard sampling programme will be extended by including the Nephrops fishery. Previously the discard sampling was restricted to the beam trawl fleet and the pelagic freezer trawlers. The list of species for which biological characteristics are collected will be expanded with brown shrimp (*Crangon crangon*). Also participation in ICES working groups on Nephrops and shrimps is included in the programme now. The number of meetings of expert meetings called by the EC has increased in recent years. The planning for 2007 takes this into account. Also some scientific support will be given to the RACs. The pilot study on the estimation of cod landings by the recreational fishery will not be continued just as the technical support given in previous years, to the development of an instrument to measure engine power of fishing vessels. It is also proposed to continue coastal surveys on bivalves (mainly *Spisula* and *Ensis*) and salmonid and rare species in the IJssel lake.

Budget and capacity of the programme.

The programme budget in 2007 is 4.3 m€. This is including a reservaton made in previous years to finance a tri-annual egg survey on mackerel and horse mackerel. This budget is exclusive the costs of operating the research vessels. LNV will reclaim part of this budget by the EC for the data collection carried out by the Netherlands in the DCR framework.

The capacity of the programme is about 36 FTE⁶.

⁶ FTE: Functional Time Units, comparable with standard full time jobs.

Formats voor BO en WOT-onderzoekprogramma's/thema's voor 2007

I Algemeen

(max. 1 A4)

1. Programmanummer: 406
2. Titel: Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek
3. Werktitel: Wettelijk Visserijonderzoek
4. Programmaleider en trekkerinstituut/instelling: Frans van Beek, Centrum voor Visserijonderzoek
5. Uitvoerende instituten/instellingen: Centrum voor Visserijonderzoek (CVO), Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies (Wageningen IMARES)
6. Looptijd: 2005 t/m 2009
7. 2007-programmabudget: k€ 4,319.6. Voor de opbouw van het programmabudget wordt verwezen naar de beheersparagraaf.
8. Karakter van het programma: WOT programma gericht op het uitvoeren van Wettelijke Onderzoek Taken voor de Nederlandse Overheid die betrekking hebben op de visserij. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoek onderwerpen, met als gezamenlijk element een vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling en een daaruit voortvloeiende langjarige looptijd.
9. Beknopte omschrijving/samenvatting:
Beleidsrelevante trefwoorden: (max. 10; Leg relatie met de dossiers van LNV) zeevisserij, binnenvisserij, schelpdiervisserij, monitoring bestanden, beleidsadvisering, gemeenschappelijk visserijbeleid, visbestanden, schelpdieren, populatiedynamica, visstandbeheer.
Aanleiding, doel en randvoorwaarden (max. 5 regels): Het onderzoeksprogramma Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek 2002-2009 vloeit voort uit voor de visserij van kracht zijnde internationale en nationale wettelijke regelingen. Het onderzoek vormt de basis voor de advisering ten behoeve van de beleidsvorming van het Nederlandse en Europese beleid op het gebied van het visserij- en visstandbeheer.
Beoogde onderzoeksproducten (max. 1/3 A4): Het geven van adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van LNV en de Europese Commissie inzake het beheer van de vis- en schelpdierbestanden in nationale en internationale wateren alsmede de visserij op deze bestanden ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van deze bestanden.
(Potentiële) gebruikers van de onderzoeksresultaten: Directie Visserij (Ministerie LNV), Directie Natuur (LNV), Rijkswaterstaat (Ministerie V&W), Europese Commissie (DGFISH), Regionale Advies Councils (Noordzee- en pelagische RAC), Productschap Vlis
10. Samenstelling begeleidingscommissie in 2007: (geef tevens aan wie voorzitter en secretaris zijn, en de contactpersoon bij DK) Edwin Meeuwsen (LNV-DVis, voorzitter), Leon Lomans (LNV-DVis, plaatsvervangend voorzitter), Barbara Schoute (LNV-DVis), Saskia de Mol van Otterloo (:LNV-DVIS, lid), Frans van den Berg (LNV-DVIS, lid), Wilmar Remmelts (LNV-DN, lid) Jan Olink (LNV-DK, lid), Frans van Beek (adviseur/programmaleider).
11. Samenstelling van de Commissie van Toezicht in 2007: Albert Vermuë (LNV-DVis, voorzitter), Edwin Meeuwsen (LNV-DVis, secretaris), Hans Gongrijp (LNV-DK, plaatsvervangend voorzitter), Seppe Raaphorst (LNV-DN), Frans van Beek (CVO, adviseur, programmaleider).

II Werkafspraken 2007

Dit onderdeel beschrijft de werkafspraken voor 2007 behorende bij de uitvoeringsovereenkomst WOT-CVO tussen DLO en LNV.

12. Relevantie voor LNV-beleid en bijdrage aan maatschappelijke thema's

Uitgangspunt voor het Nederlands visserijbeheer is waardering en instandhouding van het mariene ecosysteem en de visbestanden waarop wordt gevestigd. Binnen dit uitgangspunt wordt gestreefd de rationele economische exploitatie en ontwikkeling van de visserij te bevorderen. Visserijbeleid is, net als bijna ieder beleidsterrein, afhankelijk van informatie. Een groot deel van deze informatie, in het bijzonder over de toestanden van de visbestanden en ecosystemen, wordt in dit programma verzameld. De onderzoekstaken, die in dit programma worden uitgevoerd, worden verricht ten dienste van de uitvoering van op internationaal (EU) en nationale wetgeving te baseren maatregelen, die betrekking hebben op het regelen van de visserij en het beschermen van visbestanden (Gemeenschappelijk Visserij Beleid, GVB).

De doelstelling van het op visstandbeheer gerichte onderzoek is het op regelmatige tijden maken van schattingen van aanwezige commerciële en niet-commerciële bestanden van vissen, schaal- en schelpdieren in gebieden waar de Nederlandse visserij wordt uitgeoefend, alsmede het vaststellen van de omvang en samenstelling van de vangsten door de visserij, teneinde daarmee de mogelijkheid te scheppen om door middel van populatiedynamische analyses veranderingen in de diverse populaties te relateren aan de effecten van de visserij. Het onderzoek wordt uitgevoerd ten behoeve van het opstellen van biologische adviezen voor de overheid ten aanzien van het visserijbeleid.

12.1. Wettelijke basis

- Bij Verordening (EG) nr. [1543/2000](#) is een communautair kader ingesteld voor het verzamelen en beheren van de gegevens die noodzakelijk zijn om de toestand van de visbestanden en van de visserijsector te kunnen evalueren. Hiervoor moeten de lidstaten op basis van op communautair niveau vastgestelde programma's, nationale programma's voor het verzamelen en beheren van visserijgegevens uitwerken.
- Dit kader is uitgewerkt in Verordeningen (EG) nr. [1639/2001](#) en [1581/2004](#), waarin een communautair minimumprogramma is aangegeven welke door de lidstaten dient te worden uitgevoerd, alsmede een uitgebreid programma waarin gegevens mogen worden verzameld die wetenschappelijke evaluatie significant vooruit kunnen helpen.
- Bij Verordening (EG) nr. [2371/2002](#) is vastgesteld dat de besluitvorming ten aanzien van de te nemen beheersmaatregelen gebaseerd dient te zijn op degelijke wetenschappelijke adviezen.
- Bij Verordeningen (EG) nr. [1639/2001](#) en [1581/2004](#) is vastgesteld dat LNV jaarlijks voor 31 mei een werkplan en begroting aan te leveren voor het komende jaar alsmede een afrondingsrapportage inclusief cost statement van het voorgaande jaar.
- Bij Verordening (EG) nr. [812/2004](#) is vastgesteld dat de lidstaten door middel van waarnemers aan boord van commerciële vaartuigen representatieve gegevens verzameld over de bijvangst van walvisachtigen. Over de waarnemingen moet jaarlijks verslag worden uitgebracht.
- Bij Verordening (EG) Nr. [2347/2002](#) zijn bijzondere voorwaarden vastgesteld voor de toegang tot diepzeebestanden en bij de visserij daarop in acht te

nemen voorschriften. Deze hebben betrekking op de bemonstering van deze bestanden.

- Bij Verordening (EG) worden de Lidstaten verplicht maatregelen uit te voeren om het herstel van aal in Europese wateren te bewerkstelligen. Het zogenoemde [aalherstelplan](#) was in 2006 nog in een voorbereidende fase.
- Ten aanzien van de binnenvisserij is het beleid in 1999 neergelegd in het [Beleidsbesluit Binnenvisserij](#) waarvoor de IJsselmeer/Markermeer-monitoring van belang is. Grensoverschrijdende beheersaspecten van de aal en van Salmoniden zijn aan internationale regelgeving gebonden.
- Met betrekking tot de ecologische kwaliteitsbeoordeling van de visstand is met ingang van 2007 de KRW ([Europese Kaderrichtlijn Water](#)⁷) verplicht. Door de KRW wordt het waterbeleid op het niveau van stroomgebieden aan internationale regels gebonden.
- Implementatie van de [Ecologische Hoofdstructuur](#) (EHS), in het bijzonder de Natte Infrastructuur, de [Habitatrichtlijn](#)⁸ en het [Biodiversiteitsverdrag](#) stellen verder de kaders voor het volgen van de ontwikkelingen in de visstand.
- Het monitoren van schelpdierbestanden ([Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005-2020](#): Ruimte voor een zilte oogst).
- Toetsingsprocedure voor het opnemen van nieuwe vissoorten op de lijst voor productie te houden dieren t.b.v. het verlenen van een tijdelijke ontheffing voor viskwekers (brief van de minister van LNV aan het Productschap Vis.

13. Relevante doelgroepen en (potentiële) gebruikers van de onderzoeksresultaten en hoe zijn ze bij het onderzoek betrokken

De belangrijkste doelgroepen zijn de Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Europese Commissie welke verantwoordelijk zijn voor het visstandbeheer in nationale en Europese wateren. De uitvoering van de datacollectie voor zeevisbestanden, welke wordt uitgevoerd in het kader van verordeningen (EG) Nr. 1639/2001 en 1581/2004, wordt begeleid door een stuurgroep bestaande uit medewerkers van Directie Visserij, het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek en het Landbouwkundig Economisch Instituut.

Met betrekking tot de afstemming van het onderzoek op de doelgroep vindt overleg plaats met de kenniscoördinator van Directie Visserij. Op het niveau van onderzoeker vindt frequent overleg plaats met de LNV beleidsmedewerkers. De onderdelen van het programma, die tevens worden uitgevoerd voor de Europese Commissie, worden jaarlijks door deze geëvalueerd en op aanwijzing van de Commissie vindt een bijstelling van de inhoud van het programma voor volgende jaren plaats. De communicatie met de EC over het uit te voeren onderzoek vindt op ambtelijk niveau plaats in het Management Committee for Aquaculture and Fisheries waarin alle Lidstaten vertegenwoordigd zijn. Op het niveau van onderzoekers vindt overleg met de EC plaats in Regionale Coordination Meetings

⁷ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid

⁸ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna

14. Wat wordt er opgeleverd?

Beoogde producten van het onderzoek, inclusief kennisdoorwerking en externe communicatie

(max. 1 A4)

- 14.1. Uitvoeren van de Nederlandse bijdrage aan een internationaal monitorprogramma waarin gegevens worden verzameld over visbestanden in internationale wateren en de Nederlandse visserij op deze bestanden. De verzameling van de gegevens is essentieel om adviezen en ondersteuning aan het visserijbeleid te geven (uitvoering Europese regelgeving). De gegevens worden opgeslagen in een databank;
- 14.2. Adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten (communautair Visserijbeleid) en toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Quality Status Rapporten (QSR);
- 14.3. Bijdragen aan het totstandkomen van adviezen van de ICES (International Council for the Exploration of the Sea) aan de EU inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quotabeleid voor ruim honderd verschillende bestanden van commercieel belangrijke vissoorten in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan (communautair Visserijbeleid);
- 14.4. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer (Visserijbeleid IJsselmeer);
- 14.5. Adviezen ter ondersteuning aan de Ministeries van LNV en V&W inzake toestand en ontwikkeling van de visstand in de grote rivieren, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer;
- 14.6. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van LNV inzake toestand en ontwikkeling van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse Kustwateren ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van delen van deze bestanden, rekening houdend met de vastgestelde reserveringen ten behoeve van relevant geachte vogelbestanden (Visserijbeleid Kustvisserij). Bovendien een inventarisatie van plaats en biomassa van schelpdieren in het litoraal en sublitoraal in verband met het trilaterale monitoringsprogramma als mede toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Waddenzee QSR rapporten (uitvoering nationale regelgeving);
- 14.7. Jaarlijkse rapportage van de omvang en ruimtelijke verspreiding van de bijvangst van walvisachtigen in de Nederlandse visserij;
- 14.8. Verbetering van de technieken en strategieën van monitoringsprogramma's, inclusief de kwaliteitsborging van de verkregen resultaten;
- 14.9. Voorlichting van en communicatie met de betrokken sector.

15. Aanpak en organisatie van het onderzoek

A. Op programmaniveau

15.1. Onderzoeksactiviteiten, fasering en aanpak

Het programma omvat een jaarlijks terugkerend aantal werkzaamheden, die in de regel op langere termijn geen duidelijke fasering kennen. Het onderzoek wordt in de volgende projecten uitgevoerd:

1. Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
2. Marktbemonstering zeevisserij
3. Bestandsopnamen op zee
4. Monitoring bijvangsten
5. Visserijstatistiek
6. Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren
7. Monitoring schelpdierbestanden
8. Toetsing aquatische organismen voor aquacultuur

Daarnaast zijn de beheersmatige en communicatie aspecten van het programma ondergebracht in afzonderlijke projecten:

9. programma management
10. kenniscirculatie
11. vrije ruimte

De vrije ruimte van het programma is gereserveerd voor de financiering van *ad hoc* knelpunten van LNV en wordt beheerd door de programmaleider.

Het programma wordt gecoördineerd door de programmaleider. De projecten in het programma worden beheerd door een projectleider. Deze is verantwoordelijk voor de oplevering van de producten en de financiële bewaking van het project. De meeste projecten zijn onderverdeeld in kleinere deelprojecten welke worden uitgevoerd en beheerd door een deelprojectleider.

De activiteiten die in het programma worden uitgevoerd worden jaarlijks gepland in een werkplan (dit document). Daarnaast wordt voor ieder afzonderlijk project wordt door de projectleider een planning gemaakt. Deze planning omvat het vaststellen van deadlines voor het opleveren van deelproducten alsmede de allocatie van de voor het project beschikbare capaciteit en budget. De voortgang van de projecten wordt ieder kwartaal schriftelijk gerapporteerd aan de programmaleider. Budgetbewaking en capaciteitsbewaking geschied op maandbasis en eens per jaar wordt een voortgangsrapport gemaakt.

15.2. Interactie kennisgebruikers – onderzoekers

De belangrijkste kennisgebruiker, LNV, hanteert een formele structuur voor de invulling, bijstelling en beoordeling van het onderzoeksprogramma welke is overeengekomen bij de herijking van programma in 2004. Een Commissie van Toezicht wordt ingesteld door het ministerie van LNV bestaande uit de leden afkomstig van: LNV-DVis, LNV-DN, LNV-DK en CVO (als adviseur).

De Commissie van Toezicht heeft de volgende bevoegdheden binnen de kaders gesteld in de uitvoeringsovereenkomst:

- Het houden van toezicht op de uitvoering van de uitvoeringsovereenkomst en de beschikbaarheid van expertise en faciliteiten t.b.v. hiervan.
- Het vaststellen van het jaarplan t+1 in het jaar t tijdens de najaarsvergadering.
- Het vaststellen van de inhoudelijke en financiële verantwoording over het jaar t-1 in het jaar t in de voorjaarsvergadering.
- Het bespreken en oplossen van knelpunten.
- Het mede volgen van internationale ontwikkelingen en het ontwikkelen van een meerjaren strategie/visie t.a.v. de wettelijke taken.

De Commissie van Toezicht is niet bevoegd buiten het kader van de uitvoeringsovereenkomst afspraken te maken. Hiervoor dient allereerst goedkeuring van het departement te worden gevraagd.

De agenda van de CvT wordt inhoudelijk voorbereid door de begeleidingscommissie. De begeleidingscommissies bestaat momenteel uit beleidsmedewerkers van LNV-DVis, LNV-DN en LNV-DK, alsmede de WOT-programmaleider.

De begeleidingscommissie bereidt de stukken en voorstellen voor t.b.v. de voorjaars- en najaarsvergaderingen van de CvT welke in de periode april/mei respectievelijk na half november ieder jaar worden gehouden. Daartoe komt de begeleidingscommissie minimaal tweemaal per jaar samen in de maand februari en oktober. De begeleidingscommissie beoordeelt in de periode april/mei van elk jaar de financiële verslaglegging en verantwoording mede aan de hand van een accountantsverklaring over het CVO.

Op het vlak van de uitvoerende WOT bestaan regelmatige afstemmingsoverleggen gedurende het jaar, tussen de programmaleider en de bij de wettelijke taken betrokken directies, in het bijzonder Visserij.

Voor directe interactie tussen beleid (LNV) en de beleidsgerelateerde onderzoeksprojecten binnen de WOT van CVO wordt minimaal ieder voorjaar, in overleg met de betrokken LNV beleidsmedewerkers, een werkbespreking georganiseerd waarbij de voortgang van beleidsondersteunende projectactiviteiten binnen CVO wordt besproken. De conclusies uit deze werkbesprekingen worden tevens gebruikt bij de oktobervergadering van de begeleidingscommissies.

Voor *ad hoc* vragen/opdrachten voortvloeiend uit de overleggen genoemd dient flexibiliteit te zijn ingebouwd in de projectplanningen. Voor inzet van deze "vrije ruimte" is altijd de instemming vereist van de voorzitter CvT of zijn plaatsvervanger. Indien additionele financiering is vereist voor deze opdrachten dient de voorzitter CvT hierin te voorzien.

Naast de twee jaarlijkse bijeenkomsten van de begeleidingscommissie 406, vindt regelmatig overleg plaats tussen de beleidsdirectie Visserij en de programmaleider over de invulling van het werkplan van het komende jaar, vergezeld door een aantal projectleiders. Het overleg wordt gecoördineerd door de onderzoekskoördinator van de beleidsdirectie.

De programmaleider onderhoudt regelmatig (lees maandelijks) contact met de onderzoekskoördinator van de betrokken beleidsdirectie over de voortgang en eventuele knelpunten binnen het onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe onderzoeksvragen binnen de beleidsdirecties.

Daarnaast vindt met grote regelmaat overleg plaats tussen onderzoekers en diverse beleidsmedewerkers (kennisgebruikers) over de tussentijdse onderzoeksresultaten. Het overleg vindt zowel gestructureerd plaats als op *ad hoc* basis. Werkplannen worden indien noodzakelijk bijgesteld aan de hand van dit overleg.

15.3. Interactie tussen onderzoekers, interne communicatie, samenhang tussen projecten binnen het programma, samenhang met andere programma's en samenwerking met andere instellingen en organisaties (max. 1 A4)

Interne communicatie

De programmaleider overlegt met de projectleiders over de vaststelling en de voortgang van het werkplan. Het uitvoeren van de projecten vindt plaats in projectteams onder leiding van de projectleider. Deze komen regelmatig gedurende het jaar bijeen om de voortgang van het project te bespreken en zondig de planning aan te passen. In principe wordt ieder kwartaal per project een voortgangsverslag gemaakt en vindt naar aanleiding daarvan zondig een managementgesprek plaats tussen de programmaleider en de projectleider. Financiële bewaking van de projecten vindt plaats op maandbasis.

Samenhang tussen projecten

De projecten "Marktbemonstering zeevisserij", "Bestandsopnamen op zee" en "Discardbemonstering" en "Visserijstatistiek" zijn dataverzamelingsprojecten. In deze projecten wordt de informatie verzameld welke wordt gevraagd in het kader van verordeningen (EG) Nr. 1639/2001 en 1581/2004. LNV is primair verantwoordelijk voor het verzamelen van gegevens in het kader van deze verordening. De voortgang van deze activiteiten wordt bewaakt en gecoördineerd door een nationale stuurgroep waarin LNV, LEI, en CVO vertegenwoordigd zijn. De informatie verzameld in deze projecten wordt gebruikt in het project "Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij" voor de geven van de uiteindelijke adviezen.

Binnen het deelproject "Monitoren van bijvangsten van zeezoogdieren" worden steekproefsgewijs bijvangsten geregistreerd aan boord van bedrijfsvaartuigen. De uitvoering van dit project wordt gecombineerd met het discardonderzoek van de pelagische visserij. Het discardonderzoek aan boord van commerciële vaartuigen wordt begeleid door nationale stuurgroepen waarin vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zitting hebben.

De projecten "Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren" en "Monitoring schelpdierbestanden" zijn op zich zelf staande projecten waarin dataverzameling en advisering zijn gecombineerd.

Samenhang met ander programma's

De biologische gegevens, verzameld in dit programma, worden tevens gebruikt voor onderzoek dat wordt uitgevoerd in de open programmering rond het thema "Multifunctioneel gebruik van de groene en blauwe ruimte" welke door Imares wordt uitgevoerd. In dit kader vindt ook uitwisseling van kennis en expertise plaats. Daarnaast is er samenhang met het F-project, welke door gezamenlijk door Directie Visserij, Wageningen IMARES en visserijsector wordt uitgevoerd. Dit project richt zich onder andere op het verbeteren van de communicatie en voorlichting met betrekking tot onderzoeksmethoden en onderzoeksresultaten. Daarnaast wordt binnen dit project getracht de betrokkenheid van de visserijsector bij het verzamelen van informatie te vergroten. Economische gegevens over de visserij worden verzameld door het LEI in WOT Economische Informatie Voorziening, DLO-programma 375.

Met betrekking tot het onderhouden van een nationale visserijstatistiek wordt samengewerkt met het LEI. Ook wordt in het kader van door de EU verplichte dataverzameling wordt met het LEI samengewerkt

Het monitoren van schelpdierbestanden vindt plaats in samenhang met aansluitende activiteiten van Wageningen IMARES. Bij de uitvoering van de bestandsopnamen op schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren wordt tevens samengewerkt met de betrokken

sector. De schelpdiersector participeert in deze bestandsopnamen en draagt bij in de financiering.

De bestandsopnamen in het IJsselmeer en in de grote rivieren wordt mede uitgevoerd voor Rijkswaterstaat (Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands [MWTL]).

Samenwerking Wageningen IMARES en CVO

Naar aanleiding van de eisen, die door LNV worden gesteld aan de onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van strikte Wettelijke taken, heeft DLO in 2001 een aantal WOT-units opgericht die los staan van de DLO contract-researchorganisatie. Het WOT onderzoek dat betrekking heeft op taken die worden uitgevoerd t.a.v. het visserijbeleid en visserijbeheer is ondergebracht bij het "Centrum voor Visserijonderzoek" (CVO) gestationeerd bij Wageningen IMARES in IJmuiden. Met uitzondering van het project "Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij" en de beheersmatige projecten van het programma, besteedt het CVO de uitvoering van de projecten in het WOT programma uit aan het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek, onder voorwaarden die de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek garanderen.

Samenwerking met derden

De uitvoering van het monitoren en het maken van toestandsbeoordelingen van visbestanden is sterk ingebed in internationale samenwerkingsverbanden, met name binnen ICES, EU en Internationale Rijn Commissie (IRC). Bij de planning, uitvoering en coördinatie van deze activiteiten wordt nauw samengewerkt met internationale organisaties en buitenlandse visserij-instituten. Deze coördinatie vindt overwegend plaats in reguliere internationale werkgroepen⁹ en soms op *ad hoc* basis. De deelname aan de reguliere groepen is in het programma opgenomen. Ook de advisering m.b.t. tot het beheer van met derden gedeelde visbestanden vindt plaats via internationale samenwerking via ICES¹⁰ en de EU¹¹.

B. Werkplan 2007

15.4. Geef een korte beschrijving van de geplande activiteiten. Geef hierbij tevens de samenhang tussen de projecten aan.

De activiteiten in 2007 omvatten het verzamelen van biologische en statistische gegevens van vis-, schaal- en schelpdieren, zowel in het veld met behulp van vaartuigen, als van de aanvoer op het land. Deze gegevens worden geanalyseerd. De analyses vormen de basis voor beheersadviezen ten aanzien van de visserij en ecosystemen waarin deze opereert. De samenhang van de projecten waarin deze activiteiten plaatsvinden is gegeven in sectie 15.3.

15.5. Hoe wordt er zorg voor gedragen dat de tussen- en eindresultaten van het onderzoek bij de gebruiker komen en worden gebruikt of vertaald naar beleidsvorming? Welke specifieke activiteiten worden er binnen het programma ontplooid op het gebied van kennisoverdracht/kennisgebruik richting de doelgroep van het programma?

De programmaleider ziet toe dat de tussen- en eindresultaten van het onderzoek bij de gebruiker beschikbaar komen in een format welk bruikbaar is voor beleidsvorming. Dit format wordt in overleg met de eindgebruikers vastgesteld. Hij zorgt er tevens voor dat de resultaten en conclusies voor de gebruiker in een begrijpbare vorm worden samengevat en zonodig

⁹ PGCCDBS, WGBEAM, WGMEGS, IBTSWG, PGNAPES, PGHERS, SGRN, RCM Noordzee, RCM westelijk wateren

¹⁰ ACFM, ACE

¹¹ STECF, *ad hoc* adviesgroepen vande EU en derde landen

door de onderzoeker mondeling worden gepresenteerd en toegelicht. Adviezen die in internationaal verband tot stand komen worden meestal zowel schriftelijk als mondeling toegelicht. De gebruiker is uiteindelijk verantwoordelijk voor de vertaling van de resultaten naar beleid. Of de resultaten ook werkelijk door de gebruiker worden gebruikt in de beleidsvorming is aan de gebruiker.

Belangwekkende resultaten en adviezen worden, met instemming van de opdrachtgever, tevens toegelicht in vakbladen die op de visserijsector gericht en worden op de websites van het Wageningen IMARES of CVO gepubliceerd.

- 15.6. Maak als bijlage bij het werkplan een projectenbundel, bestaande uit 1 A4-tje per project (zie projectformat, bijlage 1). Geef per project een korte beschrijving van geplande activiteiten (incl. budget en looptijd) en de aansluiting op activiteiten in voorgaand jaar, welke producten en diensten wanneer geleverd zullen worden en de contactpersoon vanuit de doelgroep ("probleemeigenaar"). Geef tevens per project een onderbouwing van de begrote kosten (personele kosten: fte per categorie; materiële kosten; overige kosten).

Een beschrijving van de afzonderlijke projecten, alsmede een onderbouwing van de begrote kosten wordt gegeven in VI Annex Werkplan 2007.

III Beheersparagraaf

De beheersparagraaf wordt aangeleverd in een excel formaat dat door DLO aan de programmaleider ter beschikking is gesteld.

Het beschikbare onderzoeksbudget voor 2007 bedraagt 4,320 k€. Het onderzoeksbudget in 2007 is als volgt opgebouwd:

Onderzoeksbudget (LNV deel)	
programmabudget voor 2007	3,959.0
overheveling 2006-2007	52.0
financiering claim	198.0
reservering uit voorgaande jaren voor uitvoeren van 3-jaarlijks makreel eisurvey	110.6
totaal	4,319.6

Het toegekende programmabudget in de Kaderbrief 2007 was €4,040,000. Hierop is, evenals op alle andere DLO programma's in juli 2006 door LNV een korting van 2%, opgelegd. Het na de korting overblijvende programmabudget is 3,959 k€. Het programmabudget voor 2007 is 1.04% hoger dan voor 2006.

Aan het programmabudget is een reservering toegevoegd welke uit de programmabudgetten in 2005 en 2006 is gespaard voor het uitvoeren van de makreel-eisurvey. Over deze procedure zijn bij het tot stand komen van het programma tussen DLO en LNV-DWK afspraken gemaakt. Verder wordt verwacht dat een "doorschuif" van 52k€ kan gerealiseerd van 2006 naar 2007.

De arbeidstarieven voor 2007 zijn door LNV en DLO vastgesteld op een niveau 5% hoger dan in 2006. De onevenredige verhoging van de arbeidstarieven (5%) en het budget (1%) en de uitbreiding met en de intensivering van een aantal taken, zoals uitbreiding van bemonstering van discards op zee (DCR), nieuw te bemonsteren oevers IJsselmeer (VHR), het uitvoeren van een aantal schelpdierbemonsteringen in kustwateren, meer en bredere inzet voor internationale taken en (op verzoek van de CvT) ondersteuning van de RAC hebben geleid tot een tekort in de begroting. De begroting vertoont een tekort van ongeveer 198k€.

Daar tegenover staat dat een aantal onderdelen in het programma geschrappt maar de besparing hiervan is veel lager dan de kosten van de nieuwe onderdelen. Met de BC en de CvT zal getracht worden een oplossing te vinden voor het begrotingstekort voor het eind van het 2006. De Commissie van Toezicht van het programma heeft bij LNV-DK een claim in gedient voor de dekking van dit begrotingstekort.

De begroting is exclusief de kosten van de onderzoeksvaartuigen welke door LNV beschikbaar worden gesteld.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Project-nr.	Projecttitel	Projectleider +instituut	Contactpers doelgroep ¹ ("probleem-eigenaar")	Looptijd tot	Personele kosten	Materiële kosten	Begroting LNV-deel	Overige kosten (omzet derden)	Besteed-baar budget in 2007
406-439-12090	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	drs. F.A. van Beek CVO	ir. L.R.M. Lomans	2009	463,831	31,700	495,531	9,636	505,167
406-439-12100	Marktbemonstering zeevisserij	ing. S.W. Verver Wageningen IMARES	drs. B.M. Schoute	2009	661,221	89,902	751,123		751,123
406-439-12110	Bestandsopnamen op zee	drs. R. ter Hofstede Wageningen IMARES	drs. B.M. Schoute	2009	1,194,785	100,169	1,294,954		1,294,954
406-439-12130	Monitoring bijvangsten	ir. O.A van Keeken Wageningen IMARES	drs. B.M. Schoute	2009	580,590	20,115	600,705		600,705
406-439-12131	Visserijstatistiek	dr. J.A. Bogaards Wageningen IMARES	drs. B.M. Schoute	2009	79,048	580	79,628		79,628
406-439-12120	Vis- en visserijonderzoek Binnen- wateren	R. Hille Ris Lambers Wageningen IMARES	ir. F.G.E. van den Berg	2009	342,465	89,500	431,965		431,965
406-439-12080	Monitoring schelpdierbestanden	dr. P.C. Goudswaard Wageningen IMARES	mw. drs. S. de Mol van Otterloo	2009	244,191	129,950	374,141		374,141
406-439-12231	Toetsing aquatische organismen	ir. H. van der Mheen Wageningen IMARES	dr. ir. A. Rothuis	2009	5,441	350	5,791	6,841	12,632
406-439-12091	Kenniscirculatie	E. Visser Wageningen IMARES	drs. E.A.J. Meeuwsen	2009	68,058	19,200	87,258		87,258
406-439-12150	Programma managment	drs. F.A. van Beek CVO	drs. E.A.J. Meeuwsen	2009	95,657	2,800	98,457		98,457
406-439-12170	Vrije ruimte	drs. F.A. van Beek CVO	drs. E.A.J. Meeuwsen	2009	4,503	95,497	100,000		100,000
				Totaal	3,739,790	579,763	4,319,552	16,477	4,336,029

¹ allen Dir. Vis.

IV Kwaliteitsborging

(max. 1 A4) Geef aan hoe de kwaliteit van het programma wordt geborgd, zowel binnen DLO als door LNV;

Het CVO beschikt sinds 2002 over een eigen kwaliteitssysteem en een eigen kwaliteitshandboek op basis van de ISO 9001-2000 norm. De organisatie is gecertificeerd sinds februari 2001. Jaarlijks vindt een heraudit plaats door DNV (Det Norske Veritas). In januari 2006 is deze audit wederom succesvol verlopen en een certificaat uitgereikt. Het huidige certificaat is geldig tot december 2006.

Het CVO besteedt het meeste werk uit aan het Wageningen IMARES. Het kwaliteitshandboek van het CVO is dan ook aanvullend op het kwaliteitshandboek van het Wageningen IMARES. Het CVO stelt daarbij eisen aan de kwaliteit van de diensten die het CVO bij Wageningen IMARES inhuurt. Wageningen IMARES voldoet aan die eisen doordat ook zij is gecertificeerd volgens de ISO 9001-2000 norm. Ook de audit van Wageningen IMARES (toen nog RIVO) door DNV verliep in 2006 succesvol¹. De onafhankelijkheid van het onderzoek wordt gewaarborgd door de voorzieningen en procedures die zijn beschreven in het kwaliteitssysteem en zijn in overeenstemming met het WOT-statuuat.

In 2003 zijn de werkprocedures beschreven op het gebied van marktmonitoring, bestandsopnamen, leeftijdsbepalingen en bestandsopnamen schelpdieren. Deze bevatten voor alle activiteiten gedetailleerde richtlijnen, over de wijze, waarop het onderzoek zowel binnen het CVO als het RIVO wordt uitgevoerd. De beschrijving van de werkprocedures worden jaarlijks herzien en waar nodig aangevuld.

Twee maal per jaar is er een managementgesprek met de stichting DLO, waarin ook het kwaliteitssysteem op de agenda staat.

Via de stichting DLO worden de resultaten van de audits jaarlijks gerapporteerd aan LNV. Daarnaast beoordeelt de Commissie van Toezicht, na advies van de Begeleidingscommissie, jaarlijks het werkplan en het jaarverslag. In 2004 heeft een herijking van het programma plaatsgevonden, waarbij nog eens nadrukkelijk is gekeken naar de wettelijke basis van het programma. Ook vindt er tussentijds overleg plaats.

¹ Imares is opgericht in de loop van 2006 en is samengesteld uit het RIVO en onderdelen van Alterra en TNO. Formeel heeft de certificatie uitgevoerd in begin 2006 betrekking op het RIVO.

V Lijst met afkortingen

afkorting	omschrijving
ACE	Advisory Committee for Ecosystems (ICES adviescomite)
ACFM	Advisory Committee for Fishery Management (ICES adviescomite)
AID	Algemene Inspectie Dienst
ALK	Age Length Key
AMAWGC	ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs
ASG	Animal Science Group
BC	Begeleidingscommissie van programma 406
BO	Beleidsondersteunend Onderzoek
BTS	Beam Trawl Survey
CVO	Centrum voor Visserijonderzoek (WOT unit van DLO)
CvT	Commissie van Toezicht van programma 406
COST	Common Open Source Tool; EU project for developing statistical precision tools
DCR	Een aantal verordeningen van de EU waarin is vastgelegd welke biologische en economische gegevens door de Lidstaten moeten worden verzameld
DFS	Demersal Young Fish Survey
DLO	Dienst Landbouwkunding Onderzoek
LNV-DK	Directie Kennis van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (voorheen DWK)
LNV-DN	Directie Natuur van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LNV-DVis	Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LNV-DWK	Directie Wetenschap en Kennis van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (nu DK)
EC	European Commission
EG	Europese Gemeenschap
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EIFAC	European Inland Fisheries Advisory Commission
EMAS	Evaluation of market sampling strategies for a number of commercially exploited stocks in the North Sea and development of procedures for consistent data storage and retrieval (EU research project)
EVARES	Evaluation of Research Surveys in relation to Management Advice (EU research project)
EU	European Union
Fishframe	EU data exchange database project
FTE	Functional Time Unit
F-project	Meerjarig communicatie project tussen overheid, visserijsector en visserijonderzoek
GVB	Gemeenschappelijk Visserij Beleid
HAWG	Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N
IBTS	International Bottom Trawl Survey
IBTSWG	ICES International Bottom Trawl Survey Working Group
ICES	International Council of Exploitation of the Sea
IRC	Internationale Rijn Commissie
LEI	Landbouwkunding Economisch Instituut
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MWTL	Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands
NIOZ	Koninklijk Nederlands Instituut voor onderzoek der Zee
NIPO	Nederlands Instituut voor Publieke Opinie en Marktonderzoek
NSCFP	North Sea Commission Fisheries Partnership
NVVS	Nederlandse Vereniging van Sportvissersfederaties
MoU	Memorandum of Understanding
PGCCDBS	ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling

afkorting	omschrijving
PGHERS	ICES Planning Group for Herring Surveys
PGNAPES	ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys
PO	Producenten Organisatie
PRODUS	Project Onderzoek Duurzame Schelpdiervisserij
PV	Productschap Vis
RAC	Regional Advisory Councils
RCM	Regional Coordination Meeting
RIKZ	Rijksinstituut voor Kust en zee van RWS
RIVO	Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
RIZA	Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterbehandeling
RWS	Rijkswaterstaat
RWS IJG	Rijkswaterstaat Dienst IJsselmeergebied
SGRN	STECF Sub-group on Research Needs
SGRST	STECF Subgroup on Review of Stocks
SGFEN	STECF Sub-group on Fisheries and Environment
SGECA	STECF Sub-group on Economic Affairs
SGMAS	ICES Study Group on Management Strategies
SNS	Sole Net Survey
STECF	Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries
TAC	Total Allowable Catch
TMAP	Trilateral Monitoring and Assessment Program (Waddenzee)
VenW	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VIRIS	Visserij Registratie en Informatie Systeem
VMS	(Satelite) Vessel Monitoring System
Wageningen IMARES	Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies
WDT	Wettelijke en Dienstverlenende taken (nu WOT)
WGBEAM	Study Group on Beam Trawl Surveys
WGCAN	Working Group on Crangon Fisheries and Life History
WGECO	ICES Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities
WGEEL	ICES/EIFAC Working Group on Eels
WGEF	ICES Working Group on Elasmobranch Fishes
WGMEGGS	ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys
WGMHSA	ICES Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy
WGNEW	ICES Working Group on new MoU species
WGNPBW	ICES Northern Pelagic and Blue Whiting Fisheries Working Group
WGNSSK	ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak
WGRED	ICES Working Group on Regional Ecosystem Description
WKEFA	ICES Workshop on the Integration of Environmental Information into Fisheries Management Strategies and Advice
WKMIXMAN	ICES Workshop on Simple Mixed Fisheries Management Models
WKREF	ICES Workshop on Limit and Target Reference Points
WOT	Wettelijke Onderzoeks Taken (voorheen WDT)

VI Annex Werkplan 2007

1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12090
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek, Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. L.R.M. Lomans (Dir. Vis.)

1.1 Kennisbehoefte doelgroep

Het beheer van de zeevisserij wordt in belangrijke mate bepaald door de Europese Unie. De doelstellingen van dit beheer zijn het instandhouden van de biologische rijkdommen van de zee en een duurzame en evenwichtige exploitatie van deze rijkdommen onder verantwoorde economische en sociale omstandigheden en het beperken van de impact van de visserij op de mariene ecosystemen. Het instandhouden van visbestanden is één van de hoofddoelstellingen van het Europese visserijbeleid. De besluitvorming ten aanzien van de te nemen beheersmaatregelen vindt plaats in de Raad van Europese ministers en dient gebaseerd te zijn op degelijke wetenschappelijke adviezen (Verordening (EG) Nr. 2371/2002 van de Raad).

De biologische toestand van de geëxploiteerde visbestanden is een belangrijke graadmeter bij het vaststellen van beleidsmaatregelen. In recente jaren zijn veel visbestanden in de problemen gekomen en is behoefte aan het opzetten van herstelplannen ontstaan. Ook de potentiële exploitatiemogelijkheden van deze bestanden zijn van groot belang.

Met uitzondering van het onderzoek aangegeven in sectie 1.3.4 behoren alle onderdelen in dit project tot de categorie strikte WOT.

1.2 Doelstelling en aanpak van het onderzoek

Binnen dit project worden de beleidsuitvoerende overheden geadviseerd over het beheer van visbestanden, de wijze van exploitatie door de visserij en de lange en korte termijn effecten van de exploitatie op deze bestanden alsmede op het mariene ecosysteem. De advisering is gebaseerd op de toestandsbeoordeling van de visbestanden, de toestand van de visserij en de situatie waarin de mariene ecosystemen zich bevinden. De toestandsbeoordeling vindt plaats op basis van analyse van nationale (zoetwater) en internationale (zee) gegevens welke in andere projecten, deels ondergebracht in dit programma, zijn verzameld. Voor de zeevisbestanden vindt zowel de toestandsbeoordeling als de advisering plaats in een internationaal kader (ICES, STECF). De economische advisering valt buiten dit onderzoeksproject.

Het werkprogramma omvat de volgende onderdelen:

- a) de toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden,

- b) de toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde bestanden in het IJsselmeer,
- c) advisering aan Directie Vis en de Europese Unie betreffende het beheer,
- d) een aantal ondersteunende activiteiten die essentieel zijn om de toestandsbeoordeling en advisering te kunnen uitvoeren.

1.3 Onderdelen

1.3.1 Toestandsbeoordeling zeevisbestanden

De toestandsbeoordeling van de door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden in Noordoost Atlantische wateren en de mariene ecosystemen wordt uitgevoerd door internationale werkgroepen die worden gecoördineerd door de International Council for the Exploration of the Sea ([ICES](#)). Alle betrokken landen leveren gegevens toe aan deze werkgroepen. De gegevens zijn afkomstig van de bemonsteringsprogramma's van de aanvoer, discards, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en vangststatistiek. Deze bemonsteringprogramma's worden in alle betrokken landen uitgevoerd.

Nederland draagt bij aan de toestandsbeoordeling van de voor ons land belangrijkste visbestanden. Dit zijn haring, schol, tong, kabeljauw, wijting, Noorse kreeftjes, garnalen en horsmakreel in de Noordzee en haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting in westelijke wateren. Naast de toestandsbeoordelingen zelf worden regelmatig evaluaties uitgevoerd naar de betrouwbaarheid hiervan.

In 2007 worden in ICES verband bijdragen geleverd aan de toestandsbeoordelingen van bestanden die worden uitgevoerd door de werkgroepen aangegeven in de tabel hiernaast. De toestandsbeoordeling van het de mariene ecosysteem wordt door WGECO uitgevoerd.

Assessmentwerkgroepen in 2007

- Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N, [HAWG](#) (maart 2007),
- Northern Pelagic and Blue Whiting Fisheries Working Group, [WGNPBW](#) (augustus 2007),
- Working Group on the Assessment of Mackerel, Horse Mackerel, Sardine and Anchovy, [WGMHSA](#) (september 2007)
- Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak, [WGNSSK](#) (mei 2007),
- Working Group on Elasmobranch Fishes, [WGEF](#) (juni 2007) en de
- Working Group on new MoU species, [WGNEW](#) (januari 2007).
- Working Group on Crangon Fisheries and Life History, [WGCRAN](#) (mei 2007)
- Workshop on Integrated Advice, WKIA, (juni 2007) ICES/EIFAC Working Group on Eels, [WGEEL](#) (mei 2007)
- Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities, [WGECO](#) (april 2007)
- ICES Workshop on the Integration of Environmental Information into Fisheries Management Strategies and Advice, WKEFA (juni 2007)

Nieuw in de lijst met werkgroepen is deelname aan de WKEFA. Deze workshop kan gezien worden als een pilotproject binnen de nieuwe werkgroepstructuur van ICES en moet vorm geven aan het integreren van eco-systeem doelstellingen in visserijmanagement. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen doelstellingen die op korte-

middellange of lange termijn kunnen worden gerealiseerd. De groep vereist een samenstelling met een brede expertise.

Tevens is deelname aan de Crangongroep (WGCRAN) voor de eerste maal opgenomen. De visserij op garnalen (*Crangon crangon*) door de Nederlandse vloot is de omvangrijkste in de Noordzee. Vanaf 2007 draagt Nederland weer bij aan de biologische bemonstering van de garnalen vangsten¹. Hoewel er door de EC momenteel geen direct TAC en quota beleid voor garnalen wordt gevoerd, spelen effecten van de visserij op het mariene ecosysteem een toenemende rol in het visserijbeheer. Bovendien speelt de garnaal een centrale rol in het kustecosysteem.

De voorbereidende werkzaamheden voor deze werkgroepen, zoals het opwerken van basisgegevens afkomstig van de marktmonitoring, bestandsopnamen en vangststatistieken, alsmede het doen van proefassessments, zijn een onderdeel van het werkpakket.

Medewerkers van Wageningen IMARES bekleden momenteel het voorzitterschap van drie van deze werkgroepen. Mark Dickey-Collas (Wageningen IMARES) is voorzitter van de HAWG. Henk Heessen (Wageningen IMARES) is voorzitter van WGNEW en Frans van Beek (CVO) is voorzitter van WGNPBW.

1.3.1.1 review groepen (ICES)

De wetenschappelijk resultaten van de werkgroepen genoemd in sectie 1.3.1. worden onderworpen aan een kwaliteitscontrole voordat zijn gebruikt worden als basis voor de advisering. Deze reviews worden door wetenschappers uitgevoerd en door ICES georganiseerd. De review groepen waarvoor Nederland een commitment heeft zijn aangegeven in de teksttabel.

De Review Group on widely distributed stocks en de herring assessments worden bezocht in de hoedanigheid van voorzitter van de betrokken werkgroep die wordt gereviewed. De deelname aan de andere drie review groepen vindt plaats als reviewer of voorzitter van de groep.

Review groepen waaraan medewerking wordt verleend:

- Review Group on the assessments of the Arctic Fisheries Working Group (mei 2007)
- Review Group on widely distributed stocks (oktober 2007).
- Review Group on Herring Assessments for the Area South of 62°N (april 2007).
- Review Group on Deep Water special Requests (mei 2007)
- Review Group on stocks in the Bay of Biscay and Iberian (oktober 2007)

1.3.2 Toestandsbeoordeling van het IJsselmeer

De toestandsbeoordeling van de door de visserij geëxploiteerde schubvisbestanden in het IJsselmeer vindt plaats op basis van een analyse van gegevens die worden verzameld in het project "Vis en Visserijonderzoek Binnenwateren". Deze analyse vormt de basis voor de advisering aan LNV. De toestandsbeoordeling van paling in Europese binnenwateren wordt uitgevoerd door WGEEL.

1.3.3 Advisering aan Directie Visserij en Europese Unie

Beleidsadviesing met betrekking tot de biologische en visserijtechnische aspecten van het beheer van zeevisbestanden en marine ecosystemen vindt plaats aan de Europese Unie en aan de nationale overheid. Deze advisering heeft betrekking op

¹In de herziene DCR (2004) zijn garnalen opgenomen in de tabel met verplichtdoor Nederland te bemonsteren soorten.

alle bestanden, ook die niet voor de Nederlandse visserijbeleid van belang zijn. Voor zover mogelijk zal in de advisering rekening worden gehouden met de "onzekerheden" in de evaluatie van de bestanden die de basis vormen voor de adviezen. Naast advisering over de toestand van de bestanden worden adviezen gegeven die betrekking hebben op een verbetering van de exploitatie van de bestanden, vermindering van ongewenste neveneffecten van de visserij, technische ontwikkelingen in de visserij, effectiviteit van beleidsmaatregelen en bijdragen aan oplossingen van knelpunten in de visserij.

1.3.3.1 ACFM (ICES)

In het kader van de beleidsadviesering m.b.t. op het beheer van zeevisbestanden wordt middels deelname in het Advisory Committee on Fishery Management, [ACFM](#) (mei, oktober 2007) informatie verschaft over de ontwikkeling van deze bestanden en adviezen gegeven m.b.t. de exploitatiemogelijkheden binnen biologisch verantwoorde grenzen. De adviezen van ACFM zijn gebaseerd op rapporten van ICES werkgroepen. Deze werkgroepen voeren de berekeningen uit m.b.t. de bestandsontwikkelingen en vangstprognoses. Tevens verschaffen de werkgroepen ACFM informatie over diverse onderwerpen, waarvoor ICES gevraagd is advies uit te brengen. De vergaderingen van ACFM vinden plaats in mei en oktober. De ACFM leden in 2007 zijn Mark Dickey-Collas (Wageningen IMARES) en Frans van Beek (CVO).

In toenemende mate wordt, buiten het reguliere vergaderschema van ICES om, op korte termijn door de EU om advies gevraagd. In een aantal gevallen kunnen deze adviezen worden verstrekt via "short track" procedures. Hierbij wordt gebruik gemaakt van communicatie via e-mail tussen de ACFM leden. Voor meer complexe en uitgebreidere vragen kunnen extra bijeenkomsten van experts en ACFM leden worden bijeengeroepen. In de begroting van dit project is dit jaar geen rekening gehouden met deze moeilijk in te plannen activiteiten. Voorgesteld om eventueel voorkomende gevallen die substantiële resources vereisen te financieren uit de vrije ruimte van het programma.

1.3.3.2 ACE (ICES)

De internationale beleidsadviesering over de effecten van de visserij op mariene ecosystemen en het beheer van ecosystemen wordt gegeven door het Advisory Committee on Ecosystems, [ACE](#) (mei 2007). De ACE leden in 2007 zijn Adriaan Rijnsdorp (Wageningen IMARES) en Paddy Walker ([RIKZ](#)). De verwachting is dat ACE en ACFM in de komende jaren zullen integreren.

1.3.3.3 STECF (EU)

Het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, [STECF](#) (april, november 2007) is het reguliere adviesorgaan van de EC met betrekking tot de visserij. STECF komt minimaal twee maal per jaar bijeen en adviseert de Europese Commissie over diverse onderwerpen die door de Commissie per vergadering worden vastgesteld. Daarnaast kent STECF een aantal vaste subgroepen, die fungeren als werkgroepen voor STECF. Het STECF lid in 2007 is Sarah Kraak (Wageningen IMARES).

1.3.3.4 STECF subgroepen (EU)

Naast een aantal vaste subgroepen die belast zijn met routinetaken, worden jaarlijks een groot aantal expertgroepen bijeengeroepen voor het opstellen van *ad hoc*

adviezen. In een aantal gevallen worden deze groepen door de EU en Noorwegen gezamenlijk geïnitieerd.

De deelname en deelnemers aan de subgroepen is afhankelijk van de agenda en de gewenste expertise. In de meeste gevallen wordt ook het belang van de agenda voor Nederland in de overweging tot deelname meegenomen. In de begroting van dit onderdeel is uitgegaan van een toename van aantal bijeenkomsten vergeleken met 2006 (10 vergaderingen). Deze toename is aangekondigd door de EC en houdt verband met de geleidelijke verandering in het visserijbeheer en de op stapel staande herziening van de DCR. Ten tijde van het opstellen van het werkplan voor 2007 waren de meeste bijeenkomsten van de subgroepen van STECF nog niet bekend. Een meer definitieve lijst kan verwacht worden eind januari 2007. De in de tabel aangegeven meeting worden jaarlijks standaard gehouden (data onder voorbehoud):

STECF werkgroepen in 2007 waaraan medewerking zal worden gegeven (voor zover bekend bij de vaststelling van dit programma)
<ul style="list-style-type: none"> • SGRN Evaluation of National Reports on data collection national programmes (juni 2007); • SGRN Data collection regulation review (juni 2007) • SGRST-SGECA Joint group on stock status review, fleet status report and EIAA model (oktober 2007) and • SGRN Evaluation of derogation in national programmes of data collection framework (november december 2007)

1.3.4 Ondersteunende WOT

De ondersteunende WOT heeft betrekking op activiteiten die nodig zijn om de advisering aan LNV mogelijk te maken alsmede het verlenen van bijdragen aan LNV die niet onder de strikte WOT vallen.

- In dit project is een financiële post opgenomen voor de beantwoording van *ad hoc* vragen van LNV van beperkte omvang.
- ICES Study Group on Management Strategies, SGMAS (januari 2007). De werkgroep is in 2005 jaar voor het eerst bijeen geweest en heeft inmiddels een belangrijke plaats in het adviseringsproces van ICES gekregen. In deze groep worden technieken ontwikkeld voor het evalueren van meerjarige beheersafspraken (Harvest Control Rules, HCR). De EU heeft aangekondigd het visserijbeleid te willen baseren op de MSY target (afpraak Johannesburg Conventie). Dit houdt in dat er voor alle visbestanden meerjarige beheersplannen zullen worden ontwikkeld. Deze werkgroep levert de tools voor een evaluatie van deze beheersplannen.
- ICES Workshop on Limit and Target Reference Points, WKREF (februari 2007). Dit is een eenmalige bijeenkomst van een workshop om de limiet- en target-referentiepunten te herzien voor Noordzee haring en kabeljauw, Atlantoscandische haring en kabeljauw in de Oostzee. De groep is tevens gevraagd hoe en waar het MSY concept in overstemming met de 'Johannesburg Agreement' is geïmplementeerd in beheer en advies. Tenslotte is de groep gevraagd om commentaar te geven op target reference points die door SGMAS worden voorgesteld, hierbij rekening houdend met multi-species interacties en regime shifts.
- ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs, AMAWGC (februari 2007). Dit is een coördinatiemeeting die alleen bestemd is voor de voorzitters van

ICES assessment werkgroepen. Nederland heeft momenteel drie voorzitters: Henk Heessen, Mark Dickey-Collas en Frans van Beek.

- ICES Working Group on Regional Ecosystem Description, [WGRED](#) (februari 2007). De taak van deze groep is het compileren en actualiseren van beschikbare informatie betreffende 'environment' en ecosysteem voor de gebieden waarvoor ICES (ACFM) adviezen uitbrengt.
- ICES Workshop on Simple Mixed Fisheries Management Models, [WKMIXMAN](#) (januari 2007). Deze werkgroep heeft tot taak een raamwerk te ontwikkelen van eenvoudige beheersmodellen die kunnen worden toegepast in het huidige visserijmanagement voor de gemengde visserij. Een nieuwe aanpak is nodig die bij de advisering van Brussel kan worden gebruikt inspelend op veranderingen in de wetgeving en beleidsdoelstellingen. Sarah Kraak (RIVO) is voorzitter van deze werkgroep.

1.4 Resultaten en producten

- ✚ Bijdragen aan internationale wetenschappelijke netwerken die adviezen produceren of voorbereiden ten behoeve van het visserijbeleid:
 - Actuele beschrijvingen van de toestand van de visbestanden en mariene ecosystemen;
 - Bijdragen aan kwaliteitswaarborging van deze beschrijvingen;
 - Biologische adviezen voor het beheer van de visserij op visbestanden via internationale organisaties zoals ICES en STECF;
- ✚ Presentatie van ICES adviezen aan LNV en overige belanghebbenden;
- ✚ Werkdocumenten met analyses en tussenrapportages bestemd voor internationale werkgroepen en adviesorganen;
- ✚ Bijdragen aan diverse nationale en internationale overlegstructuren m.b.t. visserijonderzoek en visserijbeheer;
- ✚ Verslagen -in de vorm van nota's- gericht aan collega's en beleidsvoerende overheden met een samenvatting van de resultaten en conclusies van de werkgroepen en adviesgroepen. Op verzoek kan een mondelinge toelichting of presentatie worden gegeven.;
- ✚ Project inhoudelijke bijdragen aan website van RIVO, CVO en Kennis Online.

1.5 Samenwerking

Met betrekking tot de internationale advisering en modelontwikkeling wordt met een groot aantal visserij-instituten in het buitenland samengewerkt. Deze samenwerking wordt gecoördineerd door ICES en de EC.

1.6 Begroting/Onderbouwing kosten

begroting 2007	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij		
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	495,531	
	Cofinanciering (derden)	9,636	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	technician	onderzoeker	senior ond.
	15,243	148,214	310,011
			totaal
			473,468
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten		31,700
	materiele kosten		0
	overige kosten		0
	totaal		505,168

1.7 English summary

project title: Assessment and advice (project number 406-3-11-12090)

justification: Fishery management aims for sustainable exploitation of renewable resources under fair economic and social conditions. Decisions taking by EC have to be based on scientific advice. In fresh waters, national management is delegated to designated Commissions in which representatives of the fishing sector are included. The biological state of the exploited resources, as assessed by scientists, is an important indicator in establishing management measures. Ecosystem considerations have become of increasing importance in decisions related to fishery management.

project: This project includes the provision of assessments of most marine fish stocks which are exploited by the Netherlands. The assessments for these stocks are carried out in international working groups and provide the basis for the advice to fishery managers. The project also includes the national contribution to international advisory committees such as ACFM, ACE and STECF. These committees are responsible for providing advice on the management of marine ecosystem and fisheries. Further, on request of the Ministry, support is given to actual management issues of national interest. Also the project supports development of methods and protocols used in the provision of advice.

results and products: The main results of the project include the provision of biological advice to fishery management (national and international); contribution to assessments of fish stocks; relevant working papers to international working groups; national reports (and presentations) to the Ministry; contribution to website.

2 Marktbemonstering zeevisserij

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12100
Projectleider	ing. S.W. Verver
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek, Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis)

2.1 Argumentatie

De verzameling van gegevens over de aanvoer van de visserij in Nederland vormt een onderdeel van het uitvoeren van een verplicht Europees dataverzamelingsprogramma (DCR) waarin alle lidstaten worden verplicht tot het verzamelen van bepaalde biologische gegevens van de belangrijkste visbestanden. De toepassingsverordening is recentelijk gewijzigd door Verordening (EG) nr. 1581/2004. De verzameling van deze gegevens heeft betrekking op de aanvoer in Nederlandse havens, inclusief die van buitenlandse vaartuigen. Dit project is een uitwerking van deze verordeningen en is in zijn geheel onderdeel van het Nationaal Programma voor 2007 dat in mei 2006 door LNV aan de EC is aangeboden.

De informatie die met de bemonstering van de aanvoer van de vloot wordt verzameld levert, samen met informatie afkomstig van discardbemonstering en bestandsopnames, de belangrijkste elementen die nodig zijn om, met behulp van populatiedynamische analyses, veranderingen in de visbestanden te kunnen meten en relateren aan veranderingen in de visserij.

2.2 Projectbeschrijving

De marktbemonstering omvat het routinematig verzamelen van vismonsters van de commerciële vangsten. De vismonsters worden gebruikt om de leeftijdsamenstelling van de vangst te bepalen. Tevens worden biologische gegevens van de vissen, zoals lengte, gewicht, geslacht, geslachtsrijpheid en leeftijd bepaald. De gegevens worden in eerste instantie gebruikt voor het maken van toestandsbeoordelingen van de visbestanden. Hiervoor wordt, m.b.v. deze biologische gegevens, van de nationale aanvoer de leeftijdsamenstelling bepaald met bijbehorende gemiddelde gewichten per leeftijd, gemiddelde lengtes per leeftijd, etc.

De volgende vissoorten zullen in 2007 worden bemonsterd: schol, tong, schar, tongschar, tarbot, griet, kabeljauw, wijting, 5 soorten roggen, Noorse kreeft, haring, makreel, horsmakreel, blauwe wijting, zilversmelt, zeebaars, mul en bruine garnaal. De laatste soort is nieuw in het werkprogramma. De bemonstering van deze soort wordt verplicht gesteld in de gewijzigde Verordening.

Het onderzoek is een voorzetting van een langjarige bemonsteringsreeks die omstreeks 1957 is aangevangen. De bemonstering is onderdeel geweest van de WDT-programma's 212 en 339. Sinds 1994 heeft de EU de bemonstering financieel ondersteund door een aantal contracten. Sinds 2002 wordt de marktbemonstering

uitgevoerd onder WOT programma 406 overeenkomend met de richtlijnen zoals gegeven in EU verordeningen.

De bemonsteringen worden uitgevoerd volgens een protocol welke voor de diverse vissoorten kan verschillen. De protocollen zijn beschreven in de "Handleiding Marktbemonstering" (versie 2007.1).

Alle onderdelen in dit project Marktbemonstering Zeevisserij behoren tot de categorie strikte WOT.

2.3 Onderdelen

2.3.1 Marktbemonstering schol

Vismonsters van schol, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 60% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 40% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). Onderstaand bemonsteringsschema is gebaseerd op de 2005 vangsten die per afslag en per kwartaal verkocht zijn, waarbij de bemonstering in het 1ste kwartaal een 1,75 weging en in het 4de kwartaal een weging van 1,25 krijgt i.v.m. paaiseizoen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen						
SCHOL aantal monsters	Urk	Harlingen	IJmuiden	Den Helder	Stellendam	Totaal
1e kwartaal	12	4	4	3	2	25
2e kwartaal	7	4	1	1	1	14
3e kwartaal	6	3	1	1	1	12
4e kwartaal	10	4	2	2	1	19
totaal	35	15	8	7	5	70

monstergruote leeftijd: 60 vissen; 15 vissen per sortering

2.3.2 Marktbemonstering tong

Vismonsters van tong, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 85% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 15% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). Onderstaand bemonsteringsschema is gebaseerd op de 2005 vangsten die per afslag en per kwartaal verkocht zijn, waarbij de bemonstering in het 2de kwartaal een dubbele weging krijgt i.v.m. paaiseizoen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen						
TONG aantal monsters	Urk	Den Helder	IJmuiden	Stellendam	Vlissingen	Totaal
1e kwartaal	4	2	2	2	3	13
2e kwartaal	9	6	6	6	5	32
3e kwartaal	3	2	2	4	2	13
4e kwartaal	4	2	2	2	2	12
totaal	20	12	12	14	12	70

monstergruote leeftijd: 50 vissen; 10 vissen per sortering

2.3.3 Marktbemonstering griet

Vismonsters van griet, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en verwerkt. De monsters worden daarna in de markt teruggezet. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 80% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 20% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005).

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
GRIET	Den Helder	Stellendam	Urk	Ijmuiden	Totaal
aantal monsters					
1e kwartaal	1	1	3	1	6
2e kwartaal	2	2	2	1	7
3e kwartaal	1	1	2	1	5
4e kwartaal	1	1	3	1	6
totaal	5	5	10	4	24

monstergrootte leeftijd: 45 vissen, 15 vissen per sortering

2.3.4 Marktbemonstering tarbot

Vismonsters van tarbot, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en verwerkt. De monsters worden daarna in de markt teruggezet. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 70% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 30% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005).

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
TARBOT	Den Helder	Stellendam	Urk	Ijmuiden	Totaal
aantal monsters					
1e kwartaal	1	1	3	1	6
2e kwartaal	2	2	2	1	7
3e kwartaal	1	1	2	1	5
4e kwartaal	1	1	3	1	6
totaal	5	5	10	5	24

monstergrootte leeftijd: 60 vissen 10 vissen per sortering

2.3.5 Marktbemonstering schar (EP)

Leeftijdsmonsters van schar, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 70% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 30% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). De lengtemonsters worden in de visafslag genomen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
SCHAR	leeftijd monsters	lengte monsters	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal	3	6	9
2e kwartaal	3	6	9
3e kwartaal	3	6	9
4e kwartaal	3	6	9
totaal	12	24	36

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengtemonster: minstens 75 vissen

2.3.6 Marktbemonstering tongschar

Vismonsters van tongschar, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 50% afkomstig moet zijn van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005).

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen		
TONGSCHAR	leeftijd monsters	Totaal
aantal monsters		
1e kwartaal	1	1
2e kwartaal	1	1
3e kwartaal	1	1
4e kwartaal	1	1
totaal	4	4

monstergrootte leeftijd: 30 vissen; 10 vissen per sortering

2.3.7 Marktbemonstering kabeljauw

Leeftijdmonsters van kabeljauw, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden in de vishal verwerkt. Bij de monsternamen moet rekening worden gehouden dat 60% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 40% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). Lengtemonsters worden in de afslag genomen. Onderstaand bemonsteringsschema is gebaseerd op de 2005 vangsten die per afslag en per kwartaal verkocht zijn, waarbij de bemonstering over alle kwartalen een gelijke weging krijgt.

LENGTE BEMONSTERING

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen						
KABELJAUW	Urk	IJmuiden	Vlissingen	Harlingen	Stellendam	Totaal
aantal monsters						
1e kwartaal	5	2	1	1	4	13
2e kwartaal	5	1	1	1	1	9
3e kwartaal	4	1	1	1	1	8
4e kwartaal	3	1	1	1	4	10
totaal	17	5	4	4	10	40

monstergrootte leeftijd: 50 vissen

LEEFTIJD BEMONSTERING

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen		
KABELJAUW	leeftijd monsters	Totaal
aantal monsters		
1e kwartaal	15	15
2e kwartaal	6	6
3e kwartaal	9	9
4e kwartaal	10	10
totaal	40	40

monstergrootte leeftijd: 50 vissen

2.3.8 Marktbemonstering wijting

Leeftijdmonsters van wijting, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 75% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 25% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). Lengtemonsters worden in de afslag genomen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
WIJTING	leeftijd monsters	lengte monsters	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal	4	5	9
2e kwartaal	2	5	7
3e kwartaal	2	5	7
4e kwartaal	4	5	9
totaal	12	20	32

monstergroote leeftijd: 50 vissen, lengtemonster: minstens 50 vissen

2.3.9 Marktbemonstering zeebaars

Lengtemonsters van zeebaars worden in de visafslag gemeten; leeftijdmonsters worden in de snijzaal verwerkt. Aangezien meer dan 97% van de aanvoer van Nederlandse schepen afkomstig is, hoeft geen rekening gehouden te worden met het kopen van monsters van buitenlandse schepen. (VIRIS, 2003-2005).

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
ZEEBAARS	leeftijd monsters	lengte monsters	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal	1	1	2
2e kwartaal	1	1	2
3e kwartaal	1	1	2
4e kwartaal	1	1	2
totaal	4	4	8

monstergroote leeftijd: 15 vissen; monstergroote lengte: 15 vissen per sortering

2.3.10 Marktbemonstering mul

Lengtemonsters van mul, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden in de visafslag gemeten. Hierbij moet rekening worden gehouden dat 85% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 15% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). Van een aantal vissen zullen otolieten worden genomen om na te gaan of het mogelijk is hieraan de leeftijd te bepalen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen		
MUL	lengte monsters	Totaal
aantal monsters		
1e kwartaal	0	0
2e kwartaal	2	2
3e kwartaal	2	2
4e kwartaal	0	0
totaal	4	4

monstergroote lengte: 25 vissen per sortering

2.3.11 Marktbemonstering Noorse kreeftjes

Snijmonsters van Noorse kreeftjes, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden aangekocht en in de snijzaal verwerkt. De bemonstering is gericht op management gebied H functional unit 5 (gebied IVb,c: tussen 53°NB en 54°30'NB en tussen 1°E en 5°E). Monsters worden in de visafslag van Den Oever gekocht. Bij de aankoop van de monsters moet rekening worden gehouden dat 75% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 25% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). De monsters

worden als snijmonsters genomen omdat dan de gewichten van individuele kreeften met bijbehorende biologische informatie kunnen worden geregistreerd.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen		
NEPHROPS	snijmonsters	Totaal door Nederland te nemen monsters
1e kwartaal	2	2
2e kwartaal	4	4
3e kwartaal	14	14
4e kwartaal	5	5
totaal	25	25

monstergrootte: 100 exemplaren per sortering (er zijn 4 categorieën hele kreeften en 1 voor staartjes)

2.3.12 Marktbemonstering roggen

Snijmonsters van roggen, aangevoerd in Nederlandse visafslagen door schepen die zowel de Nederlandse als de buitenlandse vlag voeren, worden in de vishal verwerkt. De aanvoer bestaat uit ongeveer uit 5 soorten waarvoor afzonderlijke monsters moeten worden genomen. Bij het nemen van de monsters moet rekening worden gehouden dat 85% afkomstig moet zijn van Nederlandse en 15% van buitenlandse schepen (VIRIS, 2003-2005). De monsters worden als snijmonsters genomen omdat dan de gewichten van individuele roggen met bijbehorende biologische informatie kunnen worden geregistreerd. Tevens wordt de vangst per soort en per categorie, waarvan het monster is genomen, van het gemeten schip genoteerd.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen			
ROGGEN	leeftijd monsters	lengte monsters	Totaal
aantal monsters			
1e kwartaal		15	15
2e kwartaal		10	10
3e kwartaal		10	10
4e kwartaal		15	15
totaal		50	50

monstergrootte lengte: 30 vissen

2.3.13 Marktbemonstering haring

Vismonsters van haring worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			
HARING	Kwartaal	Leeftijd monsters	Totaal door Nederland te nemen monsters
Ila	2	16	16
IVab	2, 3	70	70
IVc, VIId	1, 4	37	37
Vb, VIaN, VIb	1, 2, 3	9	9
VIaS, VIbC	3, 4	2	2
VIIghjk	3, 4	2	2
totaal		136	136

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel

van de aanvoer (en de monsters) komt uit de Noordzee (gebied IV). Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden IIa, VI en VII. Belangrijk is dat alle gebieden gedekt worden door de bemonstering. Het gebied IIa betreft Atlanto-scandische haring. Buitenlandse schepen voerden in 2003-2005 41% van de in Nederland aangevoerde haring aan (VIRIS, 2003-2005).

2.3.14 Marktbemonstering makreel

Vismonsters van makreel worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			
MAKREEL	Kwartaal	Leeftijd monsters	Totaal door Nederland te nemen monsters
IVabc, VIId	2, 3, 4	17	17
IIa, Vb, VI, VIIa-c,e-k, VIII, XII, XIV	1, 2, 3, 4	48	48
totaal		67	67

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer komt uit de gebieden VI en VII in het eerste kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden IV, V en VIII. De aanvoer in het 3e kwartaal is het laagst. Buitenlandse schepen voerden in 2003-2005 bijna 60% van de in Nederland aangevoerde makreel aan (VIRIS, 2003-2005).

2.3.15 Marktbemonstering horsmakreel

Vismonsters van horsmakreel worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			
HORSMAKREEL	Kwartaal	Leeftijd monsters	Totaal door Nederland te nemen monsters
IVabc, VIId	3, 4	22	22
IIa, Vb, VI, VIIa-c, e-k, VIII, XII, XIV	1, 2, 3, 4	50	50
totaal		72	72

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer komt uit de gebieden VII en VIII in het eerste en vierde kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden IV en VI. De aanvoer in het 3e kwartaal is het laagst. Buitenlandse schepen voerden in 2003-2005 35% van de in Nederland aangevoerde horsmakreel aan (VIRIS, 2003-2005).

2.3.16 Marktbemonstering blauwe wijting

Vismonsters van blauwe wijting worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per

vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren. Maar omdat het visseizoen kort is moeten voor deze vissoort frequenter monsters verzameld worden om het vereiste aantal monsters te kunnen halen (eventueel ook te verzamelen tijdens discard reizen).

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			
BLAUWE WIJTING	Kwartaal	Leeftijd monsters	Totaal door Nederland te nemen monsters
IVabc, VIId		0	0
Ila, Vb, VI, VIIa-c,e-k, VIII, XII, XIV	1, 2, 3	75	75
totaal		75	75

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. De grootste deel van de aanvoer komt uit de gebieden VI en VII in het eerste en tweede kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit de gebieden Ila, IV en VIII. Buitenlandse schepen voerden in 2003-2005 27% van de in Nederland aangevoerde blauwe wijting aan (VIRIS, 2003-2005).

2.3.17 Marktbemonstering zilversmelt

Vismonsters van zilversmelt worden verzameld door een beperkt aantal commerciële trawlers, welke met pelagische netten op deze soorten vissen. In de regel wordt door deze schepen 1 pak ongesorteerde vis per week per gebied per vissoort voor het RIVO verzameld en aan boord diepgevroren.

Pelagische vissoorten in diverse gebieden			
ZILVERSMELT	Kwartaal	Leeftijd monsters	Totaal door Nederland te nemen monsters
IV, VI, VII, VIII	1,2	30	30
totaal		30	30

monstergrootte leeftijd: 25 vissen, lengte: alle vissen uit pak van 20-23 kg

Het aantal te nemen monsters per vissoort en per visgebied is indicatief en hangt af van in welke gebieden en perioden de visserij zich concentreert. Het grootste deel van de aanvoer komt uit gebied VI in het tweede kwartaal. Daarnaast valt aanvoer te verwachten uit gebied VII. Buitenlandse schepen voerden in 2003-2005 8% van de in Nederland aangevoerde zilversmelt aan (VIRIS, 2003-2005).

2.3.18 Marktbemonstering garnaal

De garnalenmonsters (*Crangon crangon*) worden verzameld in Nederlandse visafslagen. Hierbij hoeft geen rekening gehouden te worden met buitenlandse aanvoer aangezien buitenlandse schepen in 2003-2005 minder dan 4% bijdroegen aan de aanlandingen van Garnaal in Nederland. De aanvoer is hoofdzakelijk afkomstig uit het Nederlandse kustgebied. De monsters worden verspreid over diverse afslagen en kwartalen aangekocht. De verdeling tussen de afslagen is gebaseerd op de verdeling tussen de aanlandingen op die afslagen in 2005. De aangekochte monsters worden op het instituut verwerkt. Garnaal wordt ongesorteerd aangevoerd, maar vervolgens op de afslag door middel van een zeef gesorteerd. In totaal zijn er 3 marktcategoryën, klein, middel en groot. De monsters worden genomen uit de drie categorieën van 1 schip. Garnalen worden op de mm gemeten. Verdere details over de uitvoering van de bemonstering zullen in de tweede helft van het jaar duidelijk worden na afstemming met de afslagen.

Noordzee: Nederlandse en buitenlandse schepen					
GARNAAL aantal monsters	Lauwersoog	Harlingen	Wieringen	Breskens	Totaal
1e kwartaal	1	1	1	1	4
2e kwartaal	2	1	1	1	5
3e kwartaal	2	2	1	1	6
4e kwartaal	3	2	2	1	8
totaal	8	6	5	4	23

monstergrootte lengte: 100 garnalen per marktcategorie

2.3.19 Otolieten voor leeftijdsbepaling

Behalve voor de 5 soorten roggen, Noorse kreeftjes, garnalen en mul worden van alle vissoorten gehoorsteentjes (otolieten) verzameld voor het bepalen van de leeftijd van de vis. De leeftijd van de vissen wordt bepaald aan de hand van het aantal ringen dat in de otoliet wordt waargenomen. De wijze van behandeling van de otoliet voordat tot telling van de ringen wordt overgegaan verschilt per vissoort. Van kabeljauw, wijting, schol, tong, schar, tarbot, tongschar, griet en horsmakreel worden de otolieten in zwarte polyesterhars ingelegd. Hiervan worden dunne slijpplaatjes van 0,5 mm dikte gezaagd. De slijpplaatjes van tong en horsmakreel otolieten worden extra gekleurd om de ringstructuur te verbeteren. Met behulp van een binoculair worden de leeftijden afgelezen.

Van haring en makreel worden de hele otolieten in heldere polyesterhars ingegoten en daarna afgelezen. De otolieten van blauwe wijting en zilversmelt worden als gehele otolieten afgelezen.

2.3.20 Kwaliteitsborging biologische bemonstering

Het is noodzakelijk om de kwaliteit van de leeftijdsaflezingen te waarborgen. Daarom wordt er naar gestreefd tenminste twee personen per vissoort in huis te hebben, die voldoende expertise hebben in de leeftijdsbepaling van betreffende vissoort. Voor het bepalen van de precisie en nauwkeurigheid van de leeftijdsaflezingen worden voor alle belangrijke vissoorten referentie otolietensets klaargemaakt, die jaarlijks door beide experts worden afgelezen om onderlinge verschillen in aflezen te kunnen herkennen en om veranderingen in precisie en nauwkeurigheid te kunnen vastleggen in de loop van de tijd.

Zolang deze referentie sets er nog niet zijn worden ter controle per vissoort ongeveer 200 otolieten door beide experts afgelezen. Als er een significante bias in de leeftijdsaflezingen van beide aflezers geconstateerd wordt, wordt uitgezocht wat de verschillen zijn en moet er onderling overeenstemming worden bereikt.

In 2007 organiseert EC een aantal internationale workshops voor leeftijdsbepaling van rode mul (Griekenland) en bot (Zweden). Ook worden workshops gehouden voor de bepaling van de stadia van geslachtsrijpheid gehouden voor demersale vis (Denemarken) en makreel en horsmakreel (Portugal). Nederland is gevraagd om een workshop te organiseren over de bemonstering van geslachtsrijpheidstadia. Noorwegen organiseert een workshop over het betrekken van de vissers in het bemonsteren van vangsten. De deelname aan deze workshops zal worden gefinancierd uit de kennisbasis van dit programma. De internationale coördinatie van

de kwaliteitsborging biologische bemonstering wordt gedaan door [PGCCDBS](#)² (februari 2007).

2.3.21 Database

Naast het verzamelen, meten en snijden van de vissen en het verzamelen van biologische gegevens behoren bewerking van de otolieten, de leeftijdsbepaling het invoeren van de verzamelde gegevens in een centrale database alsmede het beheer van deze database en het verzamelen van de vangstgegevens van de bemonsterde schepen tot de werkzaamheden.

2.4 Producten

- ✚ Database met steekproeven van lengteverdeling, leeftijd en biologische gegevens van de verzamelde monsters alsmede de bijbehorende vangstsamenstelling en visserijgegevens van de reizen waarvan de monsters zijn verzameld
- ✚ Jaarverslag met een overzicht van de bemonstering
- ✚ Rapportage naar LNV en EU volgens verplichting in de verordening
- ✚ Lengte leeftijd sleutels (Age-Length Keys, ALKs) voor de opwerking van de vangstgegevens van de aanvoer in Nederland voor de betrokken vissoorten t.b.v. toestandsbeoordeling ICES werkgroepen.
- ✚ Deelname en rapportage PGCCDBS.

2.5 Samenwerking

Met betrekking tot het instandhouden van de expertise voor de bemonstering wordt met visserij-instituten in het buitenland samengewerkt, middels het organiseren van workshops. De coördinatie van de bemonstering vindt plaats via PGCCDBS en [RCM's](#)³, die door de EC worden georganiseerd. De internationale coördinatie kan ertoe leiden dat lidstaten een deel van elkaars bemonsteringsverplichting overneemt

Met Duitsland ([BFA](#)) en de UK ([CEFAS](#)) zijn afspraken gemaakt over de coördinatie van de bemonstering. Duitsland neemt 15 monsters blauwe wijting voor Nederland (2500 lengtemetingen en 375 otolieten). De leeftijdsbepaling zal door Nederland worden gedaan. Nederland neemt een tarbotmonster van de UK voor zijn rekening. De leeftijdsbepaling van de Nederlandse zeebaars monsters zal door de UK worden uitgevoerd.

² ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling

³ Regional Coordination Meetings (for the coordination of data collection)

2.6 Begroting

begroting 2007	Marktbemonstering zeevisserij		
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	751,123	
	Cofinanciering (derden)	0	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	technician	onderzoeker	senior ond.
	508,780	91,562	60,879
			totaal
			661,221
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten		1000
	materiele kosten		24,902
	overige kosten (vismonsters)		64,000
	totaal		751,123

2.7 English summary

project title: Market sampling marine fish stocks (project number 406-3-29-12100)

justification: The structure (age and size) of the total amount marine fish brought ashore is an input to the assessment of the state of exploited fish stocks. For EU member states, there is an obligation to sample landings of these stocks according criteria laid down in EU legislation.

project: Samples of commercial landings, taken in fish ports or obtained directly from vessels, are analysed on biological parameters (age, length, sex, growth and maturity, stage). The following stocks in the North Sea will be sampled in 2007: plaice, sole, dab, lemon sole, turbot, brill, cod, whiting, rays and skates, Norway lobster, herring, mackerel, horse mackerel, sea bass, brown shrimp and red mullet. Brown shrimps are included in the programme for the first time in 2007. From distant waters the following stocks will be sampled: herring, mackerel, horse mackerel, blue whiting and argentinians.

results and products: support and update of the national databases; national data contributions to assessment working groups (age composition of the national catch, age-length keys); annual report of activities; contribution to technical report to EU on national sampling obligations.

3 Bestandsopnamen op zee

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12110
Projectleider	Drs. R. ter Hofstede
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis)

3.1 Argumentatie

De bestandsopnamen vormen een onderdeel van de verplichting in basisverordening (EG) Nr. 1543/2000⁴ van de Raad. Deze verordening is uitgewerkt in de toepassingsverordeningen (EG) Nr. 1639/2001⁵ en (EG) nr. 1581/2004⁶ van de Commissie. De aanpassing van de verordening in 2004 heeft voor dit project de consequentie dat Nederland bij moet dragen aan de internationale akoestische survey op blauwe wijting. Met uitzondering van de surveys op haringlarven zijn alle surveys in deze verordeningen als "priority 1" geassocieerd. De surveys op haringlarven vormen onderdeel van het uitgebreide programma in de verordening.

Naast de gegevens over de hoeveelheden aangelande vis en de biologische bemonstering van deze vis in het project "Marktbemonstering zeevisserij", vormen de resultaten van bestandsopnamen met zeegaande onderzoeksvaartuigen de basis voor de toestandsbeoordeling van een aantal commerciële zeevisbestanden. Sommige bestandsopnamen leveren schattingen van de jaarlijkse aanwas aan jonge vis, terwijl andere surveys worden gebruikt om de hoeveelheid volwassen vis te schatten. Door middel van bestandsopnamen worden visserijafhankelijke gegevens verzameld die essentieel zijn voor de biologisch advisering. Tijdens de bestandsopnamen worden niet alleen gegevens verzameld van een beperkt aantal commerciële soorten, maar van alle vissoorten die in de vangst voorkomen evenals van het macrobenthos. De resultaten van bestandsopnamen vormen daardoor de belangrijkste informatiebron voor de bestudering van veranderingen die optreden in de visfauna en de effecten die de visserij heeft op het ecosysteem.

In de conclusies van de Intermedial Ministerial Meeting (IMM) wordt de wens te kennen gegeven om van een aantal 'non-target' soorten betere indicatoren van de bestandsgrootte te verkrijgen. Deze soorten zijn inmiddels opgenomen in de terms of

⁴ Vo (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad tot instelling van een communautair kader voor het verzamelen en beheren van gegevens die essentieel zijn voor het gemeenschappelijk visserijbeleid.

⁵ Vo (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad

⁶ Vo (EG) nr. 1581/2004 van de Commissie van 27 augustus 2004 houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 1639/2001 tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 1543/2000 van de Raad.

reference van de ICES Working Group on Assessment of new MoU⁷ species ([WGNEW](#)). Enkele van de hier beschreven bestandsopnamen (vooral IBTS en BTS) zijn uitermate geschikt om juist voor die vissoorten gegevens te verzamelen.

3.2 Projectbeschrijving

Met behulp van onderzoeksvaartuigen worden jaarlijks op standaardwijze bestandsopnamen uitgevoerd op zee. Het toepassen van standaard methodieken maakt het mogelijk de resultaten te vergelijken met andere jaren. De bestandsopnamen geven, onafhankelijk van informatie uit de visserij, een beeld over de ontwikkeling van de visstand of delen van de visstand. Alle bestandsopnamen in dit project maken deel uit van een internationaal gecoördineerd programma waarin ook buitenlandse visserij-instituten deelnemen. De bestandsopnamen zijn ieder specifiek gericht op een aantal doelsoorten of leeftijdsgroepen. Bij alle trawlsurveys worden routinematig alle soorten in de vangst bemonsterd. Bij verschillende bestandsopnamen worden verschillende bemonsteringstechnieken gebruikt. De wijze van bemonstering is, met inachtneming van internationale afspraken, beschreven in het "Handboek bestandsopnamen en routinematige bemonsteringen op het water". Alle verzamelde gegevens worden opgeslagen in een centrale database bij het RIVO. De onderzoeksvaartuigen voor de Nederlandse bijdrage aan de bemonstering worden door LNV ter beschikking gesteld.

Het onderzoek is een voorzetting van de bestandsopnamen die werden uitgevoerd onder EU contracten: SNS (95/025), ASSUR1(94/014), ASSUR2 (96/059), ASSUR3 (98/077), ECHOHER (95/) HERSUR1 (97/008), HERSUR2 (99/006), MOSNAS (00/08) en Eisurvey 2001 (00/038) welke werden uitgevoerd in het WDT programma 339 "Wettelijk Visserijonderzoek" van DLO.

In 2007 zullen werkzaamheden worden verricht voor de volgende bestandsopnamen:

3.3 Onderdelen

3.3.1 International Bottom Trawl Survey

Evenals in voorgaande jaren neemt de "Tridens" omstreeks februari gedurende 5 weken deel aan de International Bottom Trawl Survey (IBTS) in de Noordzee. De survey wordt uitgevoerd met een GOV trawl. Daarnaast worden 's nachts met het MIK net op haringlarven gevist. De gegevens worden gebruikt bij de toestandsbeoordelingen van de verschillende soorten (haring, kabeljauw, schelvis, wijting) om de sterkte van de jongste jaarklassen te schatten en om de assessment te kalibreren. Daarnaast zijn de gegevens van deze bestandsopnamen belangrijk voor het onderzoek naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en naar de invloed die de visserij op het ecosysteem heeft. De surveys worden gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Survey Working Group [IBTSWG](#) (maart 2007). Vanaf 2007 zal Remment ter Hofstede voor drie jaar voorzitter van deze werkgroep zijn.

Een kopie van de Nederlandse surveygegevens wordt opgeslagen in een database bij ICES in Kopenhagen en zijn daar beschikbaar voor de assessment werkgroepen zoals HAWG⁸, WGNSSK⁹ en WGNEW¹⁰.

⁷ Memorandum of Understanding between ICES and the EC.

⁸ ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N

⁹ ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak

¹⁰ ICES Working Group on Assessment of new MoU species

3.3.2 Makreel- en Horsmakreel ei-surveys

In 2007 worden in de Golf van Biskaje en in de Keltische Zee in internationaal verband ei-surveys uitgevoerd voor makreel en horsmakreel. Deelnemende landen zijn Spanje, Duitsland, Ierland, Schotland, Nederland en Noorwegen. De Nederlandse bijdrage aan de survey wordt door de Tridens uitgevoerd gedurende twee keer drie weken in de maanden mei/juni. Vanwege de hoge kosten wordt de survey eenmaal in de 3 jaar gehouden. In het jaar daarop wordt aanvullend een survey in de Noordzee uitgevoerd.

Gedurende de zullen planktonmonsters worden verzameld, waaruit aantallen eieren van makreel en horsmakreel worden bepaald. Daarnaast wordt een aantal trekken gedaan met een pelagische trawl om fecunditeit en atresia te bepalen van makreel. Van horsmakreel wordt eveneens de fecunditeit bepaald en het vetgehalte. Met de bepaling van het vetgehalte van horsmakreel wordt reeds in oktober 2006 begonnen (aan de hand van marktmonsters) om de ontwikkeling in het hele voortplantingsseizoen te volgen. Tenslotte is er een bijeenkomst van de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys, [WGMEGS](#) (by correspondence in 2007) welke de surveys coördineert.

Bij het vaststellen van het programma in 2004 is met LNV overeengekomen dat uit het jaarlijkse onderzoeksbudget een bedrag moet worden gereserveerd voor het uitvoeren van de driejaarlijks makreel ei-surveys. Hiermee is door LNV bij de vaststelling van het jaarlijkse onderzoeksbudget van programma 2004 rekening gehouden. Voor de survey in 2007 is in voorgaande jaren een bedrag van 110 563€ gereserveerd welke aan het projectbudget voor 2007 is toegevoegd..

3.3.3 Blauwe wijting survey

In maart/april wordt in EU-verband een bijdrage geleverd aan de internationale akoestische survey op blauwe wijting in het zeegebied ten westen van de Britse Eilanden. Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van het bestand van blauwe wijting gedurende de paaitijd. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index" in de toestandsbeoordeling van deze soort door de ICES WGNPBW. Voor de survey wordt gebruik gemaakt van Simrad 38 en 200kHz splitbeam transducers en een EK60 echolood. De toegepaste methode is echo-integratie. Door transecten te varen in het gebied wordt het totale akoestische oppervlak per oppervlakte-eenheid bepaald. Tijdens de survey wordt er ook gevist om de lengte- en leeftijdsamenstelling van de vis te bepalen.

De EU heeft per 2005 de survey opgenomen in de prioriteit 1 lijst. De EU participatie en financiering van deze survey wordt op eenzelfde wijze geregeld als de ASH survey (gezamenlijke financiering en opstappers). In 2007 zal de survey worden uitgevoerd met de "Tridens" (3 weken) en het Ierse onderzoeksvaartuig "Celtic Explorer" (2,5 weken). De surveys worden gecoördineerd door de ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys [PGNAPES](#) (augustus 2007).

3.3.4 Haringsurveys

In 2007 wordt in internationaal verband meegewerkt aan drie verschillende haring-surveys.

In de Noordzee en in het Kanaal worden door de "Tridens" gedurende vier weken een aantal larvensurveys uitgevoerd. De larvensurveys vinden plaats in januari, september/oktober en december.

In juni/juli neemt de "Tridens" gedurende vier weken deel aan de internationale haring echosurvey in de Noordzee. Naast Nederland nemen Schotland, Duitsland, Denemarken en Noorwegen deel aan de survey. Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van de Noordzee haring populatie. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index" door de ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62° N om de omvang van de populatie vast te stellen. Voor de survey wordt gebruik gemaakt van een Simrad 38kHz splitbeam transducer met een EK60 echolood. De toegepaste methode is echo-integratie. Door transecten te varen in het gebied wordt het totale akoestische oppervlak per oppervlakte-eenheid bepaald. Door het uitvoeren van vistrekken wordt de soortsaamenstelling bepaald. Van haring en sprot worden daarnaast biologische monsters genomen om leeftijd en rijpheid te bepalen. Voor deze soorten kan aldus een schatting van de populatie, uitgesplitst naar leeftijd en rijpheid, gemaakt worden.

De surveys op Noordzeeharing zijn gericht op het schatten van het paaibestand van Noordzee haring en worden gecoördineerd door de ICES Planning Group for Herring Surveys [PGHERS](#) (januari 2007).

In EU-verband wordt daarnaast een bijdrage geleverd aan een internationale akoestische survey op Atlanto-Scandische haring (ASH). De survey levert een schatting van de omvang van dit bestand op welke wordt gebruikt bij de toestandsbeoordeling. In 2007 wordt deze survey uitgevoerd door de "Dana" uit Denemarken. Er moet rekening mee worden gehouden dat aan Nederland zal worden verzocht om in één van de volgende jaren een onderzoeksvaartuig voor deze survey ter beschikking te stellen. De gegevens van deze surveys worden beschikbaar gemaakt voor WGNPBW. De survey wordt gecoördineerd door de ICES Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys [PGNAPES](#) (augustus 2007).

3.3.5 Platvissurveys

Er worden door Nederland drie verschillende platvissurveys uitgevoerd. De surveys vinden plaats in verschillende gebieden en zijn gericht op verschillende leeftijdsgroepen van de belangrijkste commerciële soorten schol en tong.

De "Beam Trawl Survey" (BTS) wordt door de "Isis" uitgevoerd in de periode augustus/ september gedurende 5 weken in de zuidoostelijke Noordzee en gedurende 4 weken door de "Tridens" in de westelijke en centrale Noordzee. Het standaard vistuig voor beide schepen is een 8-meter boomkor. Doel van deze internationale survey is het verkrijgen van visserij-onafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene (oudere) leeftijdsgroepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Behalve gegevens over demersale vissen, levert deze survey ook unieke gegevens over het voorkomen van macro-epibenthos in het onderzoeksgebied. Dit macro-epibenthos wordt door de andere vistuigen kwantitatief slecht bemonsterd.

De "Sole Net Survey" (SNS) richt zich specifiek op het verkrijgen van indices voor het schatten van de jaarklassterkte van tong en schol op 1-, 2- en 3-jarige leeftijd, die van belang zijn bij het opstellen van vangstprognoses. De survey wordt met de Isis uitgevoerd in het najaar met een 6 meter tongenkor.

De "Demersal Young Fish Survey" (DFS) is een internationale bestandsopname, uitgevoerd met een garnalenvistuig, gericht op 0- en 1-jarige tong en schol en garnalen in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De survey monitort bovendien de veranderingen in de fauna van deze gebieden. De DFS wordt uitgevoerd langs de kust met de Isis (5 weken in september

en oktober), in de Zeeuwse estuaria met de Schollebaar (3 weken in september) en in de Waddenzee (4 weken in september en oktober) door de Stern.

De platvissurveys worden gecoördineerd door [WGBEAM](#) (juni 2007). De survey gegevens van platvis en garnalen worden beschikbaar gemaakt voor WGNSSK en WGCRAN. Sinds 2004 wordt een kopie van de surveygegevens opgeslagen in de DATRAS database bij ICES.

3.4 Overzicht benodigde vaartijd in 2007

In de onderstaande tabel is het aantal vaarweken aangegeven dat in het werkplan voor 2007 is opgenomen. Het aantal vaarweken en de periode waarin ze beschikbaar zijn (vertrekdatum) moeten overeen komen met het algemeen vaarplan voor 2007 dat afzonderlijk van het werkplan wordt opgemaakt.

maand survey	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	oct	nov	dec
IBTS	T1	T4										
BLW			T3									
HALA	T1								T2			T1
HACO						T1	T3					
BTS								I3, T2	I2, T2			
SNS									I2			
DFS									I3, N4, Sc3	I2		
makreel					T3	T3						

vaartijd in weken, T: Tridens, I: Isis, S: Stern, Sc: Schollebaar, C: charter

3.5 Producten

- ✚ Bijdragen aan internationale coördinatie van de surveys;
- ✚ Jaarlijkse survey rapporten, deels te produceren door de ICES;
- ✚ Interne reisverslagen en voor bestandsopnamen in internationale wateren bovendien in Engelse taal;
- ✚ Bijdrage aan de rapportage van LNV naar de EU over 2006 (technisch rapport, deadline 31 mei 2007);
- ✚ Bijdrage aan de planning voor 2006 van LNV naar de EU (Nationaal programma 2006, deadline 31 mei 2007);
- ✚ Bewerking van de gegevens tot abundance indices voor de betrokken vissoorten t.b.v. toestandsbeoordeling ICES werkgroepen;
- ✚ Actualiseren aan de website van het RIVO en CVO met de meest recente resultaten van de survey;
- ✚ Diverse bewerkingen van gegevens t.b.v. ecosysteemonderzoek en publicaties (valt buiten dit project).

3.6 Samenwerking

Alle bestandsopnamen zijn onderdeel van internationale onderzoeksprogramma's. De planning van surveys en soms de uitwerking van de gegevens wordt door de betrokken landen in afzonderlijke werkgroepen uitgevoerd (zie tabel in Engelstalige samenvatting). In ICES- en EU-verband wordt internationaal samengewerkt met zuster visserij instituten.

3.7 Begroting

begroting 2007	Bestandsopnamen op zee		
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	1,294,954	
	Cofinanciering (derden)	0	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	technician	onderzoeker	senior ond.
	715,310	325,049	154,426
			totaal
			1,194,785
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten		29,016
	materiele kosten		55,865
	overige kosten (Dana en reservering makreeleisurvey)		15,288
	totaal		1,294,954

3.8 English summary

project title: Marine research vessel surveys (project number 406-3-15-12110)

justification: The results of research vessel surveys are input to the assessments of the state of the fish stocks and the marine ecosystem. For EU member states, there is an obligation to carry out a number of these surveys.

project: Most of the surveys are carried out in collaboration with other countries and are coordinated by ICES planning groups. In 2007, RIVO participates in the International Bottom Trawl survey. This survey, almost covering the entire North Sea, is directed to roundfish and herring. In addition to trawl hauls fished during daytime, plankton hauls are fished during dark. An acoustic survey on blue whiting is carried

out in waters west of the British Islands to estimate the size of the stock during spawning. In June and July a large-scale international egg-survey will be carried out for mackerel and horse-mackerel in the Celtic Sea and Bay of Biscay. In the Norwegian Sea an acoustic survey will be carried out on the feeding grounds of Norwegian spring spawning herring. In the North

Sea, a contribution will be given to an acoustic survey on North Sea herring. Also larvae surveys in North Sea herring will be carried out in the North Sea and in the English Channel (on the Downs component). A number of surveys will be carried out in the nurseries of flatfish - plaice and sole – (Demersal Fish Survey and Sole Net Survey) and the adult distribution area in the southern en central North Sea (Beam Trawl Survey).

results and products: support and update of the national and international databases for survey data; contribution to international coordination of surveys; national data contributions to assessment working groups (survey indices); contribution to a technical report to EU on national survey sampling obligations; contribution to website.

International survey co-ordination meetings that will be attended in 2007

- Planning Group on Northeast Atlantic Pelagic Ecosystem Surveys [PGNAPES](#) (augustus 2007)
- International Bottom Trawl Survey Working Group [IBTSWG](#) (maart 2007)
- Working Group on Beam Trawl Surveys [WGBEAM](#) (juni 2007)
- Planning Group for Herring Surveys [PGHERS](#) (januari 2007)

4 Monitoring bijvangsten

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12130
Projectleider	ir. O.A van Keeken
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis)

4.1 Argumentatie

Jaarlijks wordt door waarnemers meegevaren op een aantal visreizen van schepen uit de Nederlandse vloot om informatie te verzamelen over de hoeveelheden en samenstelling van overboord gezette vis (discards), bijvangsten van zeezoogdieren en de vangst van diepzeevissoorten. De verzameling van discardgegevens vormt een onderdeel van verordening (EG) Nr. 1639/2001¹¹. De verzameling van bijvangstgegevens van dolfinen vormt een onderdeel van verordening (EG) Nr. 812/2004¹². De verzameling van gegevens over diepzeebestanden vormt een onderdeel van verordening (EG) Nr. 2347/2002¹³ van de Raad tot vaststelling van bijzondere voorwaarden voor de toegang tot diepzeebestanden en bij de visserij daarop in acht te nemen voorschriften.

4.2 Projectbeschrijving

Alle onderdelen in dit project behoren tot de categorie strikte WOT. De drie onderzoeksopdrachten zijn geïntegreerd in één bemonsteringsprogramma.

4.2.1 Discardonderzoek

Onder discards wordt de vangst in de commerciële visserij verstaan die als ongewenst weer overboord wordt gezet. Deze vangst bestaat uit ondermaatse vis, overquota vis en niet commerciële vissoorten alsmede andere marine organismen. De overlevingskans van de overboord vis is over het algemeen zeer klein. Het onderzoek richt zich op het schatten van de hoeveelheid en de samenstelling van de discards in de voor Nederland belangrijkste vormen van visserij: de boomkorvisserij gericht op tong en schol, de pelagische visserij gericht op haring, blauwe wijting, makreel en horsmakreel en vanaf 2007 ook de visserij met bordentravls op Noorse kreeft (*Nephrops*). De aantallen discards variëren per type visserij, visgrond en periode van het jaar. Ook tussen de jaren kunnen grote verschillen bestaan. Het

¹¹ Vo. (EG) Nr. 1639/2001 van de Commissie tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van de uitvoeringbepalingen voor Verordening (EG) Nr. 1543/2000 van de Raad.

¹² Vo (EG) Nr. 812/2004 van de Raad tot vaststelling van maatregelen betreffende de incidentele vangsten van walvisachtigen bij de visserij en tot wijziging van Verordening (EG) Nr. 88/98.

¹³ Vo (EG) Nr. 2347/2002 van de Raad tot vaststelling van bijzondere voorwaarden voor de toegang tot diepzeebestanden en bij de visserij daarop in acht te nemen voorschriften

beleid is er op gericht de hoeveelheid discards in de visserij te verminderen. Het onderzoek geeft een beeld van de factoren die het discarden van ondermaatse vis en maatse vis van commerciële soorten ('high grading') beïnvloeden, en onderzoekt het effect van discards op de nauwkeurigheid van de toestandsbeoordelingen van commercieel geëxploiteerde vissoorten. Het onderzoek kan alleen plaats vinden met toestemming van het bedrijfsleven. Indien deze toestemming niet wordt verkregen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan.

Het verzamelen van discardgegevens is ten dele een voortzetting van de activiteiten uitgevoerd in een internationaal gecoördineerd EU studiecontract "Discard Monitoring (98/097)". Sinds 2002 wordt de bemonstering van discards uitgevoerd onder WOT programma 406 overeenkomend met de richtlijnen zoals gegeven in EU verordeningen. In het huidige discardprogramma participeren alle lidstaten.

4.2.2 Monitoring bijvangst cetaceans

Het onderzoek richt zich op het kwantificeren van de bijvangsten van zeezoogdieren. Zeezoogdieren worden in de pelagische visserij ongewenst bijgevangen. Het beheer is er op gericht de hoeveelheid bijgevangen zeezoogdieren in de visserij te minimaliseren. Registratie van onbedoelde bijvangsten kan informatie opleveren over de omstandigheden waarbij de kans op bijvangsten groot is.

Ook voor dit onderdeel geldt dat het onderzoek kan alleen plaats vinden met toestemming van het bedrijfsleven. Indien deze toestemming niet wordt verkregen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan. Bijgevangen zeezoogdieren moeten op het dek blijven zodat de noodzakelijke metingen verricht kunnen worden.

4.3 Onderdelen

4.3.1 Discards boomkorvisserij

In 2007 worden verspreid over het hele jaar 10 weekreizen gemaakt op Nederlandse boomkorkotters. Per trip gaan er in de regel twee waarnemers mee.

Van iedere bemonsterde vistrek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van alle vissoorten in de discards en aanlandingen worden de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. De samenstelling van het bentische deel van de vangst wordt bepaald. Van de commerciële soorten in de discards worden monsters verzameld en van boord meegenomen voor leeftijdsbepaling. De gegevens worden na afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Van iedere reis wordt een verslag gemaakt. Hiervan krijgt de schipper van het bemonsterde schip een kopie. Daarnaast worden de resultaten van alle reizen samen gepresenteerd in een jaarrapportage. Schattingen van de hoeveelheden discards worden ter beschikking gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.3.2 Discards bordentrawl visserij op Noorse kreeft

In 2007 worden verspreid over het hele jaar 4 reizen gemaakt op Nederlandse kotters die met bordentrawls vissen op Noorse kreeft. Per trip gaan er in de regel een waarnemer mee. Van iedere bemonsterde vistrek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van Noorse kreeft en alle vissoorten in de discards en aanlandingen worden de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. De samenstelling van het bentische deel van de vangst wordt bepaald. Van de commerciële soorten in de discards worden monsters verzameld en van boord meegenomen voor leeftijdsbepaling. De gegevens worden na afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Van iedere reis wordt een verslag gemaakt. Hiervan krijgt de schipper van

het bemonsterde schip een kopie. Daarnaast worden de resultaten van alle reizen samen gepresenteerd in een jaarrapportage. Schattingen van de hoeveelheden discards worden ter beschikking gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.3.3 Discards pelagische visserij

In 2007 worden verspreid over het hele jaar 12 reizen (3-6 weken ieder) gemaakt op pelagische trawlers vissend in Europese wateren. Per trip gaat 1 waarnemer mee. Van iedere bemonsterde trek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van alle vissoorten in de discards en aanlandingen wordt de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. Van de commerciële soorten worden monsters verzameld en meegenomen voor leeftijdsbepaling. De gegevens worden na afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Van iedere reis wordt een verslag gemaakt waarvan de rederij en de schipper een kopie krijgen. Daarnaast worden de resultaten van alle reizen samen gepresenteerd in een jaarrapportage. Schattingen van de hoeveelheden discards worden ter beschikking gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.3.4 Bijvangst zeezoogdieren pelagische visserij

Tijdens de bovengenoemde discardreizen aan boord van pelagische trawlers worden in Europese wateren waarnemingen gedaan om de bijvangsten van zeezoogdieren te registreren. Het registreren van bijvangsten van zeezoogdieren vereist een specifieke kennis ten aanzien van de determinatie, monsternamen, veiligheid en registratie, waarvoor waarnemers getraind zijn. Elk gevangen zeezoogdier wordt geïdentificeerd tot op soortniveau en bij twijfel gefotografeerd voor latere identificatie. Van elk dier wordt de lengte, indien mogelijk gewicht, en geslacht bepaald. Ten behoeve van leeftijdsbepaling worden (bij dode dieren) tanden verzameld en wordt een gecombineerd spek/weefselmonster genomen voor verdere analyse. Indien mogelijk wordt het hele dier ingevroren en voor verder onderzoek meegenomen.

4.3.5 Bemonstering diepzee soorten

Tijdens de bovengenoemde discardreizen aan boord van pelagische trawlers worden tevens de vangsten van diepzeevissoorten bemonsterd. Van iedere bemonsterde trek wordt het volume en samenstelling van de vangst bepaald. Van de diepzeevissoorten in de discards en aanlandingen wordt de lengtesamenstelling afzonderlijk gemeten. De gegevens worden na afloop van de reis in de centrale database ingevoerd. Schattingen worden ter beschikking gesteld aan relevante ICES assessmentwerkgroepen.

4.3.6 Internationale activiteiten

In het kader van het streven naar een internationale standardisatie van de bewerking van discardgegevens (kwaliteit) wordt in 2007 een Workshop on Discard Raising Procedures, WKDRP (februari 2007) gehouden. Lisa Borges (Wageningen IMARES) is gevraagd om deze workshop te organiseren en voor te zitten.

De EC heeft de lidstaten verzocht een plan voor te leggen voor de productie van een discard atlas. De atlas zou een soort internationale database moeten worden met discardgegevens die in dit project en vergelijkbare projecten in het buitenland worden verzameld. De precieze inhoud en presentatie van de atlas moet nog worden vormgegeven. Het plan zal worden uitgevoerd als een internationaal research project, gedeeltelijk gefinancierd door de EU. De EC heeft als voorwaarde gesteld dat NAFO en ICCAT aan het project deelnemen. Nederlands is gevraagd om het project te

coördineren. De verwachting is dat het project eind 2007 kan opstarten en zal waarschijnlijk drie jaar duren. Het project wordt niet uit dit programma gefinancierd. Voor de contrafinanciering worden bij LNV middelen gezocht

4.3.7 Producten

- ✚ Van iedere discardreis wordt een intern reisverslag gemaakt.
- ✚ De gegevens worden geregistreerd in de centrale database van het RIVO.
- ✚ Van reizen waarin waarnemingen van bijvangst van zeezoogdieren worden gedaan wordt een afzonderlijk verslag gemaakt voor LNV.
- ✚ Van reizen waarin waarnemingen van vangsten van diepzeesoorten worden gedaan wordt een afzonderlijk verslag gemaakt voor LNV.
- ✚ Bijdrage aan de rapportage van LNV naar de EU over 2006 (technisch rapport, deadline 31 mei 2007).
- ✚ Bijdrage aan de planning voor 2008 van LNV naar de EU (Nationaal programma 2006, deadline 31 mei 2007).
- ✚ Jaarlijkse rapportage van de monitoring bijvangst zeezoogdieren aan de EU.
- ✚ Inbreng van resultaten van het discardonderzoek in ICES werkgroepen zoals PGCCDBS, WGNSSK, WGNPBW, HAWG, WGMHMSA en WGECO.
- ✚ Actualiseren van de handleidingen met bemonsteringsprocedures.
- ✚ Bijdragen aan website van RIVO en CVO en KennisOnline.

4.3.8 Samenwerking

Met betrekking tot het verzamelen van discardgegevens wordt samengewerkt met visserij-instituten in de EU-lidstaten. Deze samenwerking wordt door ICES gecoördineerd.

4.4 Begroting

begroting 2007	Monitoren bijvangst			
	startdatum	1 jan 2007		
	einddatum	31 dec 2007		
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	600,705		
	Cofinanciering (derden)	0		
	cofinancierende partij	nvt		
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt		
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)			
	technician	onderzoeker	senior ond.	totaal
	515,335	51,870	13,385	
	omschrijving overige kosten			580,590
	Reiskosten			18,945
	materiele kosten			1,170
	overige kosten			0
	totaal			600,705

4.5 English summary

project title: Monitoring by-catches (project number 4.39.12130)

justification: Data on by-catches, additional to those catches which are landed in national harbours are collected in this project. Several regulations oblige EU member states to collect information on the amount of discards and the size of by-catches of cetaceans. The results may be used in assessments of the marine ecosystem and a number of commercially exploited fish stocks.

project: Discard sampling in 2007 is restricted to three major fleets in the Netherlands: the beam trawl fleets mainly fishing for flatfish in the North Sea, the demersal otter trawl fishery for Norway lobster (*Nephrops*) and the pelagic trawler fleet fishing for herring, blue whiting, mackerel and horse mackerel in western waters. For the beam trawl fleet 10 trips, for otter trawls 4 trips and for the pelagic fleets 12 trips are planned in 2007. During the trips on pelagic trawlers also incidental by-catches of cetaceans and deep-sea species will be recorded by species. The sampling of discards in the *Nephrops* fleet in 2007 is carried out for the first time.

results and products: Support and update of the national database containing discard data; contribution to international coordination of discard research; national data contributions to assessment working groups (discard estimates); contribution to technical report to EU on discard sampling obligations; contribution to website; annual reports with project results.

5 Visserijstatistiek

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12131
Projectleider	dr. J.A.. Bogaards
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. B.M. Schoute (Dir. Vis)

5.1 Argumentatie

Het verzamelen en rapporteren van visserijstatistiek vormt een onderdeel van de DCR (Verordeningen: EG Nr. 1543/2000 van de Raad en EG) Nr. 1639/2001 en 1581/2004 van de Commissie. De gegevens worden gebruikt in de evaluatie van beleidsmaatregelen en het maken van toestandsbeoordelingen van de visbestanden.

5.2 Projectbeschrijving

Tijdreeksen met gegevens over de omvang, verspreiding en samenstelling van de vangsten en de activiteiten van de vloot zijn een belangrijke bron van informatie voor het opstellen van een toestandsbeoordeling van de vis- en schaaldierbestanden en de analyse van de effecten van de visserij op deze bestanden en op de marine ecosystemen ten behoeve van beleidsadvisering. De aanvoerstatistieken registreren de onttrekkingen van de hoeveelheden vis door de visserij uit de bestanden. De activiteiten en gerichtheid van verschillende vlootsegmenten zijn mede bepalend voor het niveau van visserijdruk op de bestanden. Gegevens over de omvang, verspreiding in ruimte en tijd van de aanvoer en visserijinspanning van de Nederlandse vloot uit verschillende gebieden zijn beschikbaar uit logboekgegevens (VIRIS). Gegevens over de groottesamenstelling van de aanvoer (marktategorieën) zijn niet direct beschikbaar voor de totaal verhandelde aanvoer per soort, maar worden via de publieke media verzameld.

In de nieuwe DCR, die in 2008 van kracht wordt, wordt tevens bepaald dat de gegevens die door de Lidstaten moeten worden verzameld van de Nederlandse visserij beschikbaar worden gemaakt aan belanghebbende eindgebruikers. Hierbij horen tevens de gegevens over de activiteiten van de vloot afkomstig van satellietmonitoring. Verder worden gegevens verzameld over de samenstelling en uitrusting van de vloot (capaciteit, vistuigen, navigatie enz.). Deze gegevens zullen dan op routine basis worden verzameld en toegevoegd aan tijdreeksen, welke zijn ondergebracht in diverse bestaande of nog te ontwikkelen databases.

Momenteel worden de meeste visserijgegevens bemonsterd en bewerkt voor de afzonderlijke bestanden. In de nieuwe DCR zal te bemonstering gericht worden op de afzonderlijke vloten. Hiervoor is het noodzakelijk dat in de nabije toekomst de groottesamenstelling van de vangsten per reis per schip beschikbaar komen.

Een belangrijke verbetering die moet worden gerealiseerd is dat er een brug moet worden geslagen tussen de toestandsbeoordeling in de ICES werkgroepen en de te

documenteren veranderingen in de visserij. Een kritische analyse van de betrouwbaarheid van de aanlanding- en effortgegevens zal aan kracht kunnen winnen indien deze gegevens kunnen worden vergeleken met andere onafhankelijk verzamelde gegevens zoals bijvoorbeeld de VMS data en de afslaggegevens. Inzicht in de controle werkzaamheden van de AID, en van de administratieve marges die worden gehanteerd zijn van belang bij het beoordelen van de betrouwbaarheid van de aanvoercijfers.

Alle onderdelen in dit project behoren tot de categorie strikte WOT.

5.3 Onderdelen

5.3.1 Opzet database

In 2007 zal verder worden gewerkt aan de uitbreiding van de geïntegreerde database waarmee een begin is gemaakt in 2005. In deze database worden diverse bronnen van visserijgerelateerde gegevens samengebracht: logboekgegevens, VMS gegevens, categoriesamenstellingen en vergunningen. In het kader van de privacywetgeving zal de toegang tot de database worden afgeschermd en zal een kwaliteitsbeheerder een overzicht houden van het gebruik van persoonsgerelateerde gegevens. De ontwikkeling van deze database zal worden aangepast aan de reeds aangekondigde richtlijnen die de EC gaat stellen ten aanzien van de toegang tot gegevens verzameld in het kader van de DCR. Waar mogelijk zal worden samengewerkt met andere Lidstaten die gelijksoortige voorzieningen moeten treffen

De nieuwe DCR spreekt van toegang tot gegevens op verschillend niveau van aggregatie, elk gericht op een specifieke doelgroep, afhankelijk van de onderzoeksvraag. De toegang tot de data moet worden geregeld met specifieke protocollen en beveiligingen, waarbij rekening gehouden dient te worden met de eisen van privacywetgeving.

Tevens wordt medewerking verleend met het opzetten van een internationale database 'Fishframe', welke door Denemarken wordt ontwikkeld in het kader van een EU project. Deze database bevat gedissaggregeerde gegevens van alle landen rond de Noordzee waaruit aggregaties voor ICES werkgroepen worden gemaakt. Door de standaardisatie en het gebruik maken van elkaars gegevens wordt een efficiëntie en kwaliteitsslag gemaakt.

5.3.2 Logboekgegevens

Het databestand met een informatie betreffende vangst en inspanning van de Nederlandse vloot en de aanvoer van buitenlandse vaartuigen afkomstig uit logboeken zal worden aangevuld met gegevens uit 2005. De gegevens worden verstrekt door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

5.3.3 VMS gegevens

De visserij-inspanning van de vloot is heterogeen is verdeeld. Duidelijk is dat de ruimtelijke resolutie van de informatie uit de logboeken (ICES kwadranten, 1 bij 0,5 zeemijl) onvoldoende is. Sinds 2000 zijn alle schepen met een lengte groter dan 24 meter uitgerust met een zender waardoor de AID de positie, vaarsnelheid en koers van de schepen kan bepalen ter controle van de visserijregelgeving. Sinds eind 2004 zijn alle schepen met een lengte groter dan 15 meter die buiten de 12-mijlszone vissen ook voorzien van deze apparatuur.

De VMS gegevens zijn van belang voor beleidsadviesing en onderzoek: ontwikkeling van de ecosysteembenadering in het visserijbeleid (uitwerking van een netwerk van

gesloten gebieden); evaluatie van gebiedsgericht (herstel)beleid (scholbox, kabeljauwbox); onderzoek naar de response van de vloot op beheersmaatregelen; onderzoek naar technische interacties tussen vissersvloten en vooral ook de effecten van eventueel in te stellen gesloten gebieden. De AID heeft een database met de VMS registraties per schip. Momenteel zijn voor een beperkt aantal individuele schepen VMS gegevens beschikbaar voor onderzoek (na schriftelijke toestemming van de schipper/eigenaar). De nieuwe DCR schrijft voor dat de VMS data beschikbaar komen voor de totale vloot, ten behoeve van het onderzoek. Om dit mogelijk te maken is een wijziging in de nationale wetgeving noodzakelijk

De VMS gegevens worden gebruikt om de verspreiding van de vloot op een gedetailleerder niveau in kaart te brengen dan dat mogelijk is met de grove ruimtelijke schaal van VIRIS. Deze detaillering is van belang in diverse projecten waarbij effecten op en van de vloot centraal staan, zoals het berekenen van effecten van effort beperkende maatregelen.

5.3.4 Kwaliteitscontrole

Kwaliteitscontrole van de logboekgegevens zal worden bewerkstelligd door vergelijkingen te maken tussen de logboekgegevens enerzijds en de VMS gegevens anderzijds. Uit een dergelijke (standaard) vergelijking zal een maat worden ontwikkeld voor de betrouwbaarheid van de ruimtelijke gegevens in de logboek database. Voor de kwaliteitscontrole zal een protocol (handboek) worden opgesteld

5.3.5 Kwadrantenstatistiek

Voor het vaststellen en evalueren van herstelplannen, gesloten gebieden en andere technische maatregelen is het noodzakelijk dat vangst en effort-gegevens op kwadrantbasis beschikbaar zijn. Directie Visserij stelt regelmatig vragen aan het Wageningen IMARES die alleen op basis van een kwadranten statistiek kunnen worden beantwoord. De gegevens kunnen uit VIRIS worden gehaald. Dit gebeurt jaarlijks als de VIRIS gegevens van het voorgaande jaar compleet beschikbaar zijn. De gegevens worden opgeslagen in een database en kunnen door middel van SAS-code en Excel spreadsheets worden geaggregeerd.

5.3.6 Categoriestatistiek

Aanvullend op de nationale vangststatistiek verzamelt het Wageningen IMARES informatie over de samenstelling van de vangst in aanvoercategorieën van rondvis en platvis in de Nederlandse visafslagen. Deze gegevens zijn essentieel voor het berekenen van de lengte- of leeftijdsamenstelling van de vangst. Deze gegevens worden tot op heden verzameld in geaggregeerd formaat op basis van een wekelijks rapportage van de afslagen in Visserijnieuws. In de nabije toekomst zullen deze gegevens naar de database beschreven in sectie 5.3.1.

Volgend op de nieuwe DCR moeten deze gegevens na 2007 op scheepsniveau beschikbaar moeten komen voor het onderzoek, ten einde een adequaat beeld van de aanvoercategorieën voor de afzonderlijke vloten te verkrijgen. Voor het eind van 2007 zal met LNV worden gezocht naar mogelijkheden om dit te realiseren.

5.3.7 Recreatieve visserij

In het kader van de DCR heeft Nederland de verplichting om voor de recreatieve visserij een totaalschatting te geven van de vangst van kabeljauw in biomassa. De meest recente cijfers over sportvissers die op zeevissen zijn uit 1995 op basis van

een enquête van het NIPO. Door ca. 295.000 mannen van 15 jaar en ouder werd destijds op zee gevestigd, en 44% van die groep viste uitsluitend op zee ([NVVS](#)).

In 2005 is een pilot-bemonstering worden opgezet voor de bemonstering van de recreatieve visserij. De pilot heeft betrekking op de jaren 2005 en 2006 en wordt vooralsnog niet gecontinueerd in 2007¹⁴. De bemonstering is gebaseerd op drie segmenten: kustvisserij, wrakvisserij met ondernemingen en wrakvisserij door individuele sportvissers. Van elk segment zal, op basis van interviews en enquêtes, beschreven worden wat het aandeel in de recreatieve visserij is en welk aandeel het heeft in de totale visserij. Voorts zal er op basis van de vangsten een opzet voor een bemonstering worden gemaakt. Begin 2007 zullen de bevindingen van de pilot worden gerapporteerd aan de EU. Afhankelijk van de uitkomsten zal worden besloten of in de toekomst en in welke vorm de bemonstering van een deel van de recreatieve visserij in het programma zal worden opgenomen.

5.3.8 Precisieniveaus

De DCR vereist dat van de bemonstering van commerciële soorten en van de verzamelde biologische parameters schattingen worden gegeven van de precisieniveaus. Initiële technieken voor het schatten van de precisie waren reeds voorhanden, o.a. vanuit het door de EU mede gefinancierde EMAS project (Pastoors et al. 2001) en EVARES (Cotter et al. 2003). De EU streeft echter naar een standaardmethode, die door alle landen wordt toegepast. Een dergelijke standaardmethode is nog niet voorhanden en de ontwikkeling hiervan zal in 2007 een impuls krijgen middels een initiatief van PGCCDBS om dit te realiseren via een Common Open Source Tool (COST). Nederland heeft in 2006, via de kennisbasis, expertise ontwikkeld in dit gebied en zal in 2006 een bijdrage leveren aan COST.

Daarnaast zullen de ontwikkelde methoden voor de berekening van precisieniveaus worden ingebouwd in de standaardsoftware, waarmee deze gegevens bij Wageningen IMARES worden opgewerkt, worden ingebouwd.

5.3.9 Producten

- Aanvullen van de Wageningen IMARES/LEI database met visserijgegevens afkomstig uit VIRIS;
- Spreadsheets met kwadranten statistiek voor een aantal vissoorten;
- Rapportage naar LNV en EU volgens verplichting vastgelegd in de relevante verordeningen;
- Aanleveren van statistische informatie voor ICES assessmentwerkgroepen;
- Jaarrapportage vangst en inspanningsgegevens; VIRIS en VMS (inclusief kwaliteitscontrole);
- Jaarlijkse schattingen van precisieniveaus van aanvoer van commerciële soorten en van biologische variabelen;
- Rapportage naar de EU van de schatting van de hoeveelheid kabeljauw vangst in de recreatieve visserij;
- Bijdrage aan Fishframe en Cost
- Bijdragen voor de websites van Wageningen, CVO en KennisOnline.

¹⁴ de bemonstering is niet opgenomen in het Nationaal Plan de uitvoering van de DCR in 2007 dat door LNV aan de Cie is aangeboden. Het schrappen van dit onderdeel is mede afhankelijk van de (nog te verkrijgen) instemming van de EC.

5.4 Samenwerking

Met betrekking tot de visserijstatistiek wordt nauw samengewerkt met het LEI.

5.5 Begroting

begroting 2007	Visserijstatistiek		
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	79,628	
	Cofinanciering (derden)	0	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	technician	onderzoeker	senior ond.
	32,564	31,739	14,746
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten		0
	materiele kosten		0
	overige kosten		580
	totaal		79,629

5.6 English summary

project title: Fishery Statistics (project number 406-3-29-12131)

justification: The project is supportive to data needs in designed format to fish stock assessments and to *ad hoc* advice to the Ministry and the EU. Part of the fishery statistics, required by the DCR¹⁵ are carried out in this project.

project: Based on national log-book statistics, data bases with time series of aggregations of landings, effort and cpue of relevant national fleets are updated on an annual basis. Relevant data will be made available to international working groups on a temporal and spatial level of aggregation. Supportive to the market sampling project, data of the size classes of the landings are collected from fish auctions. The project includes giving support to international development of methodology for the calculation of precision, required by the DCR for the collection of data. Further the results of a pilot study, aiming to estimate cod catches in the recreational fishery in the Netherlands in 2005 and 2006, will be published. In order to comply with future DCR requirements, support is given to the development of a database containing information collected in the DCR framework.

results and products: Support and update of the national statistical database; national data contributions to assessment working groups (catch, effort); contribution to technical report to EU on national survey sampling obligations; annual statistical report with key parameters; contributions to the web site.

¹⁵ DCR: a suite of EC Data Collection Regulations

6 Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12120
Projectleider	R. Hille Ris Lambers
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. F.G.E. van den Berg (LNV-Dvis)

6.1 Argumentatie

Het Integrale Beheer van de Binnenwateren is het gezamenlijke beleidsterrein van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Ten aanzien van de binnenvisserij is het beleid in 1999 neergelegd in het [Beleidsbesluit Binnenvisserij](#). In 2004 is dit beleidsbesluit geëvalueerd. Naar aanleiding hiervan is de Tweede Kamer geïnformeerd welke beleidsprioriteiten in de komende periode voor het binnenvisserijbeleid van toepassing zijn. De Europese Kaderrichtlijn Water en de Europese Habitatrictlijn (Natura2000) verplichten monitoring, en eisen het bereiken van respectievelijk ecologische doelstellingen en instandhoudingdoelstellingen van gebieden en (zeldzame) soorten. De Europese verplichtingen zijn bindend en mede bepalend voor de opzet van het visstandonderzoek.

Doelstellingen van het binnenvisserijbeleid zijn:

- 1) te komen tot een natuurlijke visstand passend bij het watermilieu,
- 2) een gezamenlijk integraal visstandbeheer door de visrechthebbenden op eenzelfde watersysteem en
- 3) een duurzame visserij.

Omdat beide Ministeries een gedeeld belang hebben inzake het te voeren beleid, wordt gestreefd naar een gezamenlijke visie op de daaruit voortvloeiende onderzoeksbehoefte voor de Binnenwateren en een hoge mate van gezamenlijkheid in beheer, onderzoek en financiering met betrekking tot de visstand in de Rijkswateren. Dit werkplan is toegesneden op die samenwerking.

Het beheer van de IJsselmeervisserij wordt door overheid en bedrijfsleven gezamenlijk gedragen. Het beheer van visbestanden in de overige binnenwateren wordt door de Rijksoverheid voor de rijkswateren gedelegeerd aan Visstand-Beheers-Commissies (VBC's; deels in ontwikkeling). Overigens zal vanaf 2008 ook voor het IJsselmeer een VBC ingesteld dienen te zijn. Op basis van geactualiseerde visstandsgegevens worden in de VBC's beheersplannen opgesteld waarin afspraken worden vastgelegd met betrekking tot het te voeren duurzame visstandbeheer en een hierbij passende duurzame benutting van de visstand.

Grensoverschrijdende beheersaspecten van de aal (EU), en in kleiner verband ook van salmoniden (Rijn Actie Programma) overstijgen de Visstand-Beheers-Commissies en zijn aan internationale regelgeving gebonden. In de laatste update

van de DCR¹⁶ is ook de aal opgenomen. Dit heeft echter nog niet zijn vertaling gekregen in concrete monitoringsrichtlijnen en hieraan verbonden verplichtingen.

De ecologische kwaliteitsbeoordeling van de visstand is met ingang van de [Europese Kaderrichtlijn Water](#) (KRW)¹⁷ aan internationale regels gebonden. Implementatie van de [Ecologische Hoofdstructuur](#)¹⁸ (EHS), in het bijzonder de Natte Infrastructuur, [Natura2000](#), de [Habitatrichtlijn](#)¹⁹ en het [Biodiversiteitsverdrag](#)²⁰ stelt strikte kaders voor het volgen van de ontwikkelingen in de visstand en maatregelen die getroffen moeten worden om de doelstellingen te halen. Vrijwel alle in Nederland voorkomende diadrome vissoorten zijn opgenomen in de Habitatrichtlijn en moeten dientengevolge gemonitord worden om te bepalen of de instandhoudingsdoelen voor deze soorten worden gehaald. Deze Europese richtlijnen hebben doelstellingen die aansluiten bij het binnenvisserijbeleid waar het gaat om het bereiken van een natuurlijke visstand passend bij het watermilieu, maar ze stellen daarnaast bindende eisen aan de monitoring, aan het niveau van de ecologische doelstellingen en aan de termijn waarop deze gerealiseerd dienen te worden.

De basisgegevens die binnen het Vis- en Visserijonderzoek Binnenwateren worden verzameld, zijn noodzakelijk om trends te kunnen signaleren, de toestand te kunnen evalueren en beheersmaatregelen of ingrepen te kunnen toetsen zoals vereist door de genoemde Europese richtlijnen. De reeksen basisgegevens die in de afgelopen decennia zijn opgebouwd zijn ook onontbeerlijk als achtergrond bij het oplossen van meer specifieke vraagstellingen vanuit het beleid, bijvoorbeeld op het gebied van de effecten van klimaatveranderingen, waterkrachtcentrales en het herstel van vismigratie. Alleen door continuïteit en behoud van kwaliteit van de meetreeksen zijn dergelijke analyses mogelijk.

Sinds 1 januari 2006 is de financiering van het Vis- en Visserij-onderzoek binnenwateren veranderd. Hierover zijn afspraken gemaakt tussen de directie Visserij, Rijkswaterstaat directie IJsselmeergebied en Rijkswaterstaat RIZA. In concreto komen de afspraken erop neer dat de directie Visserij via programma 406 de monitoring op het IJsselmeer (inclusief zeldzame en diadrome vis in het IJsselmeer en glasaal langs de Nederlandse kust) voor 100% financiert. De monitoring in de rest van de zoete Rijkswateren, o.a. de grote rivieren, wordt voor 100% gefinancierd door Rijkswaterstaat RIZA. Beide partijen hebben afspraken gemaakt over de uitwisseling van rapportages en data. Voor de volledigheid worden in dit hoofdstuk de passieve en actieve monitoring van vis in de zoete rijkswateren wel beschreven, alhoewel ze, zoals vermeld, per 1-1-2006 niet meer vanuit programma 406 zullen worden gefinancierd.

6.2 Projectbeschrijving

Monitoring. Het onderzoek in dit project betreft de monitoring van de visbestanden in de Zoete Rijkswateren volgens de eisen van de Europese richtlijnen. Het onderzoek

¹⁶ Vo (EG) nr. 1581/2004 van de Commissie van 27 augustus 2004 houdende wijziging van Verordening (EG) nr. 1639/2001 tot vaststelling van het communautaire minimumprogramma en uitgebreide programma voor gegevensverzameling in de visserijsector en tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 1543/2000 van de Raad.

¹⁷ Richtlijn 2000/60/EG van 23 oktober 2000 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid

¹⁸ LNV (1990). Natuurbeleidsplan. Regeringsbeslissing Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag

¹⁹ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fa

²⁰ Verdrag inzake de biodiversiteit, Rio de Janeiro op 5 juni 1992

omvat de bestandsopnames van de vispopulaties in de Grote Rivieren en het IJsselmeer en de intrek van glasaal langs de gehele Nederlandse kust. De Europese Kaderrichtlijn Water en Natura2000/Habitatrichtlijn zijn sturend voor wat betreft de manier waarop de visstand gemonitord wordt en hoe de beoordeling van de ecologische toestand van meren, rivieren en overgangswateren vormgegeven wordt (met name het ontwikkelen van streefbeelden en maatlatten). Monitoring van de grensoverschrijdende bestanden (aal, salmoniden) heeft tot op heden vooral in nationale kaders plaatsgevonden, maar middels mede door de EU gefinancierde projecten wordt gewerkt aan de noodzakelijke internationale coördinatie, calibratie en integratie.

Beheer en exploitatie: Onderzoek van de IJsselmeervisserij door middel van marktmonsterring verschaft de noodzakelijke basis voor het visserijbeheer. Nadat in de voorgaande planperiode een routinematige evaluatie van de visserij is opgebouwd, zal in de komende periode van gedeelde verantwoordelijkheid voor het beheer, deze aanpak bestendig moeten worden en moeten worden ingepast in het Integrale beheer door de overheid. Hiervoor is het noodzakelijk dat regelmatig de exploitatiedruk zal worden vastgesteld. Met betrekking tot de visserij buiten het IJsselmeer vindt momenteel vrijwel geen onderzoek meer plaats. Invulling van de DCR en het EU Herstelplan voor de Aal maken een heroverweging hiervan noodzakelijk.

De toestandsbeoordeling van door de visserij geëxploiteerde schubvisbestanden in het IJsselmeer vindt plaats op basis van een analyse van gegevens welke worden verzameld in het project "Vis en Visserijonderzoek Binnenwateren" en vormt de basis voor de advisering aan LNV. De toestandbeoordeling van paling in Europese binnenwateren wordt uitgevoerd door de ICES/EIFAC Working Group on Eels, [WGEEL](#) (mei 2007).

6.3 Onderdelen

6.3.1 Surveys IJsselmeer en Markermeer

In het najaar (6 weken in oktober-november) zullen de lopende bestandsopnames met het onderzoeksvaartuig 'de Stern' op het IJsselmeer en Markermeer worden voortgezet. Dit onderzoek omvat zowel de bestandsopnames met de grote kuil (43 trekken) gericht op de schubvissoorten, als de opnames met de elektrokor, gericht op de aal (60 trekken) en schubvissoorten (30 trekken). De resultaten worden gebruikt bij beoordeling en advisering van de visserij op o.a. aal, spiering, baars en snoekbaars, in analytische studies van de interacties tussen het waterbeheer, de visstand, de vogels en de visserij en bij de beoordeling van de ecologische toestand in het kader van de KRW en de VHR/Natura 2000. De bestandsopnames zijn een belangrijk instrument om effecten van te verwachten veranderingen in visserijdruk te evalueren.

Op verzoek van LNV-Dvis is een offerte uitgebracht om de bemonstering van de oevers van het IJsselmeer en Markermeer in 2007 in de survey op te nemen. De oevermonitoring moet worden gezien als onderdeel van een landelijk monitoringsprogramma voor vis in de Rijkswateren en een aanvulling c.q. uitbreiding van de actieve en passieve monitoring die al plaatsvindt op het IJsselmeer en Markermeer. Deze oevers vormen een afzonderlijke habitat waarvoor volgens de internationale richtlijnen een verplichting bestaat om de toestand en ontwikkeling van te rapporteren. Het doel is om inzicht te krijgen in de temporele trends van de visgemeenschap in diverse oeverhabitats in IJsselmeer en Markermeer.

In het onderzoeksplan is onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten oevers die bij deze meren voorkomen: steenoevers, begroeide oevers en ondiepe oevers met of zonder vooroever. Tevens worden een aantal specifieke regio's in het IJsselmeer en Markermeer onderscheiden. Conform de aanpak in de grote rivieren zal de bemonstering plaatsvinden door middel van elektrisch vissen. De bemonstering wordt uitgevoerd in de nazomer, i.e. van half augustus tot half september. In deze periode zijn de meeste vissoorten uitgepaaid, zijn de juvenielen van de verschillende soorten dermate gegroeid dat analyse in het veld goed mogelijk is en zijn bepaalde soorten nog niet naar dieper water gemigreerd. Op basis van de tussentijdse evaluatie (na één jaar) en de definitieve evaluatie (na twee jaar) wordt een definitieve beslissing genomen over de uiteindelijke vorm en intensiteit van de monitoring.

6.3.2 Surveys Grote rivieren.

De visstand in de Nederlandse grote rivieren wordt bemonsterd in het kader van het project Biologische Monitoring Zoete Rijkswateren, onderdeel van de Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands (MWTL) van Rijkswaterstaat (RIZA). Doel van dit project is om inzicht te krijgen in de geografische en temporele ontwikkelingen die zich voordoen in de samenstelling en relatieve omvang van de visstand in de Zoete Rijkswateren. De opzet van de monitoring is in 2005 en 2006 getoetst vanuit het MWTL-programma op bruikbaarheid voor de implementatie van de Kaderrichtlijn Water. Daarnaast zijn deze gegevens van dienst voor (deels toekomstige) visstandbeheercommissies waarin beroepsvissers, hengelsporters en waterbeheerders zitting hebben en zijn de gegevens van belang voor de toestandsbemonstering i.r.t. de VHR/Natura2000.

Op grond van het MWTL-kader heeft het RIZA met Wageningen IMARES onlangs weer een vierjarig contract (2006-2009) afgesloten, voor de zogenaamde 'passieve' monitoring (met fuiken en zalmsteken). Het RIZA is voornemens om in 2007 een nieuwe Europese Tender uit te schrijven voor de 'actieve' monitoring (met de kor en elektrisch schepnet). Beide monitoringsprogramma's worden volledig gefinancierd door Rijkswaterstaat.

Bestandsopnamen worden in het voorjaar (5 weken in maart-april) en najaar (5 weken in oktober-november) met het onderzoeksvaartuig 'de Schollebaar' uitgevoerd in 6 regio's (Beneden rivieren gebied, Gelderse poort, benedenloop Gelderse IJssel, Getijden Maas, Getijden Lek, Grensmaas) met behulp van korbevissing en elektrische visserij in de oeverzone. Dit onderdeel is de actieve monitoring. Naast deze bestandsopnamen wordt door 30 beroepsvissers op verschillende locaties in de zoete Rijkswateren de vangst in fuiken geregistreerd. Verder worden op 4 locaties door beroepsvissers apart zalmsteken gezet teneinde salmoniden te monitoren. Deze twee onderdelen vormen de passieve monitoring. Deze fuikregistraties zijn met name van belang om ontwikkelingen te bepalen in minder algemene vissoorten die met de actieve monitoring in te laag aantal worden gevangen. Deze vissoorten spelen een belangrijke rol in de Kaderrichtlijn Water (Waterbeheer) en in de Habitatrichtlijn of Rode Lijst (Natuurbeheer). Momenteel wordt bekeken in hoeverre deze fuikregistraties kunnen worden gebruikt voor studies naar bijvangstproblematiek, maar voor dit doel zijn deze monitoringen indertijd niet opgesteld. De vijf fuikregistraties in het IJsselmeer, Markermeer en Ketelmeer zijn onderdeel van dit MWTL-programma en worden dus ook door Rijkswaterstaat RIZA gefinancierd.

6.3.3 Marktbemonstering IJsselmeer, Markermeer en Lauwersmeer.

De marktbemonstering van schubvis (baars en snoekbaars) vindt plaats gedurende de periode dat deze vissoorten aangevoerd worden. Dit is in het 1e en 4e kwartaal. In totaal worden 18 bemonsteringen gedaan waarbij op de afslagen meerdere monsters van beide vissoorten, afkomstig van het IJsselmeer en Markermeer, de lengte van de vissen wordt gemeten. Er is enige ontwikkeling in de visafslagen in het IJsselmeergebied. Het blijkt dat Staveren en Enkhuizen nauwelijks meer relevant zijn voor de marktbemonstering. Dit betekent dat er sinds 2005 vooral in Urk wordt bemonsterd. Tevens worden van beide vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer monsters verzameld (schubben) voor de leeftijdsbepaling.

De visserij op aal maakt over het jaar gebruik van verschillende visserijmethoden. De bemonstering van aal vindt plaats per vistuig. De aanvoer van rode aal uit het IJsselmeer en Markermeer vindt voornamelijk plaats in de periode april-november. De aanvoer van schieraal vindt plaats in de periode september-november. Schieraal wordt ook in het Lauwersmeer bemonsterd. In deze perioden worden monsters van de diverse aanvoersorteringen genomen voor het bepalen van de lengtesamenstelling. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de marktbemonstering (aantal monsters per seizoen) van aal.

lengte bemonsteringen Aal	IJsselmeer	Markermeer	Lauwersmeer
Kistaal	4	4	
Hoekaal	4	4	
Fuikaal	4	4	
Schietfuikaal	4	4	
Schieraal	4		3

De bevissing van spiering in de paaiperiode (vroeg voorjaar) en de marktbemonstering (op lengte, leeftijd en rijpheidstadium en bijvangst) van deze soort is per 2003 stopgezet. De overwegingen, die hebben geleid tot stopzetting van deze bemonsteringen, waren bezuiniging op het totale programma (surveys en marktbemonstering IJsselmeer en Markermeer) en zelfregulatie van de spieringvisserij, omdat bijvangsten bij spiering de verkoopbaarheid van de vangst sterk verminderen.

6.3.4 Registratie migrerende en diadrome vis IJsselmeer

Vanuit de monitoringsverplichtingen die voortvloeien uit Natura2000/Europese Habitatrichtlijn wordt een aantal prioritaire soorten in het IJsselmeergebied gevolgd middels registraties van vangsten in de commerciële fuikenvisserij. Het programma bestaat uit de opkoop en analyse van bijvangsten van zalm, zeeforel, houting, zeeprík, fint en elft en een gedetailleerde registratie van de bijbehorende vangstinspanning. Voor zalm en houting zijn internationale herstelprogramma's met herintroducties gaande, waarbij het IJsselmeer een belangrijke doortrek- of tijdelijke rustplaats biedt. Met het oog op herstel van populaties schaarse/zeldzame soorten trekvis (instandhoudingdoelstellingen van Natura2000/Habitatrichtlijn) en het effect van spui-beheer op doortrekmogelijkheden voor trekvis wordt in de Westelijke Waddenzee, in de spuikom bij Kornwerderzand, de intrek van diadrome vis (prioritaire soorten) gemonitord. Afgezien van de doelsoorten van dit monitoringproject wordt ook informatie verzameld over zoetwater en zoutwatervissen en overige soorten. De gegevens in de spuikom bij Kornwerderzand worden door een visser verzameld in de belangrijkste trekperioden in het voor en najaar. Alle zeldzame migrerende soorten (fint, houting, grote marene, rivierprík, zeeprík, zalm en zeeforel) worden apart gehouden en ingeleverd bij Wageningen IMARES. De ingeleverde vis wordt geana-

lyseerd volgens een standaard protocol. Bij de verwerking wordt lengte, gewicht, omtrek, geslacht, rijpheidsstadium, gewicht van gonaden, lever en maaginhoud geregistreerd. Daarnaast worden voor eventuele toekomstige leeftijdsbepalingen van zalm en zeeforel schubbenmonsters genomen en otolieten verzameld en opgenomen in het archief. Om in de toekomst zeker te zijn van de soortdeterminatie van houting en grote marene worden weefselmonsters genomen om genetisch de soort vast te kunnen stellen.

6.3.5 Monitoring glasaal

De monitoring van de glasaalintrek langs de kust is door de ontwikkelingen op het internationale niveau in een breder daglicht komen te staan. De lopende bemonstering op 12 plaatsen langs de Nederlandse kust zal worden voortgezet. Na een periode van inventarisatie om deze bemonsteringen in te passen in het in ontwikkeling zijnde internationale meetnet in het kader van een EU-programma dat eind 1999 van start is gegaan, gaat de aandacht nu uit naar standaardisatie (voor zover mogelijk) van de methoden op EU-schaal. De waarnemingen vinden plaats met een kruisnet gedurende het intrekseizoen van glasaal in de periode maart t/m mei. Alleen de locatie IJmuiden wordt door Wageningen IMARES zelf bemonsterd. De overige locaties worden bemonsterd door externe waarnemers welke door Wageningen IMARES worden geïnstrueerd en begeleid. De verzamelde gegevens worden door Wageningen IMARES bewerkt en in een databestand opgenomen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de na te streven bemonsteringsintensiteit.

De glasaalbemonstering bij Den Oever wordt uitgevoerd door uitzendkrachten die door Wageningen IMARES apart zullen worden ingehuurd. In het kader van LNV Bestek 5C en een eventueel vervolg, zijn in 2005 en 2006 alternatieve methoden voor de monitoring van glasaal onderzocht. Deze zijn echter nog niet zover ontwikkeld dat een nieuwe methode kan worden ingezet voor reguliere monitoring van glasaal bij Den Oever. In 2007 zal vanuit de Kennisbasis een vervolgproject worden geïnitieerd om een operationele methode te ontwikkelen welke de huidige kruisnetbemonstering kan vervangen.

Plaats	monster frequentie Glasaal
Termuntenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Nieuwstatenzijl	1 à 2 keer per week 3 trekken
Lauwersoog	1 à 2 keer per week 3 trekken
Harlingen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Den Oever	iedere nacht, verdeeld over de nacht 5 x 2 trekken
IJmuiden	1 à 2 keer per week 3 trekken
Katwijk	1 à 2 keer per week 3 trekken
Stellendam	iedere nacht 2 trekken
Kreekraksluizen	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bergsediepsluis	1 à 2 keer per week 3 trekken
Bath	1 à 2 keer per week 3 trekken
Terneuzen	1 à 2 keer per week 3 trekken

6.3.6 Centrale database met digitaal beschikbare basisdata

Alle verzamelde gegevens worden ingevoerd in de centrale database van het Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek. Tevens draagt dit instituut zorg voor het onderhoud van deze database, zodat de basisgegevens die in het verleden zijn verzameld permanent beschikbaar zijn voor analyses en evaluaties ten behoeve van

andere projecten in opdracht van het LNV of ten behoeve van *ad hoc* beleidsadviesing. Daarnaast kunnen deze gegevens ook worden ingezet ten behoeve van vraagstellingen van Rijkswaterstaat, EU-onderzoek en derden.

6.3.7 Beschikbaarheid onderzoeksvaartuigen

De plannen van de rederij om diverse onderzoeksvaartuigen te vervangen kan consequenties hebben voor het monitoringsprogramma met grote kuil en elektrokor op het IJsselmeer en Markermeer, welke wordt uitgevoerd met de 'Stern'. Hetzelfde geldt voor het monitoringsprogramma van de zoete rijkswateren, indien het nieuwe onderzoeksprogramma 2006-2010 aan Wageningen IMARES zal worden toegekend. De rederij van LNV heeft echter nog geen besluit genomen welke bestaande schepen door welke type nieuw schip vervangen gaan worden en op welke termijn dit nieuwe schip beschikbaar zal zijn. Met de beoogde inzet van een nieuw schip zal een vergelijkende visserij noodzakelijk zijn om de methodiek te kunnen ijken aan de eigenschappen van het nieuwe onderzoeksvaartuig. Pas wanneer besloten is of en welk ander onderzoeksvaartuig de 'Stern' (en de 'Schollebaar') zal gaan vervangen kan deze vergelijkende visserij ingepland worden. De planning en kosten van deze vergelijkende visserij zijn niet in het werkplan opgenomen, omdat de verwachting is dat een eventueel vervangend schip nog niet in 2007 beschikbaar zal zijn.

6.4 Overzicht benodigde vaartijd in 2007

In de onderstaande tabel zijn het aantal vaarweken opgenomen welke in 2007 nodig zijn voor de uitvoering van het onderdeel Vis- en Visserij-onderzoek binnenwateren. Het aantal vaarweken en de periode waarin ze beschikbaar zijn moeten overeenkomen met het algemeen vaarplan voor 2007, welke afzonderlijk van het werkplan wordt opgemaakt. Het is echter nog de vraag of de Schollebaar daadwerkelijk wordt ingezet, omdat dit afhankelijk is van de uitkomsten van de Europese tender die RIZA najaar 2007 zal starten (zie ook 2.3.7). Het is hierbij mogelijk dat een andere partij dan Wageningen IMARES de monitoring in de toekomst uitvoert. Ook is het mogelijk dat Wageningen IMARES vanwege de marktwerking in deze tender genoodzaakt wordt te kiezen voor een ander schip.

maand survey	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	oct	nov	dec
IJsselmeer										S: 2	S: 4	
Grote Rivieren			Sc: 3	Sc: 2								

vaartijd in weken, S: Stern, Sc: Schollebaar, C: charter

6.5 Producten

Jaarrapportages monitoring:

Hierin wordt een verantwoording gegeven van de gerealiseerde uitvoering, wordt een overzicht gegeven van de verzamelde data en worden eventuele opvallende trends gesignaleerd.

- Jaarrapport "Vismonitoring IJsselmeer en Markermeer", waarin de surveys, de marktbeemonstering van IJsselmeer en Markermeer en de registratie van migrerende vis zijn opgenomen;
- Jaarrapport "Actieve Vismonitoring Zoete Rijkswateren", waarin de survey op de grote rivieren is opgenomen;
- Jaarrapport "Passieve Vismonitoring Zoete Rijkswateren", waarin de fuikregistratie op 30 locaties in de zoete rijkswateren en de salmoniden-monitoring met zalmsteken op de grote rivieren is opgenomen;

- ✚ Jaarrapport "Glasaal-intrek", waarin de monitoringsgegevens van glasaal langs de Nederlandse kust worden gepresenteerd;
- ✚ Bijdragen voor de websites van Wageningen IMARES, CVO en KennisOnline.

6.6 Samenwerking

Alterra, LEI, Rijkswaterstaat RIZA, Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied, andere regionale directies, Internationale zusterinstituten (Europees verband).

6.7 Begroting

begroting 2007		Vis- en visserijonderzoek Binnenwateren									
	startdatum	1 jan 2007									
	einddatum	31 dec 2007									
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	431,965									
	Cofinanciering (derden)	0									
	cofinancierende partij	nvt									
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt									
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)										
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>technician</th> <th>onderzoeker</th> <th>senior ond.</th> <th>totaal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>208,268</td> <td>87,236</td> <td>46,961</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	technician	onderzoeker	senior ond.	totaal	208,268	87,236	46,961			
technician	onderzoeker	senior ond.	totaal								
208,268	87,236	46,961									
	omschrijving overige kosten										
	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Reiskosten</td> <td>11,500</td> </tr> <tr> <td>materiele kosten (vismonsters)</td> <td>13,000</td> </tr> <tr> <td>overige kosten (uitbesteed werk)</td> <td>65,000</td> </tr> </tbody> </table>		Reiskosten	11,500	materiele kosten (vismonsters)	13,000	overige kosten (uitbesteed werk)	65,000			
Reiskosten	11,500										
materiele kosten (vismonsters)	13,000										
overige kosten (uitbesteed werk)	65,000										
	totaal			431,965							

6.8 English summary

project title: Monitoring fresh water stocks (project number 406-3-14-12120)

justification: In the project data are collected and analysed in order to provide advice on the management of the IJssel Lake and Large River Systems. The responsibility for management of these systems is shared between the ministries of LNV and VenW. An agreement has been made between these ministries that the ministry of VenW would finance the research of the Large River Systems while LNV would be responsible for the other inland waters.

The European Natura2000/Habitat Directive and Water Framework Directive require the collection of data on the exploitation of fresh water fish stocks in the IJsselmeer and inland rivers of the Netherlands. The data collected in this project allows for the evaluation of the fish stocks in the IJsselmeer and river systems of the Netherlands.

project: The project consists of 5 subprojects.

- 1) Monitoring the IJsselmeer and Markermeer fresh water ecosystem through research vessel surveys and a sampling programme of commercially landed fish.
- 2) The continuation of a long term glass eel recruitment monitoring programme in Den Oever.

- 3) To monitor the development of fish populations in river systems, two research vessel surveys are carried out in the large rivers in the Netherlands.
- 4) Complementary to (3) a sampling programme with fish-traps nets in rivers is implemented to cover those species not obtained by the survey.
- 5) Finally we monitor the occurrence of salmonids and rare species in the IJsselmeer and coastal waters.

results and products: Support and update of the national database containing fresh water fish data; contribution to website; annual reports with project results.

7 Monitoring schelpdierbestanden

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12080
Projectleider	dr. P.C. Goudswaard
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. S. de Mol van Otterloo (LNV-DVis)

7.1 Argumentatie

Het monitoren van de schelpdierbestanden vormt een permanente basis voor het uitvoeren van het Nederlandse beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren en de bescherming van het mariene milieu.

Uitgangspunt van het beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren is dat beperkende maatregelen voor de visserij zoveel mogelijk moeten worden toegesneden op de natuurdoelstelling, waarbij een evenwichtige afweging tussen economische belangen en natuurbelang noodzakelijk is waar het gaat om de "omvang" van bepaalde maatregelen.

Het wettelijk kader is, naast de Visserij wet, vastgelegd bij het aanwijzen van Waddenzee (1981) en Oosterschelde (1990) als staatsnatuurmonument, het onder de werking brengen van Waddenzee (1993) en Oosterschelde (1998) van de Nb-wet, het aanwijzen van de Waddenzee (1991), Oosterschelde (1989), de Voordelta (2000) en de platen en de slikken van de Westerschelde (2000) als speciale beschermingszones inzake het behoud van de Vogelstand, en het opnemen van de Waddenzee, de Oosterschelde, de gehele Westerschelde en de Voordelta als speciale beschermingszone voor natuurlijke habitats op grond van de Europese Habitatrichtlijn (februari 2003). Ook een deel van de Noordzeekust (boven Waddeneilanden en bij Noord-Holland) is in maart 2000 aangewezen als speciale beschermingszone, de zogenaamde externe werking van de Nb-wet. Dit gebied is in 2003 ook opgenomen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn. Verder zijn ook de Nota Ruimte, de Planologische Kernbeslissing Waddenzee, het beleidsplan Oosterschelde, het beleidsplan Westerschelde, het Integraal Beleidsplan Voordelta en de Kaderrichtlijnwater onderdeel van de beleidsuitgangspunten. Voor de Westerschelde is in 1996 een beleidsbesluit vastgelegd waarbij de visserij in het algemeen en de (mechanische) kokkelvisserij in het bijzonder gereguleerd zijn.

Het beleid voor de schelpdiervisserij heeft zich ontwikkeld van een vrije visserij tot een sterk gereguleerde visserij waarbij sprake is van een integratie van ecologische doelstellingen in het beleid. Het beleidsbesluit schelpdiervisserij 2005- 2020 (Ruimte voor zilte oogst. Naar een omslag in de Nederlandse schelpdiercultuur, 1 oktober 2004) schetst het nieuwe beleid voor alle vormen van schelpdiervisserij in de Nederlandse zoute wateren inclusief Grevelingen en Veerse Meer. De grondslag van

het nieuwe beleid is gelegen in de resultaten van het onderzoek naar de effecten van de schelpdiervisserij in de kustwateren (EVA II).

In de praktijk bestaat het beleid uit het in stand houden van een aantal permanent voor de visserij gesloten gebieden en, voor de visserij op kokkels in een aantal systemen, het jaarlijks vaststellen van vangsthoeveelheden voor de visserij, afhankelijk van de aanwezige hulpbronnen, en rekening houdend met de voedselbehoefte van die hulpbronnen afhankelijke 'natuur' (vogels). De mechanische kokkelvisserij in de Waddenzee is beëindigd. De handkokkelaars mogen 5% van het bestand vissen. Daarvoor is een bestandsschatting van de kokkels in de Waddenzee noodzakelijk. In de Oosterschelde blijft wel een voedselreserveringsbeleid, op basis van de ecologische behoefte van scholeksters. In de Westerschelde heeft de kokkelsector zich zelf beperkingen opgelegd, waarbij de hoeveelheid op te vissen kokkels afhankelijk is van het aanwezige bestand. Een beleid van voedselreservering voor andere systemen en visserijvormen wordt in het nieuwe beleid niet noodzakelijk geacht.

De mosselbanken op de droogvallende platen in de Waddenzee zijn van bijzondere ecologische betekenis. Het nieuwe beleid biedt mogelijkheden voor bevissing onder voorwaarden: a) de aanwezigheid van minimaal 2000 ha meerjarige mosselbanken op de droogvallende platen, en b) de aanwezigheid van mosselzaadbanken die een relatief grote kans hebben om het winterseizoen niet te doorstaan (Kamercorrespondentie VISS. 2005/204).

Het beleid van de Waddenzee wordt ook mede bepaald door internationale afspraken in het kader van de Trilaterale Waddenzeesamenwerking tussen Nederland, Duitsland en Denemarken. Er is een gemeenschappelijk monitorings- en beoordelingsprogramma vastgesteld (Wadden Sea Plan), waarin o.a. afspraken gemaakt zijn over beleid en beheer t.a.v. schelpdiervisserij. Een belangrijke basis voor de politieke beslissingen zijn de [Quality Status Reports](#) (QSR). Daarin worden de conclusies van de meetresultaten van het Trilateral Monitoring and Assessment Program (TMAP) neergelegd. In het kader van TMAP moet o.a. informatie verzameld worden over de ligging, leeftijdsopbouw en biomassa van litorale mosselbanken. Tevens wordt informatie aangeleverd over de mossel- en kokkelvisserij (zie TMAP Manual; <http://www.waddensea-secretariat.org/TMAP/guidelines/Manual.html>).

Strandschelp bestanden voor de Nederlandse kust blijken zeer dynamische bestanden te zijn. Sinds 1985 wordt er in de Nederlandse kustzone op afgeknotte strandschelpen (*Spicula subtruncata*) gevestigd. Het totale bestand aan meerjarige strandschelpen is begin 2005 gereduceerd tot bijna een vierde van het bestand in 2004. De afgelopen jaren zijn de bestanden aan mesheften (*Ensis directus*), een geïntroduceerde soort, echter zeer sterk toegenomen, en is daarmee ook de interesse van vissers om deze bestanden te bevissen is toegenomen. De exploitatie van deze bestanden is aan een vergunning onderhevig. Deze vergunning kan alleen worden afgegeven wanneer de effecten van de exploitatie kunnen worden aangetoond en acceptabel zijn.

De Japanse oester is een geïntroduceerde soort die zich sterk uitbreidt en komt in steeds grotere aantallen voor in de Waddenzee en Zeeuwse stromen. In het kader van de bescherming en monitoren van de natuurwaarden van de Waddenzee is het noodzakelijk het bestand aan Japanse oesters in kaart te brengen en te monitoren.

7.2 Projectbeschrijving

Het onderzoek is erop gericht door middel van bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en eventueel uit de lucht (luchtobservaties en -fotografie)

volgens vooraf vastgestelde bemonsteringsschema's de numerieke en ruimtelijke verspreiding en samenstelling van de schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren en het Nederlandse deel van het Continentale Plat vast te leggen. Vangstgegevens (aanvoerstatistieken, enquêtes) worden verzameld ter aanvulling van bestandsopnamen en voor de evaluatie van het beleid en visplannen. Op grond van de resultaten van dit onderzoek worden vangstverwachtingen en visplannen voor en/of door de verschillende sectoren in de schelpdiervisserij opgesteld.

Het voorliggende programma is conform de programmabeschrijving die voor de periode 2002-2005 is vastgesteld, aangepast naar het nieuwe visserijbeleid. Op basis daarvan zijn een aantal onderdelen zoals die in de programmabeschrijving staan gekenmerkt als wettelijk noodzakelijk (bestandsschattingen litorale kokkels in de Waddenzee en Oosterschelde; bepaling van grootte en ligging van litorale mosselbanken in Waddenzee en Oosterschelde) of beleidsondersteunend (bestandsschatting kokkels in Westerschelde, bestandsschatting strandschelpen en kokkels in de kustzone). Bestandsschattingen van mosselen in het sublitoraal zijn in het licht van het nieuwe visserijbeleid niet langer noodzakelijk en sinds 2006 uit het programma geschrapt.

7.3 Onderdelen

7.3.1 Bestandsopnamen sublitoraal

Schelpdieren kustzone (voorjaar)

Het betreft hier onderzoek naar bestanden van mesheften (*Ensis directus*), halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*), en andere schelpdieren in de Nederlandse 12-mijlszone en in de Voordelta. De survey sluit aan op een reeks van surveys, uitgevoerd sinds 1995. De survey geeft een beeld van de verspreiding en talrijkheid van de belangrijkste schelpdieren in de kustzone. Daarnaast wordt een beeld verkregen van veranderingen in de samenstelling van schelpdier-eieren in het kustgebied. Het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta zal worden uitgevoerd met een gecharterd kokkelvaartuig. In het resterende gebied wordt met het RV "Isis" gevist. Er wordt gemonsterd met een aangepaste zuigkor cq. met een "bodemschaaf" (speciaal voor het bemonsteren van schelpdieren ontwikkelde sleepkor). In totaal zijn 8 weken vaartijd gepland (6 weken Isis, 2 weken kokkelvaartuig). Voor een efficiënte verdeling van de zoekinspanning is het onderzoeksgebied verdeeld in een aantal strata: gebieden met een verschillende kans of verwachting op het voorkomen van strandschelpen en kokkels. Het onderzoek werd vorig jaar gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma. De schelpdieren survey in de kustzone is dit jaar op verzoek van LNV-Dvis weer opgenomen in het programma.

7.3.2 Bestandsopnamen litoraal

Litorale mosselen Waddenzee (voorjaar en najaar)

Mosselbanken werden voorafgaand eerst in kaart gebracht vanuit de lucht, visueel en op basis van luchtfoto's. Gedurende 3 weken worden de banken vervolgens ingemeten met plaatsbepalings-apparatuur (GPS) en vinden metingen plaats betreffende de leeftijdsopbouw, substraat, hoogteligging enz. In het voorjaar gebeurt het onderzoek gecombineerd met de bestandsopnamen van kokkels.

Kokkels Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde (voorjaar)

De kokkelinventarisatie vindt plaats in het voorjaar (april-juni), kwantitatief met een daartoe speciaal ontwikkeld monsterschepje vanaf rubberboten. De bemonstering wordt uitgevoerd volgens een gestratificeerd grid op ca 450 monsterpunten in de Oosterschelde en ca 250 monsterpunten in de Westerschelde.

Het veldwerk in de Westerschelde (3 weken) wordt gedaan door Wageningen IMARES-medewerkers en de bemanning van het RV "Schollebaar". Het veldwerk in de Oosterschelde wordt uitgevoerd in samenwerking met ambtenaren van LNV (Kokhaan, Valk).

Litorale mosselen Oosterschelde

Een schatting van de omvang van eventueel aanwezige mosselbanken op droogvallende platen in de Oosterschelde is, gezien deze al enkele jaren niet meer aanwezig zijn, niet begroot.

7.3.3 Vangststatistiek

De vangststatistiek omvat het verzamelen van gegevens betreffende de 1) aanvoer van consumptiemosselen (bron: aanvoerstatistieken PV-mosselkantoor), 2) vangsten in de mosselzaadvisserij. (bron: PV-mosselkantoor), 3) aanvoer van kokkels (bron: RIVO-enquête onder kokkelvisserij), 4) aanvoer van strandschelpen (bron: Productschap Vis) en de 5) visserij-inspanning mosselzaad- en kokkelvisserij op basis van black-box registraties (bron: DCI, na toestemming van PO's kokkels en mosselen).

7.3.4 Overige activiteiten

Onder de overige activiteiten die onder dit project vallen de advisering van LNV alsmede de data-verwerking en opslag van de uitkomsten van de hierboven beschreven inventarisaties.

In het kader van TMAP zullen nieuwe data over de ligging en omvang van de litorale mosselbanken aangeleverd worden. Tevens zal in 2007 verder aan workshops en symposia deelgenomen worden.

Aan de verschillende monstertuigen gebruikt binnen dit programma dient jaarlijks onderhoud gepleegd te worden. De kosten daarvan komen ten laste van WOT.

7.4 Overzicht benodigde vaartijd in 2007

In de onderstaande tabel zijn het aantal vaarweken voor dit opgenomen welke in het werkplan voor 2006 zijn opgenomen. Het aantal vaarweken en de periode waarin ze beschikbaar zijn, moeten zijn opgenomen en overeenkomen met het algemeen vaarplan voor 2007 dat afzonderlijk van het werkplan wordt opgemaakt.

maand survey	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	oct	nov	dec
Kustzone				I2	I4	C1						
Kok WS				Sc3								
Kok OS												
Mos WZ				C2								
Kok WZ					C4							

vaartijd in weken, T: Tridens, I: Isis, Sc: Schollebaar, C: charter

7.5 Producten

- ✚ Rapportage van de bewerking van de gegevens van de bestandsopnamen voor kokkels en strandschelpen in 2007.
- ✚ Rapportage over de ligging en omvang van de litorale mosselbanken, inclusief rapportage over de instabiliteit van de nieuwe mosselzaadbanken op de droogvallende platen.
- ✚ Rapportage over het bestand aan litorale Japanse Oesters in de Waddenzee
- ✚ Databases met gegevens van de bestandsopnamen en visserijstatistiek.
- ✚ Reisverslagen.
- ✚ Voorlichting van de sector en publiek over (de resultaten van) het onderzoek in de vakpers en de websites van Wageningen IMARES en CVO.
- ✚ Diverse bewerkingen van gegevens t.b.v. ecosysteemonderzoek en publicaties (valt buiten dit programma).

7.6 Samenwerking

Met betrekking tot de bestandsopnamen wordt nauw samengewerkt met de Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Mosselcultuur, de Producentenorganisatie van de Nederlandse kokkelvisserij, de Nederlandse Vissersbond en de Vereniging 'Op Handkracht Verder'.

7.7 Begroting

begroting 2007		Monitoring schelpdierbestanden	
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	374,141	
	Cofinanciering (derden)	0	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	technician	onderzoeker	senior ond.
	137,737	50,419	56,035
			totaal
			244,191
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten		4,300
	materiele kosten		22,150
	overige kosten (voornamelijk inhuur vaartuigen)		103,500
	totaal		374,141

7.8 English summary

project title: Monitoring shellfish stocks (project number 406-3-02-12080)

justification: The national policy for the management of shellfish stocks by the Netherlands in coastal marine waters including Grevelingen and Veerse Meer has been revised in 2004²¹. The management of shellfish stocks (molluscs) is presently based on a integration of fishery and ecological objectives. Major elements of the management are closed areas, catch quotas and considerations on nutrition needs for birds in some areas. Fishing for mussels on the tidal flats is still permitted under certain conditions such as the presence of at least 2000 ha²² mussel banks. Further, management in the Wadden Sea takes into account the agreements by the Trilateral Governmental Conference on the Protection of the Wadden Sea²³.

project: The project has been re-evaluated last year in the light of the revised management policy, which lead to a reduction of the project. The major elements of the new programme are an assessment of littoral cockles in the Wadden Sea and Easterscheldt and a quantitative inventory of littoral mussel banks in the Wadden Sea and Easterscheldt. Also an inventory of oyster banks in the Waddensea will be carried out. The assessments and inventories of shell fish will be carried out through surveys in the different areas using research vessels and charters.

During 2006, a proposed survey on the distribution of *Ensis directus* along the Dutch coast, has been approved. *Ensis directus* or American Jackknife Clam is an alien species which has expanded in recent years. This survey in fact also monitors a number of other bivalve species (*Spisula*) and is part of a time series which indicates considerable changes in the benthic fauna over the period the survey has been carried out.

results and products: Data collection through surveys; reports with analyses of survey data; maintenance of data base; support to web sites.

²¹ Ruimte voor zilte oogst. Naar een omslag in de Nederlandse schelpdiercultuur, 1 oktober 2004

²² A ha (hectare) is equivalent to 1000 square meters

²³ Denmark, Germany and the Netherlands

8 Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12231
Projectleider	ir. H. van der Mheen
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	dr. ir. A. Rothuis

8.1 Argumentatie

In de veehouderij is een beperkt aantal diersoorten toegestaan om te houden voor productie doeleinden. Dit geldt ook voor aquatische diersoorten. Wanneer een kweker met een nieuwe aquatische soort wil starten, moet de kweker ontheffing aan bij de Directie Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aanvragen. Bij de ontheffingsaanvraag levert de kweker informatie over de te houden soort en het kweekstelsel aan op basis van bestaande kennis.

De Directeur Visserij van LNV beoordeelt of de aanvraag tot ontheffing compleet is. Volledige dossiers worden door de Directie Visserij beoordeeld op basis van een advies, welke aan het CVO wordt gevraagd. De Minister van LNV neemt vervolgens een besluit over de ontheffingsaanvraag. De Algemene Inspectie Dienst (AID) van het Ministerie van LNV zal in kennis gesteld worden van de verleende ontheffingen.

De omvang van deze activiteiten in dit project is klein maar is echter zeer verschillend van de overige projecten. Daarom zijn ze in een afzonderlijk project ondergebracht.

Deze activiteit is niet opgenomen in de overeenkomst tussen LNV en DLO over de uitvoering van WOT door DLO maar kan worden gekenmerkt als strikte WOT

8.2 Projectbeschrijving

Op verzoek van LNV adviseert het CVO de Directeur Visserij over de volledigheid en de juistheid van de door de kweker aangeleverde informatie. Ze beoordeelt de volledigheid van deze informatie aan de hand van een protocol dat door de DV is opgesteld. De juistheid van de informatie wordt beoordeeld op basis van bestaande kennis uit literatuur informatie.

Het aantal beoordelingen dat jaarlijks moet worden uitgevoerd wordt door DV op ongeveer 5 tot 10 geschat.

Het project wordt ingedeeld in de ondersteunende WOT. In de begroting wordt ervan uitgegaan dat 50% van de kosten extern worden gedeclareerd.

8.3 Producten

- De bevindingen en conclusies worden in de vorm van een brief rapport aangeboden. Voor iedere aanvraag wordt een afzonderlijk rapport gemaakt

8.4 Begroting

begroting 2006	Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur		
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	5,791	
	Cofinanciering (derden)	6,841	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)		
	technician	onderzoeker	senior ond.
	0	11,932	0
			totaal
			11,932
	omschrijving overige kosten		
	Reiskosten	500	
	materiele kosten	200	
	overige kosten	0	
	totaal	12,632	

8.5 English summary

project title: Accreditation aquatic organism for aquaculture (project number 406-3-52-12231).

justification: The list of legitimate species in aquaculture is restricted to number of approved species. The introduction of new species in aquaculture requires a derogation from the Ministry of LNV. In order to obtain a derogation, certain information on the new species and aquaculture conditions have to be submitted and have to comply with specific conditions.

project: The information of the species and aquaculture conditions will be evaluated against a standard protocol. Advice will be given on a submission of a derogation to the Minister.

results and products: Advice reports.

9 Kenniscirculatie

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12091
Projectleider	E.G. Visser
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	ir. L.R.M. Lomans (Dir. Vis)

9.1 Argumentatie

De doorstroming van kennis is voor LNV een prioriteit. De kaderbrief 2005 gaf aan dat de aandacht voor kenniscirculatie bij DLO versnipperd was. Een versterking van de kenniscirculatie en een betere benutting van kennis werd noodzakelijk geacht, in het bijzonder in een tijd waarin de middelen voor ontwikkeling van kennis verder worden beperkt. LNV wil de kenniscirculatie duidelijk profileren en het budget dat voor circulatie van DLO-onderzoekskennis beschikbaar is (ongeveer 5% van het onderzoeksbudget), efficiënter en effectiever inzetten, zodat het proces op een kwalitatief hoger niveau wordt getild.

De activiteiten in dit project kunnen worden gekenmerkt als ondersteunende WOT.

9.2 Projectbeschrijving

Kenniscirculatie en communicatie is altijd een vanzelfsprekend onderdeel geweest het onderzoek dat in dit WOT programma worden uitgevoerd. De taken, die in dit programma worden uitgevoerd, hebben immers het doel de overheid te adviseren. In het verleden was deze kennisoverdracht hoofdzakelijk gericht op de overheden (LNV, VenW en de EU). Tevens werd aandacht gegeven aan het voorlichten van de betrokken sector en andere stakeholders in de visserij over de resultaten van het onderzoek. Deze kennisoverdracht was veelal ondergebracht in de projecten die door het programma worden uitgevoerd.

Sinds 2004 wordt aan de kenniscirculatie in dit programma vorm gegeven in een afzonderlijk project. De onderdelen in de projecten, die betrekking hebben op kenniscirculatie, zijn naar dit project overgeheveld met uitzondering van de biologische advisering van de overheid. De advisering van de beheerder ten aanzien van het beheer van de visserij is immers het hoofddoel van dit programma. Daarnaast zijn een aantal aanvullende activiteiten geïnitieerd die de in het programma verkregen kennis aan een breder publiek kenbaar maken. Deze worden in 2007 voortgezet en verder ontwikkeld. Hierbij wordt rekening gehouden met bestaande activiteiten die in andere programma's/projecten plaatsvinden, om overlap te voorkomen.

In de nabije toekomst zullen verdergaande eisen worden gesteld aan kenniscirculatie. De gegevens die in dit programma worden verzameld, worden gefinancierd met publieke middelen afkomstig van de nationale overheid en de EU. Met name deze laatste bereidt een nieuwe data policy voor die inhoud dat de verzamelde informatie, in sommige gevallen met beperkingen, beschikbaar worden gemaakt voor een breder

publiek en met name belanghebbende eindgebruikers. In dit project zal ingespeeld worden op de nieuwe eisen zodra deze een meer concrete vorm hebben gekregen.

9.3 Onderdelen

9.3.1 Publiekelijke toegankelijkheid van de onderzoeksresultaten

In 2003 hebben de Raad van Bestuur van Wageningen UR en de Bestuursraad van LNV afgesproken dat de informatie uit de onderzoeksprogramma's beter toegankelijk worden gemaakt. Dit heeft geleid tot het ontwikkelen van een centrale internetontsluiting van informatie over de kennis uit de programma's en het voornemen een aantal thematische nieuwsbrieven uit te brengen. Sinds april 2004 is op www.kennisonline.wur.nl alle informatie over dit programma en de overige LNV programma's te vinden. Sinds 2005 zijn de producten, rapporten die in het kader van dit programma verschijnen daar te downloaden. Deze activiteit zal ook in 2007 worden voortgezet.

Daarnaast wordt via de website van het CVO, (www.cvo.wur.nl), en die van Wageningen Imares (<http://www.wageningenimares.wur.nl>) informatie verstrekt over de projectonderdelen van dit programma. De meest recente resultaten van de projectonderdelen worden op deze websites gepresenteerd. In 2007 zal worden gewerkt aan het onderhouden en uitbreiden van deze websites. Ook wordt gestreefd naar een vorm van integratie van beide websites met behoud van eigen identiteit van CVO en Imares. Doel van de integratie is het verkrijgen van één nationaal aanspreekpunt naar buiten voor het visserij gerelateerde onderzoek in Nederland.

Verder wordt door middel van artikelen in de vakpers (meestal Visserijnieuws) de sector en overige belangstellenden geïnformeerd over een selectie van de resultaten van het onderzoek.

Voor de adviezen die worden gegeven ten behoeve van de visserij, welke in internationaal verband tot stand komen bestaat grote belangstelling bij de sector in de media. Op verzoek van LNV worden deze adviezen door de wetenschappers aan de belanghebbenden gepresenteerd en nader toegelicht. Gezien de impact die de adviezen kunnen hebben op de besluitvorming ten aanzien van het beheer van de visserij vereist dit grote zorgvuldigheid. Voor de presentatie van de adviezen wordt per gelegenheid een communicatieplan opgesteld. Dit plan omvat alle activiteiten die betrekking hebben op de presentatie, de voorbereiding hiervan en de publicatie van de resultaten via de media.

9.3.2 Regionale Adviesraad

In de afgelopen jaren heeft de EU op regionaal niveau internationale adviesraden ingesteld, die de EU adviseren ten aanzien van de te nemen beheersmaatregelen voor de visserij op regionaal niveau. De adviesraden zijn samengesteld uit "stakeholders". Dit zijn hoofdzakelijk vertegenwoordigers van de visserijsector afkomstig uit de verschillende landen en de meestal internationaal georiënteerde groene organisaties. Biologen en economen hebben een adviserende rol in deze RACs.

Door de CvT is gevraagd om ondersteuning aan RAC aan te bieden vanuit het WOT programma.

De activiteiten in dit project ten aanzien van de RAC hebben hoofdzakelijk betrekking op de presentatie en toelichting van onderzoeksresultaten uit het WOT programma en deelname werkgroepen van de RAC. Ook kan ondersteuning worden gegeven bij

de evaluatie van beheersvoorstellen. Vanuit dit WOT programma zullen aan de RAC geen adviezen worden gegeven die afwijken van de adviezen die, in nationaal of internationaal verband aan de overheid worden gegeven. Voor de Nederlandse visserij zijn twee RACs van belang: de Noordzee RAC en de pelagische RAC. Voorheen konden de adviserende activiteiten aan de Noordzee RAC voor het grootste deel gefinancierd worden uit het F-project. Hiermee werd het budget van het WOT programma in voorgaande jaren enigszins ontlast. Dit project loopt echter in 2007 af. Vanaf 2007 zullen de activiteiten rond de Noordzee RAC door het WOT programma worden bekostigd. Deelname aan de activiteiten van de pelagische RAC werd reeds in 2005 en 2006 uit het WOT programma bekostigd.

9.3.3 Toegankelijkheid van resultaten voor LNV

De resultaten van het programma worden vastgelegd in voortgangsrapportages, wetenschappelijk publicaties, verslagen etc.. De resultaten en adviezen worden gepresenteerd in de vorm van nota's en rapporten en zonodig mondeling bij LNV toegelicht. Adviezen die in internationaal verband tot stand komen worden altijd zowel schriftelijk als mondeling toegelicht. Daarnaast vindt met regelmaat overleg plaats tussen onderzoekers en diverse kennisgebruikers over de tussentijdse onderzoeksresultaten en worden presentaties verzorgd. Het overleg tussen onderzoekers en beleidsmedewerkers vindt zowel in gestructureerde vorm maar ook vaak op *ad hoc* basis plaats.

Door middel van een elektronisch archiveringsysteem, is de toegang voor LNV medewerkers tot de resultaten van het onderzoek in de afgelopen jaren sterk verbeterd. Twee maal per jaar wordt op CD aan LNV een bijgewerkt overzicht verstrekt van de verschenen rapporten. De documenten worden door LNV op intranetsite van het ministerie geplaatst. Medewerkers van LNV hebben toegang tot de documenten via het overzicht door op de titel van het document te klikken met de muis van de computer. Het betreft hier niet uitsluitend documenten die vanuit het WOT programma worden geproduceerd. Ook overige documenten van Imares, die van belang worden geacht voor beleidsmedewerkers worden in het overzicht opgenomen. Op verzoek van de CvT wordt de CD met publicaties sinds 2006 ook aan het Productschap Vis verstrekt. Vanaf 2007 zullen de publicaties op de website van het CVO worden geplaatst.

9.3.4 Accountmanagement

Het accountmanagement ten aanzien van LNV is opgenomen in het strategisch jaarplan van Imares. De directeur van dit instituut overlegt eens per kwartaal met het MT van Directie Vis over de ontwikkelingen op hoofdlijnen. Over de LNV programmering is overleg tussen de programmaleider met de kenniscoördinatoren van LNV en de EC. Projectleiders hebben overleg met betrokken beleidsambtenaren LNV op projectbasis. Ten aanzien van het accountmanagement worden in dit project geen afzonderlijke activiteiten ontwikkeld.

9.3.5 Kennisontwikkeling in internationaal verband

In internationaal verband wordt via het ICES netwerk sturing gegeven aan de ontwikkeling en instandhouden van kennis die noodzakelijk is om kennisvragen op verschillende onderzoeksterreinen (visserij, aquacultuur, marien ecosysteem, habitat, techniek) te kunnen beantwoorden. Deze sturing wordt gegeven door wetenschappelijk comités die jaarlijks eenmaal vergaderen tijdens de Annual Science Conference van ICES. Naast de coördinatie van reeds lopend onderzoek worden ook hier ook nieuwe

initiatieven verder ontwikkeld. De Nederlandse bijdrage aan dit proces is ondergebracht in dit project.

9.4 Producten

- ✚ Onderhouden en beheren websites van CVO en Kennisonline.
- ✚ Bijhouden van een elektronisch archief met publicaties t.b.v. LNV medewerkers en Produktschap Vis.
- ✚ Het leveren van bijdragen aan de website van het RIVO.
- ✚ Voorlichting via vakbladen, pers, tv, radio en internet.
- ✚ Deelname aan en ontwikkeling van NSCFP activiteiten.
- ✚ Presentatie van onderzoeksresultaten aan RAC.
- ✚ Representatie in wetenschappelijke comités op ICES jaarvergadering.

9.5 Samenwerking

Met betrekking tot de activiteiten die worden uitgevoerd voor KennisOnline wordt met DLO-centraal samengewerkt.

9.6 Begroting

begroting 2007		Kenniscirculatie	
	startdatum	1 jan 2007	
	einddatum	31 dec 2007	
Financiering (€)		Projectbudget (programmaged)	87,258
	Cofinanciering (derden)	0	
	cofinancierende partij	nvt	
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt	
Raming kosten (€)		Personele kosten (dagen x tarief)	
		technician	onderzoeker
		3,465	24,665
		senior ond.	39,928
			totaal
			68,058
	omschrijving overige kosten		
		Reiskosten	4,200
		materiele kosten	0
		overige kosten (website, kennisonline)	15,000
		totaal	87,258

9.7 English summary

project title: Communication (project number 406-3-11-12091).

justification: In previous years, LNV has indicated that it would like to see the aspect of "communication" to be addressed specifically in DLO research programmes with the objective is to make better and wider use of the knowledge obtained.

project: With regard to tasks carried out for the Ministry, communication is an essential part the project. The work, which is carried out in this programme, specifically deals with giving advice to fishery and resource managers. This communication project deals with the dissemination of results of DLO programme 406 to a wider audience. This is done by giving support to the websites of Imares, CVO and KennisOnline. These websites give information on the activities and the results of the programme. Also some products from this programme can be downloaded from these websites. Electronic copies of reports, produced in this programme but also other relevant report can be consulted on the intranet of LNV. These are regularly updated. Since 2006, an electronic copy of the reports is also provided to Productschap Vis.

The project includes presentation of the programme results to stakeholders represented in the Regional Advice Councils. These Councils have been established by the EC recently with the purpose to advice the EC on management of fisheries and marine ecosystems. Scientists and economists are represented in the RACs, mainly for supporting these with providing information and explaining the scientific advice given by international advisory bodies. The RACs which are supported by this project are the North Sea RAC and the pelagic RAC and its associated working Groups

Further in this project support is given to membership of the scientific networks for fishery scientists.

results and products: Support to maintenance web sites; Articles in press and relevant magazines; support to RAC.

10 Vrije Ruimte

werkplan 2006

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12170
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Nederlands Instituut voor Visserijonderzoek
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. E.A.J.. Meeuwsen (Dir. Vis)

10.1 Argumentatie

De vrije ruimte van het programma is begroot op ongeveer 5% van het programmabudget en is bedoeld als financiële buffer voor het oplossen van knelpunten van LNV, die zich in de loop van 2007 kunnen voordoen. Dat houdt in dat de onderdelen in dit project pas in de loop van 2007 zullen worden vastgesteld.

10.2 Projectbeschrijving

De vrije ruimte wordt als afzonderlijk project beheerd. De onderdelen in die hierin worden ondergebracht zijn echter inhoudelijk echter veelal verwant aan de overige projecten.

10.3 Onderdelen

De onderdelen van dit project worden in de loop van 2007 in overleg met LNV vastgesteld.

10.3.1 Marine Protected Areas

Voorstel van de programmaleider om voorlopig hier de eventuele activiteiten voor de ontwikkeling van MPA onder te brengen. Er is geen momenteel geen concreet onderzoeksvoorstel uitgewerkt.

10.4 Begroting

begroting 2007		Vrije Ruimte								
	startdatum	1 jan 2007								
	einddatum	31 dec 2007								
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	100,000								
	Cofinanciering (derden)									
	cofinancierende partij	nvt								
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt								
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)									
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>technician</th> <th>onderzoeker</th> <th>senior ond.</th> <th>totaal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>4,503</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>4,503</td> </tr> </tbody> </table>	technician	onderzoeker	senior ond.	totaal	4,503	0	0	4,503	
technician	onderzoeker	senior ond.	totaal							
4,503	0	0	4,503							
	omschrijving overige kosten									
	Reiskosten	0								
	materiele kosten	0								
	overige kosten	95,497								
	totaal	100,000								

10.5 English summary

project title: *Ad hoc* service and research (project number 406-3-11-12170)

justification: A small part of the programme budget is held in reserve and is not allocated to projects in advance of the budget year. This budget will be used, to address some larger *ad hoc* requests by the Ministry in 2007 which require significant resources.

project: No projects will be proposed in advance of the management year.

results and products:

11 Programma management 406

werkplan 2007

Programmanummer en titel	Programma 406, Wettelijk Visserijonderzoek
Projectnummer(s)	406-439-12150
Projectleider	drs. F.A. van Beek
uitvoerende instellingen	Stichting DLO, Centrum voor Visserijonderzoek Wageningen Imares
gebruiker van de resultaten	Directie Visserij (LNV)
contactpersoon van de gebruikersgroep	drs. E.A.J.. Meeuwssen (Dir. Vis)

11.1 Argumentatie

Het wettelijk visserijonderzoek is ondergebracht in LNV-programma 406. De uitvoering van dit programma is opgedragen aan het CVO, een WOT unit van DLO. De coördinatie van de activiteiten van de WOT-unit en het beheer (planning en verantwoording) van WOT programma 406 zijn ondergebracht in dit project.

De management van het WOT programma kan worden gekenmerkt als ondersteunende WOT.

11.2 Projectbeschrijving

De belangrijkste activiteiten in 2007 omvatten:

- Het, in overleg met LNV, opstellen van een werkplan met bijbehorende begroting voor 2008;
- Het maken van een jaarrapportage over 2006 met een daarbij horende financiële verantwoording;
- Het leiding geven aan de uitvoering van het werkplan 2007 door middel van het bewaken van de voortgang en kwaliteit van de werkzaamheden alsmede het bewaken van de financiële uitputting van het programma;
- Het verstrekken van een bijdrage voor LNV ten behoeve van het Nationaal Plan 2008 dat LNV jaarlijks aan de EC stuurt. De bijdrage houdt een onderzoeksplan in dat voldoet aan de Nederlandse verplichtingen voortkomend uit Europese verordeningen als mede een begroting van dit onderzoeksplan;
- Het verstrekken van een bijdrage voor LNV ten behoeven van een technisch rapport over de uitvoering van het Nationaal Plan 2006. De bijdrage bevat een rapportage over de werkzaamheden die 2005 zijn uitgevoerd alsmede een financiële verantwoording;
- Het voorbereiden en deelnemen aan overleg met begeleidingscommissies van LNV en de Commissie van toezicht;
- Management van het CVO, inclusief coaching en begeleiding van projectleiders en kwaliteitsmanagement;

- Bijdrage aan de internationale coördinatie van het onderzoek via de [RCM](#) in de Noordzee en westelijke wateren;
- Het adviseren van LNV en de EC m.b.t. toekomstige onderzoeksbehoeften en de inrichting van dit onderzoek.

11.3 Producten

- Werkplan and Nationaal plan 2008;
- Jaarverslag en technisch rapport 2006;
- Presentaties voor LNV (begeleidingscommissie, CvT);
- Deelname en verslag van RCM;.

11.4 Begroting

begroting 2007		Programma management 406									
	startdatum	1 jan 2007									
	einddatum	31 dec 2007									
Financiering (€)	Projectbudget (programmaged)	98,457									
	Cofinanciering (derden)	0									
	cofinancierende partij	nvt									
	commitment BC voor contrafinanciering	nvt									
Raming kosten (€)	Personele kosten (dagen x tarief)										
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>technician</th> <th>onderzoeker</th> <th>senior ond.</th> <th>totaal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0</td> <td>49,150</td> <td>46,507</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	technician	onderzoeker	senior ond.	totaal	0	49,150	46,507			
technician	onderzoeker	senior ond.	totaal								
0	49,150	46,507									
	omschrijving overige kosten		95,657								
	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Reiskosten</td> <td>2,800</td> </tr> <tr> <td>materiele kosten</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>overige kosten</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>totaal</td> <td>98,457</td> </tr> </tbody> </table>	Reiskosten	2,800	materiele kosten	0	overige kosten	0	totaal	98,457		
Reiskosten	2,800										
materiele kosten	0										
overige kosten	0										
totaal	98,457										

11.5 English summary

project title: Co-ordination (project number 406-3-11-12150)

project: The project includes the co-ordination of the activities which are carried out in WOT programme 406 and the WOT-unit: Centre of Fisheries Research. These include the planning and report of these activities including those carried out for the DCR and management of the programme.